

Moniammatillinen yhteistyöosaaminen sosiaali- ja terveydenhuoltoalan ammattitutkinnoissa

Anna Troberg
Helsingin yliopisto
Valtiotieteellinen tiedekunta
Sosiaali- ja terveystutkimuksen ja johtamisen
maisteriohjelma

Maisteritutkielma
Kesäkuu 2021

 HELSINGIN YLIOPISTO HELSINGFORS UNIVERSITET UNIVERSITY OF HELSINKI		
Tiedekunta - Fakultet - Faculty Valtiotieteellinen tiedekunta	Koulutusohjelma – Utbildningsprogram – Degree Programme Sosiaali- ja terveystutkimuksen ja johtamisen maisteriohjelma	
Tekijä - Författare - Author Anna Troberg		
Työn nimi - Arbetets titel Moniammatillinen yhteistyöosaaminen sosiaali- ja terveydenhuoltoalan ammattitutkinnoissa		
Työn laji - Arbetets art - Level Maisteritutkielma	Aika - Datum - Month and year Kesäkuu 2021	Sivumäärä - Sidoantal - Number of pages 70 + 4
Tiivistelmä - Referat - Abstract		
<p>Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmän uudistuksessa toimintakulttuuri ja asiantuntijatyö ovat muuttumassa yhä yhteisöllisemmäksi ja asiakaslähtöisemmäksi. Tiimipohjaista, asiakaslähtöistä ja yhteisöllistä asiantuntijatyötä kutsutaan moniammatilliseksi yhteistyöksi. Ammattilaisilta odotetaan joustavaa ja monimuotoista yhdessä toimimista. Moniammatillinen työskentely on noussut tarpeesta ratkaista asiakkaan monitahoisia tilanteita, jotka eivät ole yhden ammattiryhmän ratkaistavissa. Asiakaslähtöisyys on moniammatillisen yhteistyön ytimessä. Palveluiden koordinointi alati muuttuvissa verkostoissa muodostaa toimintaympäristön yhteistyölle.</p> <p>Tutkielman tavoitteena oli selvittää, miten moniammatillinen yhteistyöosaaminen ilmenee sosiaali- ja terveydenhuollon eri koulutusohjelmissä. Tarkoituksena oli luoda kuva moniammatillisen yhteistyöosaamisen asemasta sosiaali- ja terveydenhuoltoalan ammattitutkinnoissa. Tarkastelun kohteena olivat sosiaali- ja terveydenhuollon suurimmat ammattiryhmät, jotka ovat keskeisessä roolissa paljon palveluita tarvitsevien asiakkaiden hoidossa ja kuntoutuksessa. Ammattiryhmät olivat lääkäri, sairaanhoitaja, lähihoitaja, fysioterapeutti, toimintaterapeutti, psykologi, sosionomi ja sosiaalityöntekijä. Eri sosiaali- ja terveydenhuollon ammattitutkintoja tarkastelevaa suomalaista tutkimusta ei ole vastaavalla asetelmalla tehty moniammatillisen yhteistyöosaamisen näkökulmasta.</p> <p>Tutkimuskysymykset olivat: Millaisia moniammatilliseen yhteistyöhön liitettjä osaamisia tulee esiin ja miten niitä kuvataan eri sote-alan koulutusohjelmissä? Miten moniammatillinen yhteistyöosaaminen rakentuu sote-alan koulutusohjelmissä? Minkälaisena opettajat kuvaavat moniammatillisen yhteistyöosaamisen aseman koulutusohjelmisään?</p> <p>Aineiston muodosti tutkintokuvaukset ja koulutusohjelmien opetussuunnitelmat sekä koulutusohjelmien opettajille toteutetun kyselyn tuottama aineisto. Tutkielma toteutettiin laadullisena tutkimuksena. Aineisto analysoitiin teoriaohjaavalla sisällönanalyysillä, jota ohjasi moniammatilliseen yhteistyöhön liitetyt osaamiset ja niiden ulottuvuudet. Tulokset osoittavat sosiaali- ja terveydenhuoltoalojen ammattitutkintojen yhteisiä piirteitä sekä eroavaisuuksia moniammatillisen yhteistyöosaamisen asemasta, osaamisen rakentumisesta ja siihen liitetyistä osaamisista. Moniammatilliseen yhteistyöosaamiseen liitettjä osaamisia kuvattiin oman osaamisen tunnistamisena suhteessa muihin ja muiden osaamisen hyödyntämisen taitoina sekä monipuolisina vuorovaikutustaitoina. Moniasiantuntijuuteen perustuva yhteistoimintaosaaminen tuli esiin muutamien koulutusohjelmien kohdalla. Osaamisia liitettiin toimintaympäristön ja palvelujärjestelmän tuntemiseen.</p> <p>Moniammatillisen yhteistyöosaamisen rakentumisessa tunnistetaan kaikille koulutusohjelmille yhteiseksi ydinosamiseksi vuorovaikutus- ja yhteistyöosaaminen. Oppimisympäristönä työelämäharjoittelulla on vahva asema yhteistyöosaamisen rakentumisessa. Monialaiset opinnot näyttävät olevan osaamisen kehittämisessä oleellisia. Moniammatillisen yhteistyöosaamisen arvostus koulutusohjelmissä on korkea. Opettajat arvioivat moniammatillisen yhteistyöosaamisen aseman vahvistuvan tulevaisuudessa.</p> <p>Oppilaitokset ja koulutusohjelmat ovat eri vaiheissa moniammatillisen opetuksen kehityspoluilla. Sote-alojen monialaisen koulutuksen laajamittaisen läpimurron edellytyksenä nähdään poliittisen tason ohjaus, koulutusjärjestelmän ja oppilaitosten hallinnolliset tekijät sekä opetuksen järjestämisen mahdollistaminen tieteenalarajojen yli.</p>		
Avainsanat – Nyckelord – Keywords moniammatillinen yhteistyö, osaaminen, koulutus		
Ohjaaja tai ohjaajat – Handledare – Supervisor or supervisors tutkimusjohtaja Ville-Pekka Sorsa		
Säilytyspaikka - Förvaringsställe - Where deposited Helsingin yliopiston kirjasto, Helsingfors universitetsbibliotek, Helsinki University Library		

Sisällysluettelo

1. Johdanto.....	1
2. Moniammatillisen yhteistyöosaamisen käsitteellinen kirjo	4
2.1 Moniammatillinen yhteistyö.....	4
2.2 Osaaminen ja osaamisvaatimukset.....	6
2.3 Moniammatillinen yhteistyöosaaminen	9
3. Sosiaali- ja terveydenhuoltoalojen muuttuvat osaamistarpeet ja koulutus.....	13
3.1 Muuttuva toimintaympäristö ja osaamistarpeet.....	13
3.2 Koulutus ja moniammatillinen yhteistyöosaaminen	16
4. Aineisto ja tutkimusmenetelmät	19
4.1 Kohdejoukon rajaus	20
4.2 Aineisto	21
4.3 Tutkimusmenetelmät.....	26
5. Tulokset.....	31
5.1 Moniammatilliseen yhteistyöhön liitetyt osaamiset	31
5.2 Moniammatillisen yhteistyöosaamisen rakentuminen	40
5.3 Moniammatillisen yhteistyöosaamisen asema opettajien kuvaamana.....	45
6. Johtopäätökset.....	50
7. Pohdinta	52
7.1 Tulokset suhteessa aikaisempaan tutkimukseen.....	53
7.2 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys	60
7.3 Tulosten hyödynnettävyys	62
7.4 Jatkotutkimusehdotukset	63
Lähteet	65
Liitteet	71
Liite 1 Saatekirje.....	71
Liite 2 Kyselylomake.....	72

1. Johdanto

Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmän uudistuksessa toimintakulttuuri ja asiantuntijatyö ovat muuttumassa yhä yhteisöllisemmäksi ja asiakaslähtöisemmäksi. Tiimipohjaista, asiakaslähtöistä ja yhteisöllistä asiantuntijatyötä kutsutaan moniammatilliseksi yhteistyöksi. (Isoherranen, 2016, s. 24-25.) Ammatilaisilta odotetaan joustavaa ja monimuotoista yhdessä toimimista (Kangasniemi, Hipp, Häggman-Laitila, Kallio, Kärki, Kinnunen, Pietilä, Saarnio, Viinama, Voutilainen & Waldén, 2018, s. 15). Moniammatillinen työskentely on noussut tarpeesta ratkaista asiakkaan monitahoisia tilanteita, jotka eivät ole yhden ammattiryhmän ratkaistavissa. Asiakaslähtöisyys on moniammatillisen yhteistyön ytimessä. Palveluiden koordinointi alati muuttuvissa verkostoissa muodostaa toimintaympäristön yhteistyölle. (Mönkkönen, Kekoni & Pehkonen, 2019a, s. 7-9.) Uudenlainen ja aktiivisempi moniammatillinen ja monitieteinen yhteistyöosaaminen nähdään välttämättömänä sosiaali- ja terveydenhuollon tulevaisuudessa (Kangasniemi ym., 2018, s. 14-15).

Tässä tutkielmassa selvitetään, miten moniammatillinen yhteistyöosaaminen ilmenee sosiaali- ja terveydenhuoltoalan ammattitutkinnoissa. Tarkastelun kohteena ovat sosiaali- ja terveydenhuollon suurimmat ammattiryhmät, joiden rooli on keskeinen paljonpalveluita tarvitsevien asiakkaiden hoidossa ja kuntoutuksessa. Ammattiryhmät ovat lähihoitaja, sairaanhoitaja, sosionomi, lääkäri, sosiaalityöntekijä, fysioterapeutti, psykologi ja toimintaterapeutti. Moniammatillisen yhteistyöosaamisen voidaan katsoa olevan tärkeä osa näiden ammattiryhmien osaamista.

Palveluiden yhteensovittamisen ja moniammatillisen yhteistyön on todettu vahvistavan asiakaslähtöisyyttä, poistavan ammattilaisten päällekkäistä työtä, tuottavan eheitä hoitopolkua, parantavan palveluiden laatua, lisäävän potilasturvallisuutta ja parantavan paljon palveluita tarvitsevien asiakkaiden palveluiden kustannustehokkuutta (Collin, Paloniemi & Herranen, 2012a, s. 9, Juujärvi, Sinervo, Laulainen, Niiranen, Kujala, Heponiemi & Keskimäki, 2019a). Moniammatillisen yhteistyön tavoitteena ovat palvelukokonaisuudet ja palveluketjut, jotka vastaavat asiakkaan tarpeisiin sujuvasti ja oikea-aikaisesti (Juujärvi ym., 2019a). Sujuvan yhteistyön edellytyksinä nähdään yhteistyöprosessien määrittäminen, yhdessä tekemisen ja verkosto-osaamisen vahvistaminen sekä yhteisten tavoitteiden asettaminen. Näin toimittaessa moniammatillisella yhteistyöllä saavutetaan potilaan tai asiakkaan kannalta laadukkaampaa palvelua ja parempia hoitotuloksia, kuin olisi saavutettavissa jokaisen ammattilaisen erikseen toimiessa. Onnistuneesta yhteistyöstä hyötyvät erityisesti paljon palveluita tarvitsevat yhteisasiakkaat. (Kontio, 2010, s. 19-22, Katisko, Kolkka & Vuokila-Oikonen, 2014, s. 11-12.)

Moniammatillisen yhteistyön soveltaminen käytäntöön on kuitenkin osoittautunut haasteelliseksi. Yhteistyön ongelmien on todettu heikentävän potilaan saaman hoidon laatua ja palveluiden koordinaatiota. (Pehkonen, Martikainen, Kinni & Mönkkönen, 2019, s. 89-91.) Haasteiksi on tunnistettu mm. vahvojen ammattikuntien professionaalinen autonomia, toiminnan eriytyneisyys, palvelujen sektoroituneisuus, järjestelmän pirstaleisuus ja monitasoinen organisaatiokulttuuri (Tiirinki, Suhonen, Lunkka & Turkki, 2016, s. 105-107).

Moniammatillisen yhteistyön toimivuutta on tutkittu erilaisissa sosiaali- ja terveyspalveluiden toimintaympäristöissä. Tutkimukset liittyvät usein paikallisiin toiminnan tai toimintamallien kehittämishankkeisiin. Goodwin (2015) toteaa ettei moniammatilliselle yhteistyölle ole yhtä toimivaa mallia, vaan erilaisilla toimintatavoilla on mahdollisuus päästä hyviin tuloksiin. Yhteinen tunnusomainen piirre onnistumisessa on ammattilaisten korkea sitoutuminen yhdessä toimimiseen. (Goodwin, 2015.) Kangasniemi ym. (2018) nostavat suomalaisesta toimintaympäristöstä yhteistyönä tuotettujen palveluiden vaikuttavuuden kulmakiviksi yhteistyön sujuvuuden ja yhteistyöhön osallistuvien ammattiryhmien tarkoituksen mukaisen kokoonpanon (Kangasniemi ym., 2018, s. 15). Moniammatillisen yhteistyön tutkimuksessa näytön kertyminen vaikuttavuudesta on hajanaista ja vaikuttavuuden osoittaminen haasteellista (Goodwin, 2015, Nolte & Pitchforth, 2014, Reeves, Xyrichis & Zwarenstein, 2018). Kuutta moniammatillisen yhteistyön kehittämishanketta tarkastellut tutkimus tunnisti vaikuttavuuden osoittamisen haasteiksi interventoiden seurannan puutteellisen suunnittelun heikon tutkimusmenetelmäosaamisen vuoksi sekä tutkittavan ilmiön kompleksisuuden, jolloin tuloksia hoidon laadun paranemista tai kustannusvaikuttavuudesta ei ole yksiselitteisesti osoitettavissa (Goodwin, 2015). Reeves ym. (2018) painottavat moniammatillisen yhteistyön tutkimuksessa erilaisten yhteistyömuotojen määrittelytarvetta. Ilmiön tutkiminen näyttäytyy haastavana, jos yhteistyön ilmentymiä ei ole tarkemmin määritelty tai, jos tutkimusasetelmassa ei ole kuvattu, mitä tutkimuksen kontekstissa moniammatillisella yhteistyöllä tarkoitetaan. (Reeves ym., 2018, Xyrichis ym., 2018.)

Moniammatilliseen yhteistyöhön liitettyjä osaamistarpeita on kuvattu ja tunnistettu lukuisia. Eri ammattiryhmien kesken niistä ei kuitenkaan ole yhteistä määritelmää Suomessa eikä maailmalla. (Schmitt, Blue, Aschenbrener & Viggiano, 2011.) Yhteistyötaidot yli ammatti- ja organisaatorajojen katsotaan kuitenkin nousevan tulevaisuudessa ammatillisen osaamisen tärkeäksi osaksi (Isoherranen, 2016). Moniammatillisen ajattelun omaksuminen opintojen aikana nähdään oleellisena tarkasteltaessa sosiaali- ja terveyspalveluiden integraation pitkän tähtäyksen tavoitteita (Mönkkönen, Kekoni, Jaakkola, Profiam Sosiaalipalvelut Oy:n henkilöstö & Pehkonen, 2019b, s. 113-114). Moniammatillista yhteistyöosaamista voidaan tarkastella muuttuvan

toimintaympäristön, asiakkaan, työntekijän, johtamisen tai organisaation näkökulmista. Onnistuminen yhteistyössä edellyttää toimenpiteitä ja osaamista näillä kaikilla tasoilla. (Juujärvi, Siervo & Nummela, 2019b, Leveälahti, Nieminen, Nyyssölä, Suominen & Kotipelto, 2019, s. 93.) Tulevaisuudessa sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen uudistumisen edellytyksenä nähdään ammattilaisten ja johtajien halu edistää raja-aidatonta yhteistä tekemistä. (Hiilamo, 2015).

Koulutuksen haasteena on vastata yhteiskunnan, palvelujärjestelmän ja työelämän nopeastikin muuttuviin tarpeisiin (Kangasniemi ym., 2018, Leveälahti ym., 2019). Koulutuksen suunnittelussa työelämäkumppanuudet sekä valtakunnallinen että alakohtainen ennakoitietieto ovat avainasemassa. Yhteisessä tavoitteessa onnistuminen edellyttää eri toimijoiden aktiivista osallistumista keskusteluun ja ennakoivaa otetta toimintaympäristön muutokseen. (Leveälahti ym., 2019.)

Suomalaisessa koulutusjärjestelmässä eri ammattiryhmien osaaminen määritellään ammattiryhmä- tai tutkintokohtaisesti. Tässä tutkielmassa kiinnostuksen kohteena olevilla sosiaali- ja terveydenhuoltoalan ammattiryhmillä laajoja kokonaisuuksia kuvaavissa ydinosaamisissa on tunnistettavissa samankaltaisuutta. Moniammatillisen yhteistyöosaamisen on kuitenkin todettu näkyvän opetussuunnitelmissa ja tutkintokuvauksissa heikosti tai sen katsotaan sisältyvän laajempiin kokonaisuuksiin eikä se näin ollen tule näkyväksi (STM, 2016, Sosiaalialan AMK verkosto, 2016, Suomen Fysioterapeutit, 2016). Eri sosiaali- ja terveydenhuollon ammattitutkintoja tarkastelevaa suomalaista tutkimusta ei ole aikaisemmin tehty vastaavalla asetelmalla moniammatillisen yhteistyöosaamisen näkökulmasta.

Suomessa on käyty vähän julkista keskustelua moniammatillisen yhteistyön merkityksestä ja koulutuksen laajentamisesta palvelurakenteen muutoksen yhteydessä, vaikka moniammatillisena yhteistyönä tuotettujen palveluiden hyödyt tunnistetaan. Osana uudistusta olisi mahdollisuus rakentaa eri tieteenaloja yhdistäviä tavoitteita moniammatilliseen koulutukseen sekä laajentaa moniammatillisen koulutuksen asemaa sosiaali- ja terveydenhuoltoalojen koulutuksessa. (Mönkkönen ym., 2019, s. 112-114.) WHO julkaisi jo 2010 raportin otsikolla *Framework for Action on Interprofessional Education and Collaborative Practice*. Raportissa todetaan moniammatillisen yhteistyön kouluttamisen olevan välttämätöntä, jotta alalle saadaan moniammatillisen yhteistyön osaajia. Tämä osaamisen vaatimus tulee tulevaisuudessa voimistumaan kaikissa sosiaali- ja terveysalan ammattiteissa. (WHO, 2010.)

Seuraavissa luvuissa avaan moniammatillista yhteistyöosaamista eri näkökulmista. Luvussa kaksi määrittelen tutkielman keskeiset käsitteet sekä kokoan yhteen moniammatillisen

yhteistyöosaamisen elementtejä. Luku kolme keskittyy taustoittamaan moniammatillisen yhteistyön tunnistettuja osaamistarpeita sekä koulutuksen kykyä vastata näihin tarpeisiin. Luku neljä on koottu tutkielman aineistoa ja menetelmällisiä ratkaisuja koskevat asiat. Tulokset esitetään luvussa viisi ja luku kuusi esittää johtopäätökset. Luvussa seitsemän pohditaan tutkielman tuloksia ja niiden hyödynnettävyyttä sekä arvioidaan tutkielman toteutusta ja esitetään jatkotutkimusehdotuksia.

2. Moniammatillisen yhteistyöosaamisen käsitteellinen kirjo

Tässä luvussa tarkastelen tutkielman kahta keskeistä käsitettä tarkemmin. Käsitteet ovat moniammatillinen yhteistyö ja osaaminen. Molempien käsitteiden kohdalla tulee esiin niiden käsitteellinen kirjo ja monitulkintaisuus. Eri lähteissä ja konteksteissa käsitteitä on määritelty ja käytetään eri merkityksissä. Moniammatillista yhteistyötä tarkastellaan tässä sen erilaisten ilmentymien ja muotojen kautta, jotta on tunnistettavissa, minkälaisia osaamisia siihen voidaan liittää. Osaamisen käsitettä tarkastellaan erityisesti osaamisperustaisen opetussuunnitelman kontekstissa, jotta opetussuunnitelmista koostuvaa aineistoa voidaan ymmärtää. Tuon yhteen käsitteiden merkityksiä ja yhteyksiä sekä määrittelen, miten ne ymmärretään tämän tutkielman kontekstissa. Luvun lopussa esitetään moniammatillisen yhteistyöosaamisen elementtejä, joista rakentuu aineiston analyysiä ohjannut teoria.

2.1 Moniammatillinen yhteistyö

Moniammatillisen yhteistyön monitahoisuus tulee esiin Reeves ym. (2018) esittämien moniammatillisen yhteistyön eri muotojen kautta. Yhteistyömuotojen erot kuvataan kuuden ulottuvuuden kautta, jotka ovat: selkeät tavoitteet, roolit ja vastuut, jaettu identiteetti, sitoutuminen, keskinäinen riippuvuus ja kliinisten tehtävien yhteensovittaminen. Moniammatillisen yhteistyön muodot ovat: tiimityö, yhteistyö, koordinaatio ja verkostoyhteistyö. Tiimityössä jaettu identiteetti, toimijoiden keskinäinen riippuvuus ja vastuujat korostuvat. Tyypillinen esimerkki tiimityöstä on päivystystoiminta. Yhteistyön määritelmässä todetaan, ettei siinä synny samantyyppistä yhteistä identiteettiä kuin tiimityössä, mutta yhteisten tavoitteiden ja roolien merkityksen sijaan korostuu. Esimerkkinä tästä on yleislääketieteen kuten terveyskeskustoiminnan ympäristö. Koordinaatio edellyttää selkeitä yhteisiä tavoitteita, määriteltyjä rooleja ja tehtäviä. Myös yksilöiden sitoutuminen ja toimijoiden keskinäiset riippuvuudet korostuvat.

Palveluohjaajan rooli useamman ammattilaisen työn koordinoinnissa on esimerkki tällaisesta yhteistyöstä. Verkostoyhteistyölle kuvaavaa on yhteisen asian äärelle kokoontuminen kuten eri organisaatioiden asiantuntijoiden työskentely yhteisten toimintakäytäntöjen työstämiseksi. Verkostoyhteistyössä ei painotu yksilöön kiinnittyvät yhteistyön ilmentymät kuten muissa moniammatillisen yhteistyön muodoissa. (Reeves ym., 2018.) Käytännössä nämä esitetyt moniammatillisen yhteistyön muodot sekoittuvat ja ammattilaisten tulisi tunnistaa eri yhteistyömuotojen tarve asiakkaan palvelutarpeen ja tilanteen perusteella. Siirtyminen eri yhteistyömuotojen välillä tulisi olla joustavaa. (Reeves, Lewin, Espin & Zwarenstein, 2011.)

Moniammatillista yhteistyötä kuvaavia käsitteitä on suomen kielessä huomattavasti vähemmän kuin englannin kielessä. Peruskäsitteinä käytetään tyypillisesti moniammatillista yhteistyötä tai moniammatillista tiimityötä. Niiden katsotaan sisältävän niin moniammatillisen rinnakkaisyhteistyön kuin roolirajoja rikkovat yhteistyömuodot. Suomenkieliset käsitteet eivät kuitenkaan tuo esiin niitä moniammatillisen yhteistyön eri tasoja ja ulottuvuuksia kuten englanninkielisissä julkaisuissa käytetyt käsitteet. (Kontio, 2010, s. 8-10.) Taulukossa 1 on kuvattu englanninkielisten käsitteiden merkityksiä.

Taulukko 1. Moniammatillisen yhteistyön englanninkieliset käsitteet ja niiden merkitykset. (Kattisko ym., 2014, s. 10-12, Kontio, 2010, s. 8-10, Isoherranen, 2016, s. 20-21.)

Englanninkielinen käsite	Merkitys
Moniammatillinen yhteistyö	
Multiprofessional	Rinnakkain työskentelyä, jossa korostuu työn koordinointi ja tiedon jakaminen.
Interprofessional	Yhteinen tiedonmuodostus toisen alan ammattilaisten kanssa. Asioita tarkastellaan sekä oman että toisten ammattien näkökulmista. Keskeistä on yhdessä oppiminen.
Transprofessional	Asiantuntijoiden ammattiroolijaon rikkominen, kun asiakkaan tarpeet niin edellyttää. Yhdessä oppimisen lisäksi keskeistä on yhteistyökokemuksista oppiminen.
Koulutuksen yhteydessä	
Interprofessional ja multiprofessional	Koulutusaloja ylittävä toiminta, jossa erilaiset osaamiset yhdistyvät yhteisen päämäärän saavuttamiseksi. Näitä käsitteitä käytetään myös kuvattaessa yksilön taitoja ja pätevyyttä moniammatillisen yhteistyön yhteydessä.
Interprofessional education	Kun kyse on moniammatillisen yhteistyön osaamisvaatimuksista ja valmiuksien opettamisesta.
Tieteiden yhteydessä	
Multi- tai interdisciplinary	Monitieteisyys eli tieteiden välinen yhteistyö. Käsitteissä painottuu ammatillinen asiantuntijuus.
Transdisciplinary	Poikkitieteinen yhteistyö
Crossdisciplinary	Eri yliopistojen monitieteinen toiminta

Moniammatillisuutta kuvaavien käsitteiden haasteena on se, että niitä käytetään kuvaamaan sekä yksilöitä eli yksittäisiä työntekijöitä että kollektiivisia toimijoita ja yhteisöllisiä ilmiöitä. Moniammatillisuuden lähikäsitteeksi voidaan katsoa verkostoyhteistyö, missä yhdistyvät verkostoituminen, tiedontuottamisyhteistyö ja synergia. (Katisko ym., 2014, s. 10-12.)

Moniammatillisuutta kuvataan kirjallisuudessa tyypillisesti erilaisina yhteistyömuotoina tai vuorovaikutuksen kuvauksina. Eri lähteistä koottuna yhteenvetona moniammatillista yhteistyötä voidaan kuvata ilmiönä seuraavasti. Vuorovaikutustietoisessa yhteistyössä asiantuntijat toimivat yhdessä niin, että valta, tieto ja osaaminen jaetaan. Yhteistyössä pyritään asiakkaan tilanteen kokonaisuuden hahmottamiseen tuomalla esiin tiedon ja osaamisen eri näkökulmat. Yhteistyöhön osallistuvien roolit ovat joustavia ja yhdessä toimimista kuvaa vastuullisuus. (Kontio, 2010, s. 9, Isoherranen, 2016, s. 10, Korkalainen, 2005, s. 18-20, Juujärvi ym., 2019a, Katisko ym., 2014, s. 10-11.)

Tässä tutkielmassa moniammatillisuudella ja moniammatillisella yhteistyöllä tarkoitetaan yhteistyötä, missä keskeistä on yhteinen tiedonmuodostus toisen alan ammattilaisten kanssa. Asioita tarkastellaan sekä oman että muiden ammattien näkökulmista. Moniammatillisen yhteistyön oleellisena piirteenä nähdään yhdessä oppiminen ja yhteistyökokemuksesta oppiminen. Asiakaslähtöisyys ja asiakkaan tarpeet muodostavat lähtökohdan moniammatilliselle työskentelylle.

2.2 Osaaminen ja osaamisvaatimukset

Osaaminen ja osaamisvaatimukset ovat molemmat tehtävä-, tilanne- ja kontekstisidonnaisia. Työelämän jatkuvassa muutoksessa myös osaamisvaatimukset ja osaaminen muuttuvat. (Hanhinen, 2010, s. 94.) Osaaminen on käsitteenä moniselitteinen ja osittain määrittelemätön. Kuten edellä todettiin moniammatillisuus käsitteen kohdalla, myös osaaminen -käsitteen käsitteellinen kirjo on laaja. Yksinkertaisimmillaan osaaminen voidaan määritellä tietoina, taitona ja pätevyytenä tiettyyn tehtävään (OKM, 2019, s. 15). Osaamista saatetaan käyttää synonyyminä tiedoille, taidoille, suoriutumiselle, pätevyydelle tai oppimistuloksille (Mäkinen & Annala, 2010).

Osaaminen ja osaamisvaatimukset voidaan määritellä seuraavasti. Osaaminen eli kompetenssi on yksilön ominaisuus ja kuvaa yksilön kykyä ja valmiuksia - osaamispotentiaalia. Esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuollon työssä voidaan tunnistaa yhteisiä kompetensseja kuten eettinen

toiminta, kliininen osaaminen, päätöksenteko, kehittämis- ja yhteistyöosaaminen. Osaamista voidaan tarkastella myös eri ulottuvuuksien, kuten tietojen, taitojen, kokemuksen, persoonan, asenteen ja arvojen kautta. (Juujärvi ym., 2019.) Osaamisvaatimukset eli kvalifikaatiot ovat taas työn ominaisuuksia. Ne kuvaavat niitä vaatimuksia, mitä työn tekeminen edellyttää. Kun yksilöön kiinnittyvä osaaminen ja työn tekemiseen liittyvät osaamisvaatimukset kohtaavat, työntekijä on pätevä ja ammattitaitoinen kyseiseen tehtävään. Ammattitaito tulee näkyväksi työsuorituksessa. Kun työelämän osaamisvaatimukset ja työn suorittamiseen tarvittava osaaminen jaetaan pienempiin osiin, muodostuu osaamisalueita. Näin pystytään tarkemmin kuvaamaan tiettyyn tehtävään tarvittavia kykyjä. (Hanhinen, 2010, s. 52, 91-98.)

Sosiaali- ja terveydenhuollon jokaiselle ammattiryhmälle määritellään oma ammatillinen ydinosaaminen. Tyypillisesti nämä osaamiset jaetaan alakohtaiseen osaamiseen, yhteistyössä tarvittavaan osaamiseen sekä kaikille sosiaali- ja terveydenhuoltoalan ammattilaisille yhteiseen osaamiseen. (Sosiaalialan AMK verkosto, 2016, Suomen Fysioterapeutit, 2016.) Sekä osaamisalue - että ydinsaaminen -käsitteitä käytetään niin työelämässä kuin koulutusohjelmien tutkintovaatimuksissa osaamisen kuvauksessa. (Kangasniemi, 2018, s. 12-13).

Koulutuksen yhteydessä osaamisen käsite liitetään tavoiteltaviin oppimistuloksiin (Mäkinen & Annala, 2010). Oppimisen tavoitteet ja osaamiset määritellään osaamisperusteisessa opetussuunnitelmassa tieteenalojen, työelämän toimintakokonaisuuksien sekä oppilaitosten strategioiden pohjalta tutkinto- tai koulutusohjelmittain. Työskentelyssä hyödynnetään oppimisesta, opetuksesta ja sidosryhmiltä saatua informaatiota. Opetussuunnitelmiin kirjataan auki tutkinto-ohjelmien, opintokokonaisuuksien ja opintojaksojen osaamistavoitteet. Osaamisperustaisessa oppimiskulttuurissa opiskelijan rooli on aktiivinen toimija, häneltä edellytetään sitoutumista ja vastuunottoa omasta oppimisestaan. (Kukkonen & Raudasoja, 2018, s. 21.) Osaamisperustaisesta opetussuunnitelmasta säädettiin laki 2017 tutkintojen ja muiden osaamisperustaisien kokonaisuuksien viitekehuksesta, joten sen asema suomalaisessa koulutusjärjestelmässä voidaan katsoa vahvaksi (Juujärvi, Sinervo & Nummela, 2019b).

Tämän tutkielman kontekstissa osaaminen -käsitettä on tarpeen tarkastella tarkemmin. Jäsenen käsitettä Mäkisen ja Annalan (2010, 2012) tulkinnan pohjalta, joka perustuu ammattikorkeakoulu- ja yliopisto-opettajien näkemyksiin osaamisesta osaamisperustaiseen opetussuunnitelmaan liittyen. He käyttävät tulkintansa lähtökohtana osaamisen *competence* - ja *competency* -paradigmoja, jotka jäsentävät osaamista eri näkökulmista: *competence* viittaa osaamiseen lopputuotteena, kun taas *competency* painottaa osaamista prosessina. *Competence* ja *competency* käsitteitä ei pidetä rinnakkaisina, vaan *competency* nähdään yläkäsitteenä eli se sisältää

myös kaikki *competence* -käsitteen sisällöt. Suomenkieliset vastineet sanoille olisivat työelämän asiantuntijuus (*competence*) ja työelämän osaaminen (*competency*). Koska suomenkielisten käsitteiden käyttö ei ole vakiintunut eikä niitä ole selkeästi määritelty, käytän tässä englanninkielisiä termejä. (Mäkinen & Annala, 2010, Mäkinen & Annala, 2012, s. 130-132.)

Competence -paradigma yhdistetään kapea-alaiseen eli lineaariseen tulkintaan osaamisesta. Osaaminen kuvataan työntekijän kapasiteettina suoriutua tietystä työtehtävästä ennalta odotetun standardin mukaisesti, työn lopputulos on toiminnan keskipisteessä. Osaamista tarkastellaan toimintaan ja käyttäytymiseen liittyvän omaksumisen ja toistamisen kautta. Lineaarisen tulkinnan vahvuuksina mainitaan systemaattisuus osaamistavoitteiden ja niiden saavuttamisen arvioinnin osalta. Tämä tekee osaamisen kehittymisen näkyväksi niin opiskelijalle, kuin kumppaneille kuten muille oppilaitoksille ja työelämälle. Opiskelijan oppiminen hahmottuu lineaarisen tulkinnan mukaan jatkumona eikä yksittäisinä opetustilanteina. (Mäkinen & Annala, 2010, Mäkinen & Annala, 2012, s. 134-138.)

Competency -paradigma kuvaa osaamista osana työyhteisön toimintaa ja liittyy yksilön toimintaan yhteisön jäsenenä. Keskiössä ovat prosessit, joita työssä menestyminen edellyttää. Osaamisen nähdään olevan riippuvainen työn antamista mahdollisuuksista ja haasteista. *Competency* – käsite kuvaa tietoperustaan, kykyihin ja sosiaaliseen rooliin liittyviä asioita ja pitää sisällään myös ajattelun, päätöksenteon ja ongelmanratkaisun prosessit reflektointeineen. (Mäkinen & Annala, 2010).

Competency -käsite liitetään laaja-alaiseen dynaamiseen tulkintaan osaamisesta. Osaamista ei nähdä lopputuloksen näkökulmasta vaan ymmärretään jatkuvana prosessina, joka jatkuu työelämässä. Oppiminen nähdään syklisesti etenevänä prosessina, joka sidotaan opiskelijan aikaisempiin kokemuksiin. Näin ollen osaamisperustaisuus opetussuunnitelmassa kuvaa oppimista hermeneuttisena, kehämäisenä prosessina, jolloin opinnot näyttäytyvät laajoina osaamisen juonteina ja kokonaisuuksina eikä pelkästään kurssikohtaisina tavoite-, toteutus-, ja arviointikuvauksina. Osaamisen dynaamisen tulkinnan haasteeksi kuvataan opettamisen kulttuurinmuutosta, jossa yksilökeskeisestä opettamisesta siirrytään kohti yhteisöllisemmän opettamisen kulttuuria. (Mäkinen & Annala, 2010, Mäkinen & Annala, 2012, s. 139-144.)

Lineaarinen ja dynaaminen tulkinta osaamisesta eivät ole vastakkaisia tulkintoja, vaan suhde on jännitteinen ja toisiinsa limittyvät. Molempia näkökulmia tarvitaan. Jos lineaarinen tulkinta jää ainoaksi on vaarana, että osaaminen nähdään liian kapea-alaisena. Dynaamisen tulkinnan katsotaan mahdollistavan ja edistävän erilaisten yhteiskuntayhteyksien ja innovaatioiden syntyä. (Mäkinen & Annala, 2010, Mäkinen & Annala, 2012, s. 144-146.)

Tässä tutkielmassa osaaminen -käsitteen määritelmässä painottuu *competency* -paradigman ja dynaamisen tulkinnan näkökulma osaamisesta. Osaaminen on osa yhteisön toimintaa ja liittyy yksilön toimintaan yhteisön jäsenenä. Osaamisen nähdään kehittyvän syklisenä prosessina, joka kiinnittyy aikaisempiin kokemuksiin. On huomioitava Mäkisen ja Annalan tulkinta *competency* -käsitteestä, jossa siihen katsotaan sisältyvän myös *competence* -käsitteeseen liitetyt asiat. Näin ollen myös lineaarinen tulkinta on otettava huomioon. Tutkielmassa käytettävän aineiston näkökulmasta on oletettavaa, että *competence* -paradigman kaltainen osaamisen kuvaus on näkyvissä, koska oppilaitoksia sitova lainsäädäntö ohjaa pääosin lineaariseen tulkintaan osaamisperusteisuudesta opetussuunnitelmissa (Ammattikorkeakoululaki, 2003, Yliopistolaki, 2009).

2.3 Moniammatillinen yhteistyöosaaminen

Sosiaali- ja terveydenhuoltoalan moniammatillista yhteistyötä ja siihen liittyviä yhteisiä osaamisia on kuvattu erilaisilla malleilla ja tulevaisuuden osaamistarpeiden kuvauksilla. Otan malleista kaksi esimerkkiä, jotka kuvaavat moniammatillista yhteistyöosaamista eri näkökulmista. Ensimmäinen malli kuvaa yksityiskohtaisesti moniammatilliseen yhteistyöhön liittyviä vuorovaikutusosaamisiasiakasrajapinnassa toimimisen näkökulmasta. Vuorovaikutusosaaminen tunnustetaan moniammatillisen yhteistyöosaamisen keskeiseksi osa-alueeksi ja koskettaa kaikkia sote-alan ammattiryhmiä. Malli on moniammatillisen yhteistyöosaamisen arviointiin kehitetty ICCAS -mittari. Toinen malleista, CanMEDS, kuvaa yhden ammattiryhmän ydinosaamisalueita ja miten moniammatillisen yhteistyön kompetensseja on yhdistetty ydinosaamisten kuvaukseen. Tutkielman kontekstissa ydinosaamisalueet luovat laajan kuvan osaamisista, joita osaamisperustaisista opetussuunnitelmista tarkastellaan. CanMEDS -malli on alun perin lääkäreiden koulutuksessa kehitetty malli, mutta sitä on sovellettu maailmalla laajasti terveydenhuollossa ja myös terveydenhuollon ulkopuolella. (Ellaway, 2016.)

Interprofessional Collaborative Competencies Attainment Survey eli ICCAS -mittari jäsentää moniammatillisen yhteistyön osaamisalueet kuuteen kokonaisuuteen: vuorovaikutus, yhteistyö, roolit ja vastuut, asiakas- ja perhekeskeinen yhteistoiminta, konfliktitilanteiden ratkaisutaidot ja tiimityötaidot. Vakioitua mittaria hyödynnetään moniammatillisten koulutusinterventtioiden arvioinnissa mm. Yhdysvalloissa ja Kanadassa. Mittarin validiteetti on todettu useissa tutkimuksissa. (Archibald, Trumpower & MacDonald, 2014, Schmitz, Radosevich, Jardine, MacDonald, Trumpower & Archibald, 2017.)

ICCAS-mittarin kukin osa-alue avaa yksityiskohtaisesti moniammatillisen yhteistyön osaamis-alueita. Vuorovaikutusosaaminen yhdistetään kykyyn edistää viestintää tiimissä, aktiiviseen kuunteluun, omien ideoiden ja huolenaiheiden selkeään ilmaisuun sekä rakentavan palautteen antamiseen. Yhteistyöosaaminen nähdään kykyinä oppia tiiminjäsenten kanssa ja jäseniltä hoidon edistämiseksi sekä kykyinä aktiivisesti ratkaista hoitoon liittyviä ongelmia. Roolit ja vastuut -osiossa kuvataan oman osaamisen tunnistamista suhteessa moniammatillisen tiimin muiden jäsenten osaamiseen, miten muiden osaaminen täydentää omaa osaamista ja mitkä osaamisalueet ovat päällekkäisiä. Oleellisena tässä osiossa ovat myös omaan rooliin ja osaamiseen liittyvien vastuiden tunnistaminen. Asiakas- ja perhekeskeinen yhteistoimintaosaaminen tarkoittaa kykyä ottaa asiakas mukaan häntä koskevaan päätöksentekoon sekä kykyyn hyödyntää moniammatillisen tiimin osaamista asiakkaan kokonaisvaltaisessa hoidossa. Konfliktitilanteiden ratkaisutaidot määritellään kykyinä kuunnella ja ottaa huomioon tiiminjäsenten erilaiset näkökulmat sekä kykyyn ratkaista ristiriitatilanteita kunnioittavasti. Tiimityötaidot nähdään asiakastyön näkökulmasta kykyinä tuottaa hoitosuunnitelma yhdessä tiimin kanssa ja tiimin toiminnan näkökulmasta neuvottelutaitoina. (Violato & King, 2019, MacDonald, Archibald, Trumpower, Casimiro, Cragg, & Jelly, 2010.) Tämä yksityiskohtainen kuvaus osaamisalueista tekee näkyväksi moniammatilliseen yhteistyöhön vaadittavaa monipuolista vuorovaikutusosaamista ja liittämään osaamisen yksilön toimintaan yhteisön jäsenenä.

CanMEDS-malli kuvaa yhden ammattiryhmän ydinosaamisalueita, joihin yhteistyöosaaminen on integroitu. Mallissa kompetenssit kuvataan seuraavina kokonaisuuksina: lääketieteellinen osaaminen, yhteistyötaidot, vuorovaikutustaidot, tiedon hallinta ja oppiminen, terveyden edistäminen, ammatillisuus ja johtaminen. (Frank & Danoff, 2007.) Lääkäreiden koulutuksen lisäksi CanMEDS -mallin soveltamisesta on kokemuksia maailmalta sairaanhoitajien, fysioterapeuttien ja toimintaterapeuttien koulutuksessa. Mallin tavoitteena on saada aikaan kulttuurin muutos alakohtaisista silloista kohti yhteistä kieltä ja varmistaa tarvittavat tiedot, taidot ja asenteet moniammatillisten käytäntöjen luomiseen ja yhteistyön toimimiseen. (Verma, Broers, Patterson, Schroder, Medves & Morrison, 2009.)

CanMEDS -mallissa moniammatillisen yhteistyöosaamisen elementtejä tulee esiin erityisesti yhteistyötaitoihin ja johtamiseen liittyvien osaamisten kuvauksessa. Yhteistyötaidot nähdään rakentuvan luottamuksesta, kunnioituksesta ja jaetusta päätöksenteosta. Yhteistyötaidot näkyvät niin kollegoiden välisessä yhteistyössä kuin eri ammattiryhmien välillä tai potilaiden ja omaisten kanssa toimiessa. Yhteistyötaitoihin liitetään ryhmässä työskentely, ryhmän johtaminen, konsultaatiotaidot sekä esiintymistaidot. Johtamisosaaminen yhdistetään tässä mallissa

erityisesti kehittämiseen – ammattilainen kehittää johdon kanssa korkeatasoista terveydenhuoltojärjestelmää. Sekä henkilö- että asijaohjauksen taitoja katsotaan vaadittavan monimutkaisen terveydenhuoltojärjestelmän kehittämisessä moniammatillisen tiimin kanssa. (Frank, Snell & Sherbino, 2015.)

Edellä esitetyt mallit luovan kuvaa moniammatilliseen yhteistyöosaamiseen kahdesta eri näkökulmasta, toisaalta yksityiskohtaisesta vuorovaikutusosaamisen kuvauksesta ja toisaalta laajempaan ydinosaamisiin yhdistettyinä osaamisina. Molemmat näkökulmat ovat relevantteja tutkielman kontekstissa, mutta mallien tuottama näkymä moniammatilliseen yhteistyöosaamiseen jää suppeaksi eikä niiden kautta saada esiin riittävän monipuolisesti moniammatilliseen yhteistyöosaamiseen liitettävää osaamista.

Täydennän moniammatillisen yhteistyöosaamisen kokonaisuutta kuvauksella tunnistetuista tulevaisuuden osaamistarpeista. Osaamisen ennakointifoorumi (2019) esittää tulevaisuuden osaamistarpeita, jotka ovat yhteisiä koko sosiaali- ja terveydenhuoltoalalle. Esitetyt osaamistarpeet kohdistuvat mm. asiakaslähtöisyyden vahvistamiseen, palvelujärjestelmän tuntemiseen, moniammatilliseen, monialaiseen ja monitieteiseen yhteistyöhön sekä vaikuttavuus-, kustannustietoisuus- ja laatuosaamiseen (Leveälahti ym., 2019, s. 71). Palvelujärjestelmäosaaminen nähdään keskeisenä edellytyksenä asiakaslähtöisyyden toteutumiseksi ja moniammatillisen yhteistyöosaamisen kehittymiseksi (Kangasniemi ym., 2018, s. 54). Omaan yksityiskohtaan on huomioitu Sote-alan erityispiirre teknologian ja digitalisaation edellyttämän osaamisen suhteen. Se tulee nousemaan sote-alalla selkeästi muita aloja korostuneempaan rooliin. (Kangasniemi ym., 2018, s. 13-14, Leveälahti ym., 2019, s. 72-73.) Tulevaisuuden osaamistarpeiden rinnalla vahva ammattialakohtainen osaaminen tulee säilyttämään asemansa ja pysyy toiminnan keskeisenä perustana (STM, 2016, s. 10-12, Kangasniemi ym., 2018, s. 12-14).

Sosiaali- ja terveystieteiden rakennemuutoksen yhteydessä osaamistarpeiden monimuotoisuuden on kuvattu nousevan palvelujärjestelmässä tapahtuvasta muutoksesta. Rakennemuutoksen luomia osaamistarpeita moniammatillisen yhteistyöosaamisen näkökulmasta ovat työyhteisö- ja yhteistyöosaaminen, työntekijyysosaaminen, asiakastyöosaaminen, integroiva osaaminen ja monialainen yhteistoimintaosaaminen. Työyhteisö- ja yhteistyöosaaminen nähdään monipuolisena vuorovaikutusosaamisena, tiimityötaitoina ja ryhmässä toimimisen taitoina. Asiakastyöosaaminen kiinnittyy vahvasti asiakaslähtöisyyden tavoittamiseen. Jotta asiakaslähtöisyys saavutetaan, edellytetään ammattilaisilta hyvän palvelujärjestelmäosaamisen lisäksi kykyä yhteiseen tiedonmuodostukseen sekä asiakkaan osallistamiseen. Työntekijyysosaaminen liittyy oman työn ja työyhteisön työn vaikuttavuuden tunnistamiseen suhteessa laajempaa

kokonaisuutta palvelujärjestelmässä sekä oman osaamisen kehittämiseen muuttuvassa toimintaympäristössä. Integroiva osaaminen tulee esiin ammattilaisten keskinäisessä yhteistyössä, missä eri alojen osaaminen yhdistyy tiiviiksi yhteistyöksi. Yhteistyötä kuvaa silloin yhteisvastuullisuus. Integroiva osaaminen varmistaa asiakaslähtöiset ja oikea-aikaiset palvelut. Monialaiseen yhteistoimintaosaamiseen liitetään verkostotyöskentelyosaamista ja yhdyspintatyöskentelytaitoja. Vuorovaikutustaidot, keskinäinen luottamus ja itseohjautuvuustaidot ovat edellytyksiä toimia erilaisissa toimintaympäristöissä. (Kangasniemi ym., 2018, s.61-64.) Näin tarkasteltuna moniammatillisesta yhteistyöosaamisesta muodostuu kokonaiskuva, joka ulottuu sosiiali- ja terveydenhuollon ammattilaisten työn kaikille osa-alueille.

Tässä tutkielmassa moniammatillinen yhteistyöosaaminen ymmärretään sekä yksilöön kiinnittyvinä osaamisina että monialaisessa yhteistoiminnassa syntyvänä osaamisena. Moniammatillisen yhteistyöosaamisen ytimessä ovat vuorovaikutus ja yhteistyötaidot, joita osataan soveltaa muuttuvissa tilanteissa. Moniammatilliseen yhteistyöosaamiseen kuuluu myös keskinäisenä luottamuksen rakentaminen ja yhteisvastuullisuus. Moniammatillista yhteistyöosaamista syntyy koulutusaloja ylittävässä toiminnassa, jossa erilaiset osaamiset yhdistyvät yhteisen päämäärän saavuttamiseksi. Ammattitaito moniammatilliseen yhteistyöhön rakentuu ammattialakohtaisen osaamisen päälle työntekijän työelämäosaamisen, työntekijyysosaamisen ja yhteistyöosaamisen vastatessa työelämän osaamisvaatimukseen. Moniammatillisen yhteistyön osaamisvaatimuksina on tunnistettu asiakaslähtöisyys, palveluohjausosaaminen, palvelujärjestelmän tunteminen, moniammatillinen ja -alainen yhteistyö ja sen johtaminen, verkosto-osaaminen sekä ammattiryhmien osaamisen yhteensovittaminen. Taulukkoon 2 on koottu yhteenvedon keskeisten käsitteiden määritelmät.

Taulukko 2. Yhteenvedon tutkielman keskeisistä käsitteistä

Moniammatillinen yhteistyö	Osaaminen	Moniammatillinen yhteistyöosaaminen
<p>Yhteistyössä syntyvä yhteinen tiedonmuodostus toisen alan ammattilaisten kanssa.</p> <p>Asioita tarkastellaan sekä oman että toisten ammattiryhmien näkökulmista.</p> <p>Oleellisena piirteenä on yhdessä oppiminen ja yhteistyökokemuksesta oppiminen.</p>	<p>Osaaminen kehittyy syklisenä prosessina, joka kiinnittyy aikaisempiin kokemuksiin.</p> <p>Osaaminen on osa (työ)yhteisön toimintaa ja liittyy yksilön toimintaan yhteisön jäsenenä.</p>	<p>Moniammatillisella yhteistyöosaamisella tarkoitetaan työntekijän kykyä toimia yhteistyössä eri ammattiryhmien kanssa erilaisissa tilanteissa.</p> <p>Yhteistyöosaamisen luonne ja tarve muuttuu tehtävän, tilanteen ja kontekstin mukaan.</p> <p>Yhteistyö- ja vuorovaikutusosaaminen on keskeisessä roolissa.</p>

3. Sosiaali- ja terveydenhuoltoalojen muuttuvat osaamistarpeet ja koulutus

Tässä luvussa taustoitan sote-alan toimintaympäristössä tapahtuvien muutosten vaikutuksia ammattilaisten osaamistarpeisiin sekä kiinnitän moniammatillisen yhteistyöosaamisen meneillään olevaan sote-palveluiden rakenneuudistukseen. Lisäksi tarkastelen koulutuksen kykyä ja keinoja vastata näihin muuttuviin osaamistarpeisiin. Tutkielman kontekstissa on oleellista hahmottaa yhteys työelämässä syntyvien osaamistarpeiden ja koulutuksen tuottaman osaamisen välille.

3.1 Muuttuva toimintaympäristö ja osaamistarpeet

Sosiaali- ja terveyspalveluiden rakennemuutos aiheuttaa muutospaineen sote-alojen osaamisissa ja haastaa oppilaitokset ja koko koulutusjärjestelmän vastaamaan työelämässä syntyviin moniammatillisen yhteistyöosaamisen tarpeisiin (Mönkkönen ym., 2019, s. 133-134). Sosiaali- ja terveydenhuoltoalan tehtäviin kohdistuvat työn tuottavuuden kasvutavoitteet heijastuvat alalla työskentelevien ammattiryhmien osaamistarpeisiin. Sote-alojen osaamisrakenteen muutos näkyy sekä osaamisen luonteen muuttumisena että sen merkityksen muutoksena. Moniammatillisen työskentelyn nähdään muuttuvan kohti monialaista yhteistoimintaa, missä ammattilaisilta edellytetään raja-aidatonta dialogia. Yhteistyössä jokaisen ammattilaisen osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen korostuu. (Kangasniemi ym., 2018, s. 73-74.) Huomioitavaa on, että osaamistarpeet koskevat sekä perustutkintoa suorittavia että jo työelämässä olevia ammattilaisia. Näin ollen moniammatillisen yhteistyöosaamisen teemoja tulisi sisällyttää sekä perustutkintoihin että toteuttaa täydennyskoulutuksena ja jatko-opintoina. (Mönkkönen ym., 2019, s. 112-114.)

Sosiaali- ja terveyspalveluiden toimintaympäristössä moniammatillista yhteistyöosaamista ovat toisaalta selkeät tiedot ja taidot ja toisaalta yhteistyössä korostuvat asenteet, joilla yhteistyöhön tullaan (Nummela, Juujärvi & Sinervo, 2019). Moniammatillinen yhteistyöosaaminen voidaan nähdä näin ollen myös toimintakulttuurina, jota ammattilaiset ovat yhdessä luomassa (Katisko ym., 2014, s. 13). Sosiaali- ja terveydenhuollossa toimii lukuisista eri ammattiryhmistä koostuva henkilöstö. So -ja te -ammattilaisten erilaiset koulutustaustat, ammatilliset viitekehukset, tieteelliset taustat ja perinteet luovat jokaiselle ammattiryhmälle ominaisen

tulokulman niin asiakkaaseen tai potilaaseen kuin moniammatilliseen yhdessä toimimiseenkin. (Juujärvi ym., 2019b.)

Sosiaalialalla osaamisen keskiössä ovat vuorovaikutus ja kohtaamistaidot sekä ongelmien arviointi- ja ratkaisutaidot. On hallittava sosiaalialan arvoperusta, palvelujärjestelmä ja tunnettava yhteiskuntarakenteita. Osaaminen perustuu sosiaalityön ja yhteiskuntatieteiden tutkimukseen, mikä tulee näkyväksi yksilön, perheen tai eri ryhmien toimintakyvyn ja hyvinvoinnin tukemisessa ja edistämisessä. (Kangasniemi ym., 2018, s. 14.) Sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen kompetensseiksi on määritelty eettinen osaaminen, asiakastyön osaaminen, sosiaalialan palvelujärjestelmäosaaminen, kriittinen ja osallistava yhteiskuntaosaaminen, tutkimuksellinen kehittämis- ja innovaatio-osaaminen sekä työyhteisö-, johtamis- ja yrittäjyysosaaminen. (Nikander, Juntunen, Holmberg & Tuominen-Thuesen, 2017.)

Terveysalan osaamisen keskiössä ovat kliinisen työn osaaminen sekä vuorovaikutusosaaminen. Terveysalan osaaminen perustuu terveystieteisiin ja muihin ihmistieteisiin, mikä tulee näkyväksi sairauksien ehkäisyssä, hoidossa ja terveyden edistämisessä. (Kangasniemi ym., 2018, s. 14.) Terveysalan kompetensseina nähdään potilas- ja voimavaralähtöisen näyttöön perustuvan hoidon osaaminen, moniammatillisen tiimityön osaaminen, laatutyön kehittämisosaaminen sekä teknologinen osaaminen. (Juujärvi ym., 2019b.)

Eri alojen erilaiset tulokulmat ja osaamiset voidaan nähdä moniammatillisen yhteistyön voimavarana, mutta ne voivat myös olla yhteistyötä ja yhteistyöhön kannustavan toimintakulttuurin syntymistä estävä tekijä. (Juujärvi ym. 2019b.) Osaamistarpeiden näkökulmasta, on tärkeä ymmärtää ja tunnistaa yhteistyötä vahvistavia ja haastavia tekijöitä. Moniammatillisessa yhteistyöosaamisessa oleelliseksi nousee eri taustoista tulevien ammattilaisten kyky toimia yhdessä. Moniammatillinen yhdessä työskentely vaatii asiantuntijalta kykyä irtautua omasta ammattiroolista, oman osaamisen antamista yhteiseen käyttöön sekä avoimuutta toisilta oppimiseen. Yhteistyössä syntyvää vuorovaikutusta kuvaa silloin avoin ja moniääninen keskustelu, johon ei tarvitse liittyä ehdotonta tietämistä. Merkityksellistä on ymmärtää yhteistyössä syntyvien ratkaisujen merkitys. (Korkalainen, 2005.) Tätä moniäänistä moniammatillista yhteistyötä tarvitaan niin asiakaslähtöisten palveluiden tuottamisessa kuin palveluiden kehittämisessä (Juujärvi ym., 2019a). Kuvatun kaltaiseen moniammatillisen yhteistyöhön sisältyy yhteinen tiedon muodostus. Ihmisten monimutkaiset ja muuttuvat elämäntilanteet edellyttävät asiakkaan tilanteen monipuolista tarkastelua eri näkökulmista. Yksiselitteisiä tulkintoja, toimintamalleja tai suoraviivaisia ratkaisuja löytyy harvoin. Tietoisuus ongelmien kompleksisuudesta ja ratkaisuihin liittyvistä epävarmuuksista on yhteistyön näkökulmasta tärkeää. Tietoa todellisuudesta ei voi

muodostaa täysin objektiivisesti ja siksi on tärkeä säilyttää avoimuus erilaisille tulkinnoille. (Hussi, 2005, s. 99-102, Schön, 1983.) Tiedonmuodostumista voidaan tarkastella yksilön näkökulmasta tai yhteistyössä syntyvänä. Yhteistä tiedon muodostusta kuvataan moniulotteisena prosessina, jossa tieto rakentuu ja syventyy sekä laadullisesti että sisällöllisesti. (Parviainen, 2006.) Moniammatillisessa yhteistyössä yhteistä tiedonmuodostusta voidaan tarkastella prosessina, joka pyrkii hyödyntämään erilaisia näkökulmia, luomaan ymmärrystä kompleksisista tilanteista ja löytämään asiakaslähtöisiä ratkaisuja. Eri ammattiryhmien yhteisen tiedonmuodostuksen voidaan katsoa laajentavan asiakasymmärrystä, kun tiedon muodostus tapahtuu yhteisöllisenä ja sosiaalisena toimintana. (Pärnä, 2012.) Ammattilaisten kyky yhteiseen tiedonmuodostukseen korostuu erityisesti paljon palveluita tarvitsevien asiakkaiden kohdalla.

Vaikka tässä keskitymme ammattilaisten yhteistyöhön, on oleellista nostaa esiin asiakkaiden tai potilaiden rooli tiedonmuodostuksessa. Tietoa muodostuu asiakkaita osallistamalla heidän elämäänsä koskevassa keskustelussa ja päätöksen teossa. Erityisesti sosiaalityön ja kuntoutuksen viitekehyksissä on kuvattu asiakkaan roolia oman elämänsä asiantuntijana, autonomisena ja aktiivisena toimijana. Asiakkaille ja heidän tukihenkilöilleen annetaan silloin asiantuntijarooli, puhutaan moniasiantuntijuudesta tai monitoimijuudesta. Tämän toteutuminen vaatii ammattilaisilta osaamista ja edellyttää sitoutumista eri toimijoiden tasavertaisuuteen ja avoimeen vuorovaikutukseen. (Sipari & Mäkinen, 2014b, Korkalainen, 2005.) Asiakkaan, potilaan, kuntoutujan roolin vahvistaminen ja tunnustaminen omassa hoidossaan, kuntoutumisessaan – elämässään, on sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa tavoiteltu pitkään. Edelleen sen toteutuminen vaikuttaa haastavalta. Moniammatillinen yhteistyö, jossa myös asiakas osallistuu yhteiseen tiedonmuodostukseen, nähdään keinona tuohon tavoitteeseen pääsemisessä. (Sipari, Mäkinen & Paalasmaa, 2014b.)

Asiakasrajapinnassa tapahtuvan moniammatillisen yhteistyön lisäksi muuttuva toimintaympäristö edellyttää työntekijöiden osallisuutta ja osaamista palveluiden kehittämisessä. Perinteisten hierarkkisten rakenteiden tilalle muodostuu verkostotyölle ominaisia rakenteita, joissa kehittäminen tapahtuu. Yhteisen tiedonmuodostuksen näkökulmasta yhteiskehittely tuo menetelmällistä tukea yhdessä toimimiseen. Sipari & Mäkinen (2014b) toteavat yhteiskunnan monimutkaistumisen ja jatkuvan muutoksen johtavan asiantuntijuuden ja osaamisen rakentumiseen verkostoissa ja yhteisöissä. Yhteiskehittely nähdään eri toimijoiden yhteisenä oppimisprosessina, joka tuottaa kollektiivista älykkyyttä. (Sipari & Mäkinen, 2014b.) Osallistavien menetelmien käyttäminen toiminnan kehittämisessä on todettu lisäävän työssä jaksamista ja vaikuttamisen mahdollisuuksia, kehittäminen on tuottanut parempia tuloksia, saavutettu laadullisesti parempia palveluita sekä pystytty tehostamaan muutosten implementointia (Parviainen,

2006). Mitä useampaa organisaatiota tai ammattiryhmää kehittäminen koskee, sitä suuremman merkityksen saa yhteisen ymmärryksen saavuttaminen (Räsänen, 2004).

Yhteenvedona voidaan todeta, että muuttuva toimintaympäristö edellyttää ammattilaisilta erityisesti yhdessä toimimisen taitoja sekä kykyä luoda ja omaksua uudenlaista toimintakulttuuria. Osaamisina korostuvat asiakaslähtöisyyden tavoittaminen yhteistoiminnassa, mikä perustuu yhteiseen tiedonmuodostukseen, kun oman osaaminen annetaan yhteiseen käyttöön sekä muiden osaaminen tunnustetaan. Palvelujärjestelmäosaaminen näyttäytyy sekä asiakaslähtöisenä toimintana että palveluiden kehittämisosaamisena.

3.2 Koulutus ja moniammatillinen yhteistyöosaaminen

Moniammatillisen opetuksen tärkeimpänä tavoitteena on kouluttaa työelämään yhteistyötaitoisia ammattilaisia. Yhteistyössä muiden kanssa tarvittava osaaminen on nostettu usean sote-alan tutkinnon ydinosaamisalueeksi (Sosiaalialan AMK verkosto, 2016, Suomen Fysioterapeutit 2016, Metropolian ammattikorkeakoulututkintojen yhteisten osaamisten kuvaukset, 2019).

Moniammatillisen koulutuksen tuottama osaaminen voidaan nähdä toisaalta yksilön ammatillisina taitoina ja toisaalta yhteiskunnallisena pääomana ammattilaisten osaamisena ratkaista potilaiden monitahoisia tilanteita (D'amour & Oandasan, 2005).

Jo koulutuksen alkuvaiheessa olisi pystyttävä luomaan opiskelijoille myönteinen asenne moniammatilliseen yhteistyöhön. Jos moniammatilliset opinnot sijoittuvat opintojen loppuvaiheeseen, uuden toimintatavan oppimisen esteenä on todettu olevan liian yksilölliseksi muodostunut ammatti-identiteetti. Siksi moniammatilliseen ajatteluun kouluttautuminen suositellaan ajoittamaan opintojen alkuvaiheeseen. (Tervaskanto-Mäentausta, 2018.) Toinen koulutuksen järjestämistä koskeva näkökulma on moniammatillisen yhteistyöosaamisen integroiminen perusopintojen opetussuunnitelmiin. Chan ym. (2018) perustelevat opetuksen integroimisen vaikuttavammaksi vaihtoehdoksi, kuin erillisten kurssien järjestämisen moniammatillisen yhteistyön teemoista. (Cahn, Tuck, Knab, Doherty, Portney & Johnson, 2018.)

Moniammatillisen yhteistyöosaamisen kehittymistä opintojen aikana on tutkittu erityisesti Kanadassa, Yhdysvalloissa ja Isossa-Britanniassa. Bridges ym. (2011) ovat kuvanneet tutkimuksensa hyvinä käytäntöinä kolme erilaista lähestymistapaa moniammatillisen yhteistyöosaamisen opetuksessa: tiimitaitoja opettavat mallit, yhteisöön kiinnittyvät mallit sekä moniammatillista simulaatiokoulutusta hyödyntävät mallit. Tiimitaitoja opettavassa mallissa keskitytään

moniammatillisen tiimin kokoamiseen, yhteistyötaitoihin, tiimin jäsenten osaamisen hyödyntämiseen suhteessa asiakkaaseen ja palveluiden tuottamiseen. Yhteisöön kiinnittyvässä mallissa pääpainotus on alueella, missä toimitaan. Tavoitteena on ymmärtää, miten moniammatillinen tiimi pystyy vastaamaan asukkaiden tarpeisiin ja, miten alueen asukkaiden sosioekonomiset taustat vaikuttavat palvelutarpeisiin. Moniammatillista simulaatiota hyödyntävässä mallissa opiskelijat harjoittelevat yhdessä kliinisiä taitoja, tilannejohtamista ja yhteistyötä. Kaikille malleille yhteistä on selkeä työelämä yhteys sekä koulutuksen ja työelämän kumppanuuksien hyödyntäminen. Oppimistulosten näkökulmasta ratkaisevaan rooliin nousi tuki oman ammatillisen identiteetin ymmärtämiseen ja samalla kyky hahmottaa muiden tiimin jäsenten osaamista. Koulutuksen järjestäjän osalta ratkaisevaksi tekijäksi nousi eri toimijoiden sitoutuminen, aikataulujen ja opetussuunnitelmien yhteensovittaminen. (Bridges, Davidson, Odegrad, Maki & Tomkowiak, 2011.)

Suomessa näiden mallien laajempi hyödyntäminen on vielä vähäistä, vaikka koulutuksessa moniammatilliset toteutukset ovat lisääntymässä. Syyksi mainitaan koulutusjärjestelmän ja lainsäädännön aiheuttamat esteet sekä haasteet tutkintorajoja ylittävän koulutuksen järjestämisessä. Monialaisten, eri tieteenalojen yhteisten moniammatillisten opintojen laajempi läpimurto vaatisi rakenteellisia muutoksia eri alojen opetussuunnitelmiin. (Mönkkönen ym., 2019b, s. 134-136.) Myös työelämän yhä erikoistuneemman ammatillisen osaamisen tarve asettaa esteitä moniammatillisen osaamisen teemojen mahtumiselle mukaan opetussuunnitelmiin (Mönkkönen ym., 2019b, s. 117-118). Kaikesta huolimatta hyviäkin esimerkkejä monialaisista ja eri oppilaitosten yhteisistä opinnoista löytyy. Muutamien edelläkävijä oppilaitosten, kuten Turun yliopiston ja Itä-Suomen yliopiston kokemukset ovat lupaavia. Otan tähän esimerkiksi Opetusklintikka-mallin. Opetusklintikka noudattelee edellä kuvattua tiimitaitojen lähestymistapaa moniammatillisen yhteistyöosaamisen opetuksessa. Turun yliopiston Opetusklintikka-mallissa tuodaan yhteen sosiaalityön, psykologian ja logopedian opiskelijat moniammatillisiin tiimeihin yhden lukukauden ajaksi. He suunnittelevat ja toteuttavat yhdessä autenttisissa asiakastilanteissa asiakkaan arviointeja ja tutkimusta. Moniammatillisen yhteistyön oppiminen tapahtuu kokemalla käytännössä, miten asiakkaan kokonaisvaltainen huomioiminen toteutuu yhteistyössä. Opiskelijoita kannustetaan arvioimaan yhteistyötilanteita omasta ja ryhmän näkökulmasta. Osaamistavoitteet, opetuksessa käytettävät menetelmät ja kurssin arviointi on rakennettu tukemaan moniammatillisen osaamisen kehittymistä. Oppimistulokset opetusklintikka-mallissa osoittavat opiskelijoiden ammatillisten valmiuksien vahvistuvan. Moniammatilliset yhteistyötaidot vahvistuvat, oman ammatin arvostus ja moniammatillisen koulutuksen kiinnostavuus lisääntyvät. Tulokset osoittavat, että motivoituminen moniammatillisen

yhteistyöosaamisen omaksumiseen opintojen aikana, todennäköisesti motivoi moniammatilliseen yhteistyöhön myös työelämään siirryttäessä. (Mönkkönen ym., 2019b, s. 118-126.)

Moniammatillisen yhteistyöosaamisen vahvistamiseksi kaikille sosiaali- ja terveydenhuoltoalan ammattitutkinnoille on esitetty yhteisiä koulutuksen kehittämisehdotuksia. Koulutuksia tulisi kehittää ammattialat ylittäen, mikä edellyttää koulutusohjelmien välisen yhteistyön vahvistamista. (Kangasniemi ym., 2018, s. 75-78) Kangasniemi ym. (2018) esittävät kehittämiskohteita moniammatillisen ja tieteidenvälisen yhteistyön parantamiseksi sosiaali- ja terveydenhuoltoalan koulutuksessa. Kehittämiskohteita tunnistetaan toimintatapoihin, toimintakulttuuriin ja toiminnan kehittämiseen liittyvien kokonaisuuksien kautta. Tällaisia kokonaisuuksia ovat asiakaslähtöisyys moniammatillisen työn lähtökohtana, verkostomainen toimintatapa, poikkisektorainen työ, ammattiryhmien osaamisen yhteensovittaminen, moniammatillisen toiminnan johtaminen, tiedolla johtaminen, osaamisen johtaminen sekä tieteiden välisen osaamisen kehittäminen. (Kangasniemi ym., 2018, s. 15-16.) Yksityiskohtina suosituksissa nostetaan monialaisten opintojaksojen ja monialaisen harjoittelun varmistaminen kaikilla koulutustasoilla sekä aloja ylittävien osaamiskokonaisuuksien sisällyttäminen tutkintoihin. (Kangasniemi ym., 2018, s. 76) Moniammatillisen yhteistyön opetuksessa yhteisiin kompetensseihin perustuva oppiminen nähdään edellytyksenä eri aloja yhdistävän opetuksen kehittämiseksi (Schmitt ym., 2011).

McLaughlin ym. (2019) esittävät suosituksensa konkreettisemmin toimintaohjeina siitä, miten koulutus pysyy mukana muuttuvien osaamisvaatimusten paineessa. He korostavat opintojen ja työelämän tiivistä yhteistyötä, löytämään yhdessä uusia toimintatapoja oppimiseen ja arvioimaan systemaattisesti oppimisstuloksia. Opiskelijoiden yhteistyöosaamisen kehittymisen seurata ja varmistaminen, käyttämällä vakioituja mittareita kuten esimerkiksi aikaisemmin esitettyä ICCA-mittaria, tukee sekä opiskelijoiden tarpeita että koulutusta järjestävän tahon tarpeita. Moniammatillisen yhteistyöosaamisen he näkevät läpileikkaavana teemana koko opintojen ajan. Kolmantena suosituksena he korostavat oppilaitosten roolia aktiivisina toimijoina moniammatillisen osaamisen tietoisuuden edistäjinä monialaisissa verkostoissa. (McLaughlin, O'Brien, Weinstein, Anderson, Cameron, Romig, Westervelt & O'Sullivan-Maillet, 2019.) Vaikka suositukset ovat yhdysvaltalaisesta tutkimuksesta, en näe koulutusjärjestelmien eroavaisuuksien tässä yhteydessä estävän suositusten hyödyntämistä suomalaisessa toimintaympäristössä.

Ammattikorkeakoulut ja yliopistot ovat reagoineet myös Suomessa moniammatillisen osaamisen täydennyskoulutustarpeeseen, kehittäneet erilaisia opintokokonaisuuksia tutkintojen rinnalle tai käynnistäneet kokonaan uusia tutkintoja viime vuosina. Esimerkiksi Itä-Suomen yliopisto järjestää omille terveystieteen, yhteiskuntatieteen ja kauppatieteiden opiskelijoilleen

yhteiset 9 opintopisteen moniammatilliset sosiaali- ja terveydenhuollon -opinnot (Itä-Suomen yliopisto, 2020). Metropolia ammattikorkeakoulussa on pitkä perinne MINNO-oppimiskonseptista muiden opintojen rinnalla, missä eri koulutusohjelmien opiskelijat toteuttavat monialaisen projektin yhdessä (Järvinen & Rantavuori, 2019). Ammattikorkeakoulujen järjestämä täydennyskoulutus on monialaista. Erikoistumisopintoja on eri aiheista, kuten etäratkaisut kuntoutumisen tukena, monialainen kotikuntoutus, monikulttuurisuuden asiantuntija, asiakas- ja palveluohjauksen erikoistumiskoulutus tai mielenterveys- ja päihdetyön erikoistumiskoulutus. (Diak, 2020, Metropolia, 2020.) Suurin osa ammattikorkeakoulujen ylemmistä ammattikorkeakoulututkinnoista ovat monialaisia ja niiden sisällöissä näkyy vahvasti työelämän osaamistarpeet, kuten myös Helsingin yliopiston sosiaali- ja terveystutkimuksen ja -johtamisen -maisteriohjelmassa, joka on hyvä esimerkki kokonaan uudesta tutkinnosta vastaamaan sote-alan uusiin osaamistarpeisiin (Diak, 2020, Helsingin yliopisto, 2020, Laurea, 2020, Metropolia, 2020).

Edellä kuvatut esimerkit osoittavat, että sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakennemuutoksen ja moniammatillisen yhdessä työskentelyn edellyttämiin osaamistarpeisiin on alettu vastata erityisesti täydennyskoulutuksena ja jatko-opintoina. Nykyinen ammattitutkintoon johtava peruskoulutus näyttäisi keskittyvän edelleen vahvasti ammattialakohtaiseen erityisosaamiseen ja kiinnittyvän sosiaali- ja terveydenhuollon sektorirajoihin. Tässä tutkielmassa keskitytään näiden ammattitutkintoon johtavien koulutusohjelmien tarkasteluun, miten moniammatilliseen yhteistyöhön liitetyt osaamiset on niissä huomioitu.

4. Aineisto ja tutkimusmenetelmät

Tutkielman tavoitteena on selvittää, miten moniammatillinen yhteistyöosaaminen ilmenee sosiaali- ja terveydenhuollon eri koulutusohjelmissä. Tarkoituksena on luoda kuva moniammatillisen yhteistyöosaamisen asemasta sosiaali- ja terveydenhuoltoalan ammattitutkinnoissa. Tutkimuskysymyksiä on kolme:

1. Millaisia moniammatilliseen yhteistyöhön liitettyjä osaamisia tulee esiin ja miten niitä kuvataan eri sosiaali- ja terveydenhuollon koulutusohjelmissä?
2. Miten moniammatillinen yhteistyöosaaminen rakentuu sote-alan koulutusohjelmissä?
3. Minkälaisena opettajat kuvaavat moniammatillisen yhteistyöosaamisen aseman koulutusohjelmissään?

Tutkimuskysymyksiin haettiin vastauksia kaksiosaisella tutkimusasetelmalla. Ensin tarkasteltiin kahdeksan eri sosiaali- ja terveydenhuollon ammattitutkinnon tutkintokuvauksista ja opetus-suunnitelmista muodostuvaa kirjallista aineistoa etsien moniammatilliseen yhteistyöosaamiseen liittyviä sisältöjä. Toisessa vaiheessa toteutettiin sähköinen kysely opettajille. Kyselylomake rakennettiin kirjallisen aineiston sisällönanalyysin alustavien tulosten perusteella. Kyselyllä pyrittiin tarkentamaan ja syventämään kirjallista aineistoa sekä tuomaan esiin koulutusta järjestävien tahojen näkemyksiä moniammatillisen yhteistyöosaamisen asemasta koulutusohjelmissa. Kahden toisiaan täydentävän aineiston käyttämisellä varmistettiin aineiston kyky vastata tutkimuskysymyksiin. Tutkimus toteutettiin laadullisena tutkimuksena. Analyysi toteutettiin teoriaohjaavana sisällönanalyysinä, jota ohjasivat moniammatilliseen yhteistyöhön liitetyt osaamiset ja niiden ulottuvuudet.

Tuloksiin ja johtopäätöksiin johtanut prosessi on pyritty kuvaamaan tarkasti ja läpinäkyvästi. Käyn seuraavaksi tarkemmin läpi kohdejoukkoon, aineistoon, menetelmällisiin valintoihin ja analyysin toteutukseen liittyvät seikat.

4.1 Kohdejoukon rajaus

Tarkastelun kohteena olleet tutkinnot ja koulutusohjelmat valittiin sosiaali- ja terveydenhuollon suurimmista ammattiryhmistä niin, että edustavuutta oli mahdollisimman tasapuolisesti lääketieteen, hoidon, kuntoutuksen ja sosiaalialan piiristä. Valinnan perusteena oli ammattiryhmän keskeinen rooli paljon palveluita tarvitsevien asiakkaiden hoidossa ja kuntoutuksessa. Näin ollen myös moniammatillisen yhteistyöosaamisen tarve näissä ammattiryhmissä voidaan katsoa merkitykselliseksi. Tarkastelun kohteeksi valitut tutkinnot ja koulutusohjelmat olivat: fysioterapeutti AMK, lähihoitaja eli sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, lääketieteen lisensiaatti, psykologian maisteri, sairaanhoitaja AMK, sosionomi AMK, toimintaterapeutti AMK ja sosiaalityöntekijä, joka on joko valtiotieteen – tai yhteiskuntatieteen maisterin tutkinto riippuen oppilaitoksesta. Jatkossa tutkinnosta tai koulutusohjelmasta puhuttaessa, voidaan käyttää myös tutkinnon suorittaneen henkilön ammattinimikettä kuten lähihoitaja, lääkäri, psykologi ja sosiaalityöntekijä tai ammattinimikkeen lyhennettä ft = fysioterapeutti, lh = lähihoitaja, LL=lääketieteen lisensiaatti, PsM = psykologian maisteri, sh = sairaanhoitaja, sos.tt. = sosiaalityöntekijä ja tt = toimintaterapeutti.

Oppilaitokset, joiden tutkintoja tarkasteltiin, valittiin harkinnanvaraisella otannalla. Valinta rajattiin maantieteellisesti pääosin pääkaupunkiseudulle, missä sosiaali- ja terveydenhuollon

ammattilaisia koulutetaan määrällisesti paljon ja useissa eri oppilaitoksissa. Näin pystyttiin takaamaan, että jokaista tutkintoa edustaa aineistossa kaksi eri oppilaitosta. Yliopistotutkintojen osalta rekrytoitiin yksi yliopisto Uudenmaan ulkopuolelta, jolloin myös yliopistotutkintojen osalta päästiin kahden oppilaitoksen edustukseen. Lisäksi oppilaitosten valintaan vaikutti niiden koulutustarjonta ammattitutkintojen osalta. Tulokset kertovat valittujen koulutusohjelmien ja oppilaitosten osalta moniammatilliseen yhteistyöosaamiseen liitettyjen osaamisten kuvauksesta sekä moniammatillisen yhteistyöosaamisen rakentumisesta ja asemasta. Tuloksia ei voida suoraan yleistää muihin sosiaali- ja terveydenhuoltoalan koulutusohjelmiin tai oppilaitoksiin. Tutkimukseen osallistuneet oppilaitokset ja koulutusohjelmat on esitetty taulukossa 3.

Taulukko 3. Tutkimukseen valitut oppilaitokset ja koulutusohjelmat

OPPILAITOS	KOULUTUSOHJELMA
Metropolia ammattikorkeakoulu	sairaanhoitaja AMK, fysioterapeutti AMK, toimintaterapeutti AMK, sosionomi AMK
Laurea ammattikorkeakoulu	sairaanhoitaja AMK, fysioterapeutti AMK
Yrkeshögskolan Arcada	toimintaterapeutti AMK
Diak ammattikorkeakoulu	sosionomi AMK
Helsingin yliopisto	lääketieteen lisensiaatti, psykologian maisteri, sosiaalityöntekijä/valtiotieteen maisteri
Itä-Suomen yliopisto	lääketieteen lisensiaatti, psykologian maisteri, sosiaalityöntekijä/yhteiskuntatieteen maisteri
Omnia (Espoon seudun koulutuskuntayhtymä Omnia)	lähihoitaja/sosiaali- terveysalan perustutkinto
Stadin ammattiopisto	lähihoitaja/sosiaali- ja terveysalan perustutkinto

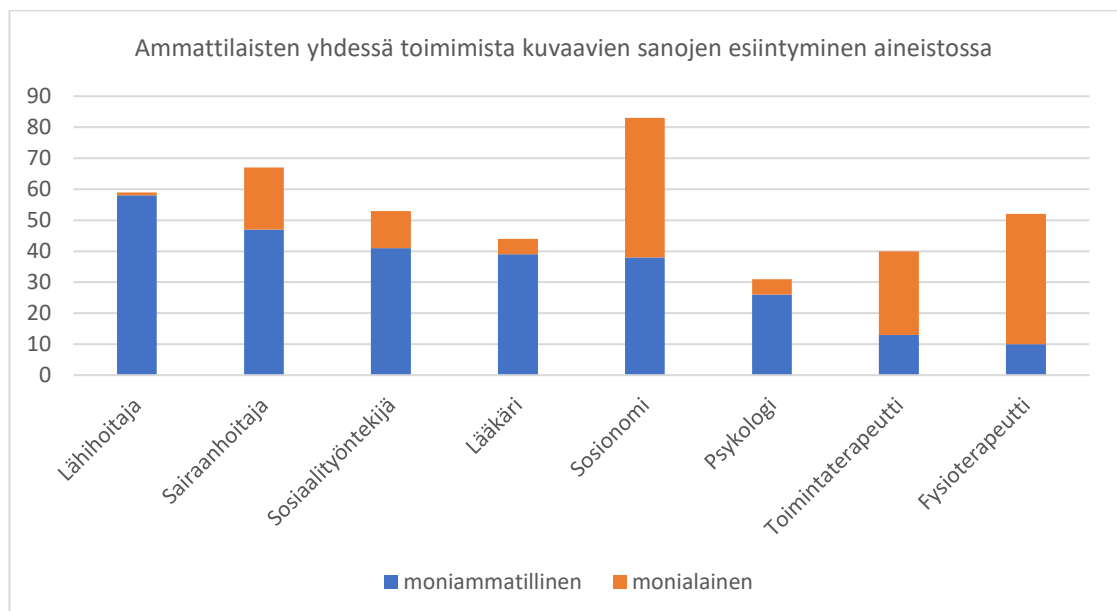
4.2 Aineisto

Moniammatillista yhteistyöosaamista lähestyttiin kahden toisiaan täydentävän aineiston kautta. Tutkimusaineiston muodosti kahdeksan eri koulutusohjelman tutkintokuvauksista ja opetus- tai toteutussuunnitelmista koottu kirjallinen aineisto sekä opetukseen osallistuville opettajille suunnatun sähköisen kyselyn tuottama aineisto. Aineistoja yhdistämällä pyrittiin saamaan monipuolisempi ja rikkaampi kuva tutkittavasta ilmiöstä.

Kirjallinen aineisto oli vapaasti verkosta saatavilla. Tutkintokuvaukset haettiin opintopolku.fi -palvelusta. Opetus- ja toteutussuunnitelmat haettiin pääosin oppilaitosten omilta verkkosivuilta. Mikäli aineisto ei ollut verkosta saatavissa, pyydettiin se oppilaitoksesta. Kirjallinen aineisto koottiin elo-syyskuun aikana 2020. Opetus- ja toteutussuunnitelmista valittiin uusimmissa oleva suunnitelma, jos vaihtoehtoja oli saatavilla. Kirjallinen aineisto sisälsi yhteensä 44

dokumenttia. Aineistona käytettyjä dokumentteja on tarkasteltava lähdekriittisesti. Tutkintokuvaukset, opetus- ja toteutussuunnitelmat, ovat instituutioiden tuottamia dokumentteja ja näin ollen ne noudattavat kyseisten instituutioiden sääntöjä sekä laista tulevaa ohjausta. Tämä vaikuttaa väistämättä siihen, mitä dokumentit sisältävät ja miten asioita on esitetty. (Markkola, 2008, s. 168–177.)

Tutkittavan ilmiön esiintyminen kirjallisessa aineistossa varmistettiin keskeisten termien kvantifioinnilla. Kvantifiointi tarkoittaa, että laadullisen tutkimuksen aineistoa tarkastella määrällisesti eli kuinka paljon tai usein sama asiakokonaisuus tai termi aineistossa toistuu. Kvantifioinnin kautta aineiston tulkintaan voidaan saada täydentävä tai erilainen näkökulma. (Tuomi & Sarajärvi, 2009, s. 120-122.) Kvantifiointi toteutettiin sanoilla, joiden katsottiin kuvaavan ammattilaisten yhdessä toimimista. Kvantifiointiin otettiin mukaan koko kirjallinen aineisto sisältäen sekä pakolliset että valinnaiset opintokokonaisuudet. Sanan 'moniammatillinen' sekä ruotsiksi 'mångprofessionell' ja 'multiprofessionell' käytössä todettiin suuria eroja eri tutkintojen ja eri oppilaitosten välillä. Tästä syystä kvantifiointi toteutettiin myös sanalla 'monialainen' ja ruotsiksi 'interprofessionell', jolloin saatiin moniammatilliseen yhteistyöosaamiseen liittyviä sisältöjä laajemmin esiin. Kvantifiointi toteutettiin Atlas.ti -ohjelmalla. Kvantifioinnin tulokset on esitetty kuviossa 1 ammattiryhmittäin.

Kuvio 1. Kvantifioinnin tulokset ammattiryhmittäin. 'moniammatillinen' ja 'monialainen' sanojen esiintyminen aineistossa.

Sosionomikoulutus eroaa muista tarkastelluista koulutusohjelmista sillä, että opetussuunnitelmissa ja tutkintokuvauksissa tulee esiin määrällisesti eniten moniammatillista yhteistyöosaamista kuvaavaa toimintaa 'moniammatillinen' ja 'monialainen' -sanojen esiintyvyyttä tarkastellessa (83 havaintoa). Lähihoitajakoulutuksen toteutussuunnitelmat taas erottuvat kvantifioinnin perusteella muista koulutusohjelmista 'moniammatillinen' sanan suurella esiintyvyydellä. Tähän on osittain syynä moniammatillisen yhteistyöosaamisen tuominen arviointiperusteisiin, jotka toistuvat samalaisina lähes jokaisen opintokokonaisuuden kohdalla. Tästä huolimatta on todettava, että moniammatillinen yhteistyö näkyy terminä muita tutkintoja selkeämmin lähihoitajatutkinnon toteutussuunnitelman sanoituksessa.

Toimintaterapeutin ja fysioterapeutin tutkinnot erottuvat alhaisella 'moniammatillinen' sanan esiintyvyydellä. Kuntoutuksen viitekehyksessä moniammatillisen yhteistyön sanotuksessa on siirrytty kohti valtaistavaa ja osallistavaa ajattelua, mikä näkyy myös opetussuunnitelmissa käytettyinä käsitteinä kuten yhteistoiminta, monitoimijaisuus yhteistyössä, monialainen yhteistoiminta ja moniasiantuntijuus. Näille käsitteille yhteinen piirre on asiakkaan, potilaan, kuntoutujan roolin vahvistuminen yhteistyössä tasavertaisena toimijana. (Mäkinen, 2014, s. 12-13.)

Kvantifiointi toi esiin huomattavat erot oppilaitosten välillä. Erot 'moniammatillinen' sanan esiintyvyydessä olivat suurimmat lähihoitajan (9/49), lääketieteen lisensiaatin (6/33) ja sosiaalityöntekijän (2/39) tutkinnossa. Kun taas sairaanhoitajan ja sosionomin tutkinnoissa esiintyvyyks eri oppilaitosten aineistoissa oli tasaista. Saman suuntaiset tulokset saatiin 'monialainen' -sanon kohdalla eri oppilaitosten välillä. Fysioterapeutti (11/31), sosionomi (10/35), sosiaalityöntekijä (9/3) tutkintojen kohdalla erot olivat samaa suuruusluokkaa. Sairaanhoitajatutkinnon (4/16) kohdalla erot oppilaitosten välillä olivat vähän suurempia ja toimintaterapeuttitutkinnossa ero oli suurin (2/25). Kun molempien sanojen esiintymistä tarkastellaan yhdessä, erot sekä oppilaitosten että koulutusohjelmien välillä tasoittuvat. Molempien sanojen käyttö kvantifioinnissa antoi näin paremman kuvan ilmiön esiintymisestä opetussuunnitelmissa ja tutkintokuvauksissa.

Kvantifioinnin tuloksia voi pitää suuntaa antavina huomioiden siihen liittyvät rajoitteet. Luotettavuuteen vaikuttaa tutkintokuvausten ja opetussuunnitelmien vaihteleva tarkkuus ja laajuus siinä, miten kurssien ja opintokokonaisuuksien sisältöjä, tavoitteita, toteutusta tai arviointia oli kirjattu. Myös käytettyjen käsitteiden kirjo heikentää kvantifioinnin luotettavuutta. Moniammatillinen ja monialainen -sanojen esiintyvyys aineistossa antaa täydentävää informaatiota tutkittavan ilmiön painottumisesta eri koulutusohjelmissa ja eri oppilaitoksissa. Kvantifiointi vahvisti myös ennakkokäsitystä siitä, että moniammatilliseen yhteistyöhön liitetyt osaamiset

esiintyvät aineistossa erilaisina sanotuksina. Tämä on otettava huomioon kirjallisesta aineistosta moniammatilliseen yhteistyöhön liitettäviä osaamisia tulkittaessa.

Kirjallista aineistoa täydennettiin opetukseen osallistuvien opettajien näkemyksillä moniammatillisesta yhteistyöosaamisesta toteuttamalla sähköinen kysely. Mäkinen ja Annala (2012) toteavat osaamisperustaiseen opetussuunnitelmaan kirjattujen sisältöjen kuvaavan osaamisen kehittymistä toisaalta opiskelijan näkökulmasta ja toisaalta yhteiskunnan näkökulmasta. Opetussuunnitelman käytäntöön viemisestä vastaa kuitenkin korkeakoulujen opetushenkilöstö. On siis oleellista, miten he tulkitsevat osaamista ja osaamisperustaista opetussuunnitelmaa käytännössä. (Mäkinen & Annala, 2012.)

Kyselylomake tehtiin tutkimuskysymykset operationalisoimalla teoreettisen viitekehyksen ja kirjallisen aineiston teoriaohjaavan sisällönanalyysin alustavien tulosten perusteella. Kyselylomake rakentui kolmen teeman ympärille: 1. Tulkinta moniammatillisesta yhteistyöosaamisesta käsitteenä. 2. Moniammatillisen yhteistyöosaamisen rakentuminen. 3. Moniammatillisen yhteistyöosaamisen asema. Ensimmäisen teeman kohdalla asemoitiin vastaajien käsitys moniammatillisesta yhteistyöstä käsitteenä. Aineiston tulkinnan näkökulmasta oli oleellista tietää, miten vastaajat ymmärtävät moniammatillisen yhteistyöosaamisen eli mistä he puhuvat puhuesaan moniammatillisesta yhteistyöstä. Toisen teeman kohdalla haluttiin täydentää opetussuunnitelmien tuottamaa tietoa osaamisen rakentumisesta, opetuksen toteutuksesta sekä tehdä näkyväksi opetuksessa käytettäviä konkreettisia keinoja. Kolmas teema keskittyi vastaajien näkemykseen moniammatillisen yhteistyöosaamisen asemasta tällä hetkellä ja tulevaisuudessa. Kyselylomakkeen teemat on esitetty tarkemmin kuviossa 2.

Kuvio 2. Kyselylomakkeen teemat.

Kysymystyyppinä kyselyssä käytettiin avoimia kysymyksiä, asenneasteikkokysymyksiä sekä erilaisia monivalintakysymyksiä. Avoimien kysymysten käyttöä puoltaa tutkittavan ilmiön aihealue, josta katsottiin avoimilla kysymyksillä saatavan esiin runsaampi aineisto. Asenneasteikkokysymysten kohdalla vastaajia pyydettiin arvioimaan väittämien paikkansapitävyyttä Likertin viisiportaisella asteikolla ja yhden kysymyksen kohdalla asteikolla 1-10. Molempien kohdalla ääripäät oli kuvattu sanallisesti vastakkaisilla adjektiiveilla. Asenneasteikko tuo esiin vastaajan kokemukseen perustuvan mielipiteen (Vilkkä, 2007, s. 45-50). Monivalintakysymykset olivat dikotomisista monivalintakysymyksiä, monivalintakysymyksiä rajatuin vastausmäärin sekä monivalintakysymyksiä ilman vastausmäärän rajoittamista. Monivalintakysymykseen on nopea vastata ja ne antava karkean kuvan kysyttävästä asiasta (Vilkkä, 2007, s. 45-50). Monivalintakysymykseen liitettiin avoin tekstikenttä, jolla annettiin vastaajalle mahdollisuus kommentoida ja tarkentaa tekemiään valintoja. Kysymystyyppien valintaan vaikutti niiden kyky tuottaa tarvittava informaatio sekä lomakkeen käytettävyys ja vastaamiseen kuluva aika. Kysymystyyppiä käytettiin monipuolisesti, jotta kustakin teemasta saatiin monipuolista tietoa. (Kvantitatiivisen tutkimuksen verkkokäsikirja, 2021.) Kyselylomake on esitetty kokonaisuudessaan liitteessä 2.

Kyselyn validiteetti varmistettiin käsitteiden määrittelyn ja tutkimuskysymysten operationalisoinnin kautta. Kysymysten väärin ymmärtämisen mahdollisuus pyrittiin minimoimaan ja kyselylomake pyrittiin rakentamaan mahdollisimman selkeäksi ja johdonmukaiseksi. (Vehkalahti, 2014, s. 40-42.) Kyselylomake testattiin ja testauksen perusteella tehtiin tarvittavat muutokset ennen julkaisua. Kysely toteutettiin Webropol -ohjelmalla tammi-helmikuussa 2021.

Kyselyn kohdejoukkona olivat niiden oppilaitosten eri koulutusohjelmien opetukseen osallistuvat opettajat, joiden tutkintokuvaukset ja opetussuunnitelmat muodostivat kirjallisen aineiston. Kyselyn toteuttaminen edellytti tutkimuslupia ammattikorkeakouluista ja ammattiopistoista. Yliopistojen osalta riitti koulutusohjelman päätös osallistua tutkimukseen. Kahta koulutusohjelmaa lukuun ottamatta, kaikki ensimmäisessä vaiheessa tarkastellut koulutusohjelmat osallistuivat myös kyselyyn. Poisjääneet koulutusohjelmat olivat Helsingin yliopiston ja Itä-Suomen yliopiston lääketieteen lisensiaatin tutkinnot.

Kysely lähetettiin oppilaitosten nimeämille yhdyshenkilöille, jotka lähettivät kyselyä eteenpäin omassa koulutusohjelmassaan. Näin henkilörekisteriksi katsottavaa rekisteriä ei syntynyt ja vastaajien anonymiteetti varmistettiin. Kyselyä ohjeistettiin lähettämään henkilöille, jotka osallistuvat ko. koulutusohjelman opetukseen. Yhteyshenkilöiden esittämiin tarkentaviin kysymyksiin vastattiin sähköpostitse ja puhelimitse. Vastausaikaa oli ensin 2 viikkoa ja sitä pidennettiin viikolla, jotta vastauksia saataisiin enemmän. Vastaaminen oli vapaaehtoista. Taustatietoina

kohdejoukolta kysyttiin ainoastaan koulutusohjelma tai tutkinto, minkä näkökulmasta vastaaja kyselyyn vastasi. Saatekirjeessä (liite 1) vastaajia ohjeistettiin vastaamaan avoimiin kysymyksiin niin, ettei henkilöihin liittyviä tietoja ollut tunnistettavissa. Vastaajan oppilaitos oli osittain tunnistettavissa avointen kysymysten vastauksista, mutta taustatietona oppilaitosta ei kysytty.

Kyselyyn vastasi 26 henkilöä, joista yksi hylättiin. Hylkäyksen syynä oli koulutusohjelman valinta -kohdassa merkintä ”lääketieteen lisensiaatin tutkinto”, kun kyseinen tutkinto ei ollut hyväksynyt kutsua osallistua tutkimukseen. Vastaajien jakautuminen koulutusohjelmittain on esitetty taulukossa 4. Kyselyn tuottama aineisto säilytettiin Helsingin yliopiston tietoturva-asiakirjat täyttävässä verkkosijainnissa. Tiedot on hävitetty tutkielman valmistuttua.

Taulukko 4. Kyselyyn vastanneiden lukumäärä (n) koulutusohjelmittain.

Koulutusohjelma tai tutkinto	n
Fysioterapeutti AMK	2
Lähihoitaja, sosiaali- ja terveysalan perustutkinto	9
Lääketieteen lisensiaatti (hylätty)	4
Psykologian maisteri	2
Sairaanhoitaja AMK	3
Sosiaalityöntekijä, valtiotieteiden tai yhteiskuntatieteiden maisteri	5
Sosionomi AMK	3
Toimintaterapeutti AMK	1
Yhteensä	25

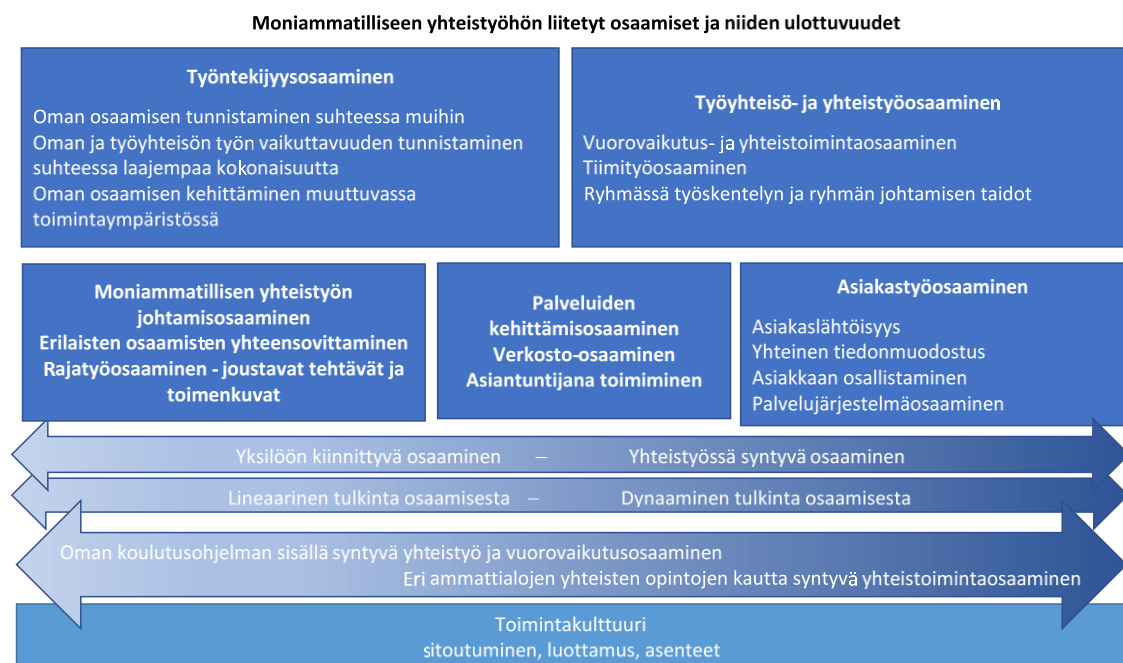
Vastausmäärät jäivät alhaisiksi sekä koulutusohjelmakohtaisesti että kokonaisuudessaan, eikä tilastollisia analyysejä siksi ollut perusteltua toteuttaa (Vilka, 2007, s. 134-135). Samasta syystä koulutusohjelmien välistä vertailua ei ollut perusteltua toteuttaa. Vastaajia oli suurimassa osassa koulutusohjelmia 1-3 eli kyselyn voidaan katsoa kuvaavan yksittäisten henkilöiden mielipiteitä kyseisen koulutusohjelman osalta eikä niiden pohjalta ole perusteltua tehdä yleistyksiä. Kysely tuotti näin ollen yhteisen näkymän moniammatilliseen yhteistyöosaamiseen opetukseen osallistuvan henkilöstön tuottamana.

4.3 Tutkimusmenetelmät

Kaikkien tutkimuskysymyksen kohdalla kirjallista aineistoa ja kyselyn avoimien kysymysten tuottamaa aineistoa lähestyttiin teoriaohjaavan sisällönanalyysin menetelmällä. Laadullisen tutkimuksen teoriaohjaavassa sisällönanalyysissä teoria toimii analyysin etenemisen tukena -

siinä on teoreettisia kytkentöjä, mutta analyysi ei pohjaa suoraan teoriaan. Aikaisemman tiedon merkitys nähdään uusina ajatuksina avaavana, ei teoriaa testaavana. Teoriaohjaava sisällönanalyysi sijoittuu näin aineistolähtöisen ja teorialähtöisen sisällönanalyysin välimaastoon. (Tuomi & Sarajärvi, 2009, s. 117-120.) Keskeisten käsitteiden monitulkintaisuus, moniulotteisuus ja ilmiön erilaiset jäsentämisen mallit tukevat aineiston analyysissä teoriaohjaavaa lähestymistapaa, jotta aineistosta saadaan esiin tutkimuskysymysten kannalta oleellinen tieto.

Teoriaohjaavaa sisällönanalyysiä ohjasi kirjallisuuden pohjalta muodostunut moniammatilliseen yhteistyöhön liitettyjen osaamisten ymmärrys. Osaamisten tulkintaa ja tunnistamista tuki moniammatillisen yhteistyöosaamisen ymmärtäminen yksilön toimintana yhteisön jäsenenä. Erilaisia osaamisia tarkasteltiin kaikille sosiaali- ja terveydenhuoltoalan ammattilaisille yhteisinä osaamisina. Osaamisten tarkastelussa ja osaamisen rakentumisessa huomioitiin kolme ulottuvuutta: yksilöön kiinnittyvä osaaminen ja yhteistyössä syntyvä osaaminen; lineaarinen ja dynaaminen tulkinta osaamisesta; oman koulutusohjelman sisällä syntyvä yhteistyö- ja vuorovaikutusosaaminen sekä eri ammattialojen yhteisten opintojen kautta syntyvä yhteistoimintaosaaminen. Lisäksi huomioitiin toimintakulttuuriin liittyvien luottamuksen, sitoutumisen ja asenteiden yhteys moniammatillisen yhteistyöosaamiseen ja koulutusohjelmien yhteistyöhön. Kuviossa 3 on kuvattu teoriaohjaavaa sisällönanalyysiä ohjanneet moniammatilliset yhteistyöosaamiset ja osaamisen ulottuvuudet.

Kuvio 3. Teoriaohjaavaa analyysiä ohjanneet moniammatilliset yhteistyöosaamiset ja osaamisen ulottuvuudet.

Sisällönanalyysi toteutettiin Atlas.ti -ohjelmalla. Analyysiyksikkönä toimi lause tai ajatuskokonaisuus. Kyselylomakkeen monivalinta- ja asenneasteikkokysymykset täydensivät kirjallista ja avointen kysymysten tuottamaa aineistoa. Aineisto yhdistyi analyysin kautta yhdeksi kokonaisuudeksi vastaten tutkimuskysymyksiin. Seuraavaksi esitän analyysin toteutuksen yksityiskohdat tutkimuskysymyksittäin.

Ensimmäinen tutkimuskysymys oli, millaisia moniammatilliseen yhteistyöhön liitettyjä osaamisia tulee esiin ja miten niitä kuvataan eri sosiaali- ja terveydenhuollon koulutusohjelmissa. Aineiston muodosti pääasiassa kirjallinen aineisto, jota kyselyaineisto osittain täydensi. Analyysi eteni aluksi tunnistuen aineistona olleista tutkintokuvauksista, opetussuunnitelmien kurssikuvauksista, toteutussuunnitelmista, oppimistavoitteista ja arviointikriteereistä moniammatilliseen yhteistyöosaamiseen kiinnittyviä sisältöjä. Analyysiyksiköiden tunnistamista tuki keskeisten käsitteiden määritelmät (taulukko 2, s.12). Tässä vaiheessa tehtiin alustava koodaus. Analyysiä jatkettiin teoriaohjaavalla sisällönanalyysillä, jota ohjasivat moniammatilliseen yhteistyöhön liitetyt osaamiset ja osaamisen ulottuvuudet. Aineistolta kysyttiin, millaisia osaamisia moniammatilliseen yhteistyöosaamiseen liittyen tulee esiin ja miten niitä on aineistossa kuvattu. Analyysi eteni teemoittelusta tyypittelyyn. Teemoittelu tuotti näkymän siihen, millaisista osaamisista aineistossa puhutaan ja tyypittely syvensi analyysiä siihen, mitä osaamisista sanotaan (Tuomi & Sarajärvi, 2009, s. 91-93, Eskola & Suoranta, 2008, s. 174–188). Osaamisten ryhmitely eteni ala- ja yläkategorioiden ja pääluokkien muodostamiseen. Eri ammattitutkintojen aineistoa lähestyttiin ensin omina kokonaisuuksinaan ja sen jälkeen niistä tunnistettiin sekä yhteisiä piirteitä että eroavaisuuksia.

Kyselylomakkeen teemat 'moniammatillisen yhteistyöosaamisen rakentuminen' ja 'moniammatillisen yhteistyöosaamisen asema' sisälsivät aineistoa, joka vastasi ensimmäiseen tutkimuskysymykseen. Kyselyn tuottama aineisto yhdistettiin kirjallisen aineiston teoriaohjaavan sisällönanalyysin kautta nousseisiin asiakokonaisuuksiin. Moniammatillista vuorovaikutusosaamista koskevan arviointiasteikkokysymyssarjan tulokset esitettiin keskiarvoina. Kyselyn tuottamaa aineistoa avointen kysymysten osalta lähestyttiin teoriaohjaavan sisällönanalysoinnin menetelmällä kuten kirjallistakin aineistoa. Näin kyselyn tuottama aineisto vahvisti ja tarkensi tutkintokuvausten ja opetussuunnitelmien kautta saatua tietoa.

Toiseen tutkimuskysymykseen, miten moniammatillinen yhteistyöosaaminen rakentuu sote-alan koulutusohjelmissa, saatiin vastaus yhdistämällä kirjallisen aineiston ja kyselylomakkeen tuottamaa aineistoa. Kirjallista aineistoa täydennettiin kyselyn spesifeillä kysymyksillä opetuksen järjestämisestä sekä opettajien vapaamuotoisemmalla kuvauksella osaamisen

rakentumisesta. Kyselylomakkeen teemat 'moniammatillisen yhteistyöosaamisen rakentuminen' ja 'moniammatillisen yhteistyöosaamisen asema' sisälsivät aineistoa, joka vastasi toiseen tutkimuskysymykseen. Aineistosta poimittiin osaamisen rakentumiseen liittyviä sisältöjä opintojen rakenteina ja opetuksen toteutuksen kuvauksina. Teoriaohjaava sisällönanalyysi ohjasi moniammatillisen yhteistyöosaamisen ulottuvuudet, joiden kautta tunnistettiin yhteistyössä syntyvä osaaminen sekä eri ammattialojen yhteisten opintojen kautta syntyvä osaaminen.

Kolmanteen tutkimuskysymykseen, minkälaisena opettajat kuvaavat moniammatillisen yhteistyöosaamisen aseman koulutusohjelmissaan, saatiin vastaus kyselylomakkeen kolmannen teeman 'moniammatillisen yhteistyöosaamisen asema' tuottamasta aineistosta. Aineiston muodosti pääasiassa avoimien kysymysten vastaukset, jolloin analyysiä jäsensi kyselylomakkeen rakenne nykytilan ja tulevaisuuden kuvauksesta. Teoriaohjaava sisällönanalyysi tukeutui moniammatillisen yhteistyöosaamisen ulottuvuuksiin ja toimintakulttuuriin liittyvien sisältöjen tunnistamiseen. Monivalintakysymysten tulokset ilmaistiin käyttäen tunnuslukuina jakaumia ja keskiarvoja.

Tuloksiin johtaneen tulkinnan luotettavuutta haluttiin lisätä varmistamalla, miten moniammatillinen yhteistyö aineistossa ymmärrettiin. Moniammatillisen yhteistyön käsitettä ei ollut määritelty kirjallisena aineistona käytetyissä dokumenteissa. Opetussuunnitelmissa ja tutkintokuvauksissa moniammatillisen yhteistyön merkitykset saattavat vaihdella eri oppilaitosten ja eri koulutusohjelmien välillä. Käsitteiden kirjo aineistossa tuli näkyväksi yhteistyön ja yhteistyöosaamisen kuvauksessa. Lisäksi yhden ruotsinkielisen koulutusohjelman opetussuunnitelma ja tutkintokuvaus toi näkyväksi käsitteiden kirjon myös toisella kotimaisella kielellä. Tässä tutkielmassa kiinnostuksen kohteena olevaa moniammatillista yhteistyöosaamista kuvattiin aineistossa mm. seuraavasti: monitoimijainen yhteistyö eri professioiden kanssa, yhteistoimintaosaaminen, monialainen asiantuntijuus, yhteisölliset toimintatavat, kumppanuusyhteistyö verkostojen kanssa sekä monitieteisyyden hyödyntäminen. Ruotsinkielisessä aineistossa vastaavia sisältöjä kuvattiin sanoilla: multiprofessionellt teamarbete, mångprofessionellt tai interprofessionellt samarbete.

Opetukseen osallistuvien opettajien näkemys siitä, mitä he tulkitsevat moniammatillisella yhteistyöosaamisella omassa koulutusohjelmassaan tarkoitettavan, on oleellinen, koska näin saadaan näkymä siihen, mitä moniammatillisella yhteistyöosaamisella aineistossa tarkoitetaan. Kyselyssä moniammatillisen yhteistyöosaamisen käsitteen tulkintoja selvitettiin antamalla kirjallisuuden pohjalta muodostettuja vaihtoehtoisia kuvauksia moniammatillisesta yhteistyöosaamisesta. Vaihtoehtoja oli 7, joista sai valita 1-3, joiden katsoi kuvaavan parhaiten oman

koulutusohjelman näkemystä moniammatilliseen yhteistyöosaamiseen. Taulukossa 5 on kuvattu vastausten jakautuminen eri vaihtoehtojen välillä.

Taulukko 5. Kyselyyn vastanneiden näkemys moniammatillisesta yhteistyöosaamisesta.

Moniammatillisen yhteistyöosaamisen kuvaus	%
Yhteistyöosaamista syntyy koulutusaloja ylittävässä toiminnassa, jossa erilaiset osaamiset yhdistyvät yhteisen päämäärän saavuttamiseksi	69 %
Yhteistyössä korostuu yhteinen tiedonmuodostus eri alojen ammattilaisten kanssa	65 %
Asioita tarkastellaan sekä oman että muiden ammattiryhmien näkökulmasta	42 %
Yhteistyö on rinnakkain työskentelyä, jossa korostuu työn ja tehtävien koordinaatio sekä tiedon jakaminen	38 %
Keskeistä on yhdessä oppiminen	31 %
Keskeistä on yhteistyökokemuksista oppiminen	19 %
Asiantuntijoiden ammattiroolijaon rikkominen on mahdollista, kun asiakkaan tarpeet niin edellyttävät	12 %

Moniammatillisen yhteistyöosaamisen tulkinnessa nousee kyselyn perusteella kaksi toiminnan kuvausta muiden edelle: Yhteistyöosaamista syntyy koulutusaloja ylittävässä toiminnassa, jossa erilaiset osaamiset yhdistyvät yhteisen päämäärän saavuttamiseksi (69%) sekä yhteistyössä korostuu yhteinen tiedonmuodostus eri alojen ammattilaisten kanssa (65%). Näin voidaan todeta, että tutkielman kontekstissa moniammatillinen yhteistyö ja siihen liittyvä osaaminen on määritelty hyvin saman kaltaisena toimintana, kuin opetusta toteuttavat opettajat sen ymmärtävät. Vähiten kannatusta sai vaihtoehto, jossa moniammatilliseen yhteistyöhön yhdistettiin mahdollisuus asiantuntijoiden ammattiroolijaon rikkomisesta, jos asiakkaan tarpeet niin edellyttävät (12%). Tällaista rajatyöosaamiseen liittyvää tehtävien ja toimenkuvien joustavuutta ei moniammatilliseen yhteistyöhön koulutusohjelmissa juurikaan liitetty.

5. Tulokset

Tulokset esitetään tutkimuskysymykohtaisesti avaten teoriaohjaavaa sisällönanalyysiä pääluokkien ja yläkategorioiden tasolla sekä osittain alakategorioiden tarkkuudella. Lisäksi tuloksien esittämisessä hyödynnetään kokoavia taulukoita ja kuvia.

5.1 Moniammatilliseen yhteistyöhön liitetyt osaamiset

Moniammatilliseen yhteistyöosaamiseen liittyviä osaamisia tunnistettiin aineistosta teoriaan nojautuen neljään pääluokkaan, jotka olivat työntekijyysosaaminen, työyhteisö- ja yhteistyöosaaminen, moniasiantuntijuuteen perustuva yhteistoimintaosaaminen sekä toimintaympäristöön kiinnittyvä osaaminen. Näiden pääluokkien kautta esitetään, mitä moniammatilliseen yhteistyöosaamiseen liittyviä osaamisia aineistosta tunnistettiin ja miten niitä on kuvattu. Tuon esiin koulutusohjelmien yhteisen näkymän sekä nostan esiin koulutusohjelmien välisiä eroavaisuuksia osaamisissa ja osaamisen kuvauksessa. Kuviossa 4 on esitetty moniammatilliseen yhteistyöhön liitetyt osaamiset pää- ja yläluokittain.

Kuvio 4. Moniammatilliseen yhteistyöhön liitetyt osaamiset pää- ja yläluokittain esitettynä.

Työntekijyysosaaminen voidaan tulkita moniammatillisen yhteistyön onnistumisen edellytykseksi. Oman osaamisen ja muiden ammattiryhmien osaamisen tunnistaminen sekä osaamisen hyödyntämisen taito mahdollistavat yhteisen tiedonmuodostuksen ja yhteistyössä syntyvän osaamisen asemoiden sen osaksi laajempaa kokonaisuutta.

Oman osaamisen ja asiantuntijuuden tunnistaminen suhteessa muihin näyttäytyy kaikissa koulutusohjelmissa hyvin saman kaltaisena kuvauksena osana moniammatillista yhteistyöosaamista. Oman osaamisen tunnistaminen liitetään osaamisen erojen tunnistamiseen, kykyyn hyödyntää omaa osaamista yhteistyössä sekä oman osaamisen rajojen ja vastuiden tunnistamiseen.

Osaamisen hyödyntämisen kuvauksessa tulee esiin myös joitain alakohtaisia tai koulutustason liittyviä painotuksia. Oman osaamisen tunnistaminen ja hyödyntäminen yhteistyössä liitetään tyypillisesti työyhteisötasolle, mutta esimerkiksi psykologin, sosiaalityöntekijän ja ammattikorkeakoulututkintojen kohdalla osaamisen hyödyntäminen liitetään myös laajemmin yhteiskuntatasolle. Tämä piirre korostuu erityisesti sosiaalityöntekijän, sosionomin ja psykologin tutkimuksissa. Toinen tunnistettu ero liittyy oman osaamisen rajojen ja vastuiden tunnistamiseen yhteistyössä. Tämä näkyy jonkin verran enemmän lähihoitajan opinnoissa, mutta tulee esiin myös ammattikorkeakoulututkintojen kohdalla. Esitän edellä mainituista osaamisen kuvauksista esimerkit.

Oman osaamisen erojen tunnistaminen suhteessa muihin ammattiryhmiin:

"Opiskelija osaa erotella, miten psykologin ammatillinen rooli, osaaminen, merkitys ja vuorovaikutustaidot eroavat muiden työyhteisön ammattien vastaavista sekä tunnistaa, miten psykologin osaaminen täydentää muiden työyhteisöjen ammattien osaamista." (Psm)

Oman osaamisen tunnistaminen ja kyky hyödyntää sitä työyhteisötasolla:

"osaa analyttisesti arvioida omaa asiantuntijaosaamistaan ja oppimistaan monialaisessa yhteistyössä ja työympäristössä." (ft, tt, sh)

"hyödyntää omaa osaamistaan monialaisessa yhteistyössä ja työympäristössä." (ft, tt, sh)

Oman osaamisen rajojen ja vastuiden tunnistaminen:

"Lähihoitaja toimii sosiaali- ja terveysalalla ja osaa tehdä yhteistyötä moniammatillisessa asiantuntijaverkostossa tiedostaen lähihoitajan vastuun ja rajat." (lh)

"Opiskelija tunnistaa oman asiantuntijuutensa ja sen rajat." (tt)

Oman osaamisen tunnistaminen yhteiskuntatasolla:

"Opiskelija tunnistaa tutkinnon kokonaisuuden kerryttämän osaamisen ja yksilöllisen ja tieteenalakohtaisen asiantuntijuutensa sekä niiden merkityksen työelämässä ja yhteiskunnassa" (sos.tt.)

"Studeraende har en förståelse för hur ergoterapeutens kompetens kan användas på samhällsnivå för att möjliggöra delaktighet för den äldre befolkningen." (tt)

Moniammatillisen yhteistyöosaamisen kehittymisessä oman osaamisen tunnistamisen lisäksi on oleellista oppia tunnistamaan yhteistyössä toimivien ammattiryhmien osaamiset. Eri ammattiryhmien osaamisen tunnistamista ja hyödyntämistä yhteistyössä kuvataan potilaan tarpeisiin vastaamisen näkökulmasta eri alojen osaamiseen tutustumisena sekä omaa osaamista

täydentävänä tukena. Lisäksi yhteistyöhön liittyviä osaamisia kuvataan monialaisuuden ja monitieteisyyden hyödyntämisenä.

Lääketieteen lisensiaatin opetussuunnitelmassa tulee muita yksityiskohtaisemmin sanotettua eri ammattiryhmien osaamisen tunnistamiseen liittyvää osaamista. Kuvauksessa tulee esiin potilaan kokonaistilanteen hallitsemiseen ja hoidon järjestämiseen liittyvää osaamista.

”Opiskelija osaa selittää, mikä on fysioterapeutin rooli moniammatillisessa työryhmässä ja kuntoutussuunnitelman laatimisessa; selittää mikä on sosiaalityöntekijän rooli kuntoutussuunnitelman laatimisessa ja miten sosiaalityö ja sosiaalityöntekijän asiantuntijuus nivoutuu osaksi moniammatillista tiimiä.” (LL)

”Osaa määritellä muut potilaan hoitoon osallistuvat, terveyskeskuksessa työskentelevät ammattiryhmät sekä selittää heidän tehtäväkuvansa.” (LL)

Muiden ammattiryhmien osaamisen hyödyntämistä ja sen antamaa tukea omalle toiminnalle kuvataan tyypillisesti lyhyinä mainintoina.

”Opintojakson suoritettuaan opiskelija: osaa analysoida ja soveltaa moniammatillisen työskentelyn toimivuutta hyödyntäen sekä omaa että toisten asiantuntijuutta yhteisissä tilanteissa.” (sos.tt)

”Hän osaa tarvittaessa hyödyntää muiden asiantuntijoiden osaamista oman työnsä tukena” (LL)

”Toimii aktiivisesti ja vastuullisesti asiakkaan omahoitajana hyödyntäen moniammatillisen työryhmän ja verkostojen osaamista ja tukea” (lh)

Monitieteisyyttä voidaan tulkita moniammatillisen yhteistyöosaamisen näkökulmasta omaa alaa laajemman osaamisen kehittymisenä. Monitieteisyyden hyödyntäminen tulee esiin lähes kaikissa tarkastelluissa opetussuunnitelmissa, mutta sen kuvauksessa ja painottumisessa on eroja. Esimerkiksi psykologin ja toimintaterapeutin tutkintokuvauksessa kuvataan luetteellonomaisesti eri tieteenaloja, joihin on yhdyspintoja, kun taas esimerkiksi sosionomin ja sairaanhoitajan opetussuunnitelmissa monitieteisyys kuvataan osaamisena, joka ilmenee potilaiden/asiakkaiden hoitoon ja kuntoutukseen liittyen.

”Psykologia tieteenalana hyödyntää monitieteisyyttä. Yhtymäkohtia on esimerkiksi lääketieteeseen, luonnontieteisiin, yhteiskuntatieteisiin, kasvatustieteisiin ja humanistisiin aloihin.” (PsM)

”Hän osaa soveltaa käyttäytymistieteellistä, biologista, yhteiskuntatieteellistä ja lääketieteellistä tietoa toimintamahdollisuuksien arviointiin ja edistämiseen.” (tt)

”Opiskelija ymmärtää ikääntymistä, vanhuutta ja ikääntyvien elämäntilannetta ja -tilanteita sekä toimintakykyä monitieteellisistä lähtökohdista.” (sosionomi)

”Moduulin suoritettuaan opiskelija osaa soveltaa kokonaisvaltaisen hoitotyön periaatteita ja hyödyntää terveys- ja lähtitieteitä asiakkaan hoidossa.”(sh)

Työntekijyysosaamiseen liitetään edellisten lisäksi oman osaamisen kehittäminen muuttuvassa toimintaympäristössä. Kaikkien koulutusohjelmien osaamisen kuvauksessa tunnistetaan

jatkuvan oppimisen, life long learning tai oman ammattitaidon kehittämiseen liittyviä sisältöjä. Vain muutaman koulutusohjelman kohdalla oman osaamisen kehittäminen liitettiin moniammatilliseen yhteistyöosaamiseen. Näistä esimerkkinä fysioterapeutin ja sosionomin opetus suunnitelmat.

”Opiskelija syventää oman osaamisensa tarkastelua ja kerryttää omaa osaamistaan aktiivisesti sekä hyödyntää osaamistaan osana moniammatillista työskentelyä” (ft)

”Opiskelija osaa jäsentää ammatillisuuden monitieteellisiä lähtökohtia ja tulevaisuuden muutoshaasteita.” (sosionomi)

Työntekijyysosaamiseen liitetyjä osaamisia kuvasivat myös kyselyyn vastanneet opettajat laajasti. Oman osaamisen tunnistaminen ja muiden osaamisen hyödyntäminen tuli esiin keskeisenä osa-alueena moniammatillisessa yhteistyöosaamisessa.

Työyhteisö- ja yhteistyöosaamisella tarkoitetaan osaamisia, joita tarvitaan ammattilaisten yhdessä toimiessa. Näitä osaamisia kuvataan aineistossa laajasti vuorovaikutustaitoina, erilaisten yhdessä toimimisen muotojen kautta ilmenevinä yhteistyöosaamisina.

Vuorovaikutusosaaminen yhteistyössä kuvataan kaikissa tutkinnoissa tyypillisesti asiakastyöhön tiiviisti liitettynä osaamisena, jossa moniammatillinen yhteistyö esiintyy mainintana.

”Koulutuksen suoritettuaan sairaanhoitaja osaa ohjata, tukea, hoitaa ja kuntouttaa eri tavoin sairastuneita henkilöitä yhteistyössä heidän läheistensä ja muiden ammattilaisten kanssa.”(sh)

Kun moniammatilliseen yhteistyöosaamiseen liitetyjä vuorovaikutusosaamisia etsittiin aineistosta ammattilaisten väliseen toimintaan liittyen, ilmenivät osaamiset kykynä toimia erilaisissa ja muuttuvissa vuorovaikutustilanteissa. Osaamisten kuvaus oli hyvin runsasta esimerkiksi sosiaalityöntekijän ja lähihoitajan tutkintojen kohdalla, kun taas lääketieteen lisensiaatin opetus suunnitelmassa oli valittu niukempi sanainen ilmaisu.

”Opiskelijat oppivat tarkastelemaan analyttisesti sosiaali- ja terveydenhuollon ammatillisia vuorovaikutustilanteita. He oppivat näkemään yhtymäkohtia ja eroja näiden ammatillisten vuorovaikutustilanteiden välillä, ja myös näkemään sitä, miten vuorovaikutuksen yleiset lainalaisuudet ovat läsnä näissä erityisissä vuorovaikutustilanteissa.” (sos.tt)

”Opiskelija tai tutkinnon suorittaja toimii tilanteen vaatimalla tavalla erilaisissa vuorovaikutustilanteissa sekä ilmaisee erilaisia näkökantoja selkeästi, rakentavasti ja luottamusta herättäen. Hän toimii yhteistyökykyisesti erilaisten ihmisten kanssa ja työryhmän jäsenenä sekä kohtelee erilaisia ihmisiä tasavertaisesti. Hän noudattaa yleisesti hyväksytyjä käyttäytymissääntöjä ja toimintatapoja. Hän hyödyntää saamaansa palautetta toiminnassaan.” (lh)

”Vuorovaikutustaitoja harjoitellaan läpi opintojen.” (LL)

”Hän osaa toimia yhdessä muiden ammattilaisten kanssa.” (LL)

Erityisesti lähihoitajan vuorovaikutusosaamisen kuvauksessa tuli esiin rooli ilmapiirin luojana. Muissa tutkinnoissa tämän vuorovaikutustaidon kuvausta näkyi vähemmän.

”edistää aktiivisesti työyhteisön hyväksyvää ilmapiiriä ja kannustaa muita osallistumaan monipuolisesti yhteiseen toimintaan.” (lh)

Ammattilaisten yhdessä toimimisen taitoina tunnustettiin ryhmässä toimimisen taidot sekä tiimityötaidot. Ryhmässä toimimisen taitoja kuvataan erilaisten ryhmätehtävien yhteydessä opiskelijoiden kykyä toimia ryhmän jäsenenä, ottaa vastuuta, toimia tavoitteellisesti ja soveltaa oppimaansa. Ryhmässä toimimisen kuvauksessa korostuvat yksilön vastuullisuus ja ryhmän ongelmanratkaisutaidot. Ryhmässä toimimisen osaamisia kuvataan pääasiassa opintokokonaisuuksissa, jotka toteutetaan saman alan opiskelijoiden kesken.

”Opiskelija osaa arvioida ja kehittää ryhmän yrittäjämäistä ja vastuullista työskentelyotetta, arvioida osaamisen hyödyntämismahdollisuuksia sekä suunnitella omaa ja ryhmän kehittymistä.” (ft)

”on aktiivinen ja vastuullinen moniammatillisen ja monikulttuurisen työryhmän jäsen, hyödyntää yhteisöllistä osaamista ja tuo esille omia näkemyksiään työryhmän toiminnan edistämiseksi.” (lh)

Sosionomin, sosiaalityöntekijän ja psykologin opetussuunnitelmien erityispiirteinä ryhmässä toimimista lähestytään myös alojen oman tietoperustan näkökulmasta teoreettisesti ja yhdistäen asiakastyöosaamiseen.

”toiminnallisten tehtävien suunnittelu ja toteutus sosiaalipsykologisten teorioiden pohjalta mahdollistaa teorioiden kokempohjaisen ymmärtämisen. Tämä luo valmiuksia havaita ja jäsentää ryhmädynaamisia ilmiöitä sekä ryhmän tai tiimin jäsenenä että vetäjänä. Opiskelijat oppivat näin siirtämään teoreettista ymmärrystään käytännön tilanteisiin.” (sos.tt)

Tiimityö ja tiimityötaidot saavat aineistossa eri koulutusohjelmissa erilaisia vivahteita. Tiimityötaidot nousevat omana osaamisena esiin, kun tiimityöllä tarkoitetaan toimintaa, jossa eri ammattilaisten toiminnan koordinoinnilla on korostuneempi rooli. Kyse on enemmän tiedon yhteen tuomisesta, kuin yhteisestä tiedon muodostuksesta. Kuvatun kaltainen tiimityöosaaminen tulee selkeästi esiin sairaanhoitajien ja lähihoitajien koulutuksessa. Lääketieteen lisensiaattien opetussuunnitelmassa tiimityötaitoja kuvataan kykyä hyödyntää moniammatillista tiimiä erilaisissa tilanteissa ja toimintaympäristöissä. Lääkäreiden kohdalla tiimityöosaamiseen liittyy myös tiimin johtamistaidot.

”Opiskelija osaa: reflektoida erilaisia kriisin ilmenemismuotoja ja toimia moniammatillisessa tiimissä kriisihoiton aktiivisena koordinoijana.” (sh)

”Ongelmalähtöisten potilastapausten ratkaiseminen tiimityöskentelynä moniammatillista asiantuntijaryhmää apuna käyttäen.” (LL)

”Terveyskeskusopetuksen jälkeen opiskelija: osaa selittää kuinka moniammatillisuus ja tiimityö näkyvät terveyskeskusympäristössä ja miten sitä toteutetaan pitkäaikaissairaiden hoidossa.” (LL)

Työyhteisö- ja yhteistyöosaamiseen sekä työntekijyysosaamiseen liitettyihin osaamisiin saatiin täydentävää tietoa opettajille suunnatulla kyselyllä. Kyselyssä pyydettiin arvioimaan moniammatilliseen yhteistyöosaamiseen liitettyjä vuorovaikutusosaamisen osa-alueiden painottumista omassa koulutusohjelmassa. Osa-alueet oli määritelty ICCAS-mittaria mukaillen. Vastaajat arvioivat, miten kukin osa-alue on huomioitu omassa koulutusohjelmassa. Arvioinnissa käytettiin viisiportaista asteikkoa, kun 1 tarkoitti, että osa-alueeseen kiinnitettiin hyvin vähäistä huomiota ja 5 tarkoitti, että huomiota kiinnitettiin erittäin paljon. Moniammatillisen yhteistyöosaamisen osa-alueiden välille ei syntynyt suuria eroja. Osa-alueet ja niiden painottumista kuvaavat keskiarvot olivat: vuorovaikutus moniammatillisessa yhteistyössä (ka. 3,98), yhteistyö moniammatillisessa tiimissä (ka. 4,23), tiimissä toimiminen (ka 3,85), osaamisen tunnistaminen moniammatillisessa yhteistyössä (ka. 3,75), asiakaslähtöinen yhteistyö (ka. 4,33), ristiriitatilanteiden hallinta ja ratkaiseminen (ka. 3,73). Moniammatillista yhteistyöosaamista kuvaavista osa-alueista kiinnitetään koulutusohjelmissa eniten huomiota asiakaslähtöiseen yhteistyöhön ja toimimiseen moniammatillisessa tiimissä, mikä näkyi johdonmukaisesti myös opetussuunnitelmien tarkastellussa. Vähiten huomiota saivat osa-alueista osaamisen tunnistaminen moniammatillisessa yhteistyössä sekä ristiriitatilanteiden hallinta ja ratkaiseminen. Oman ja muiden osaamisen tunnistamiseen liitettyjä sisältöjä esiintyi sekä opetussuunnitelmissa että kyselyn avoimissa vastauksissa runsaasti, joten tämän osa-alueen vähäisempi painottuminen ei vastannut täysin saatua kuvaa. Kyselyn tuottamaan tulokseen on saattanut vaikuttaa vastaajien epätasainen jakautuminen koulutusohjelmien välillä. Vastaajista 36% oli lähihoitaja koulutusohjelmasta ja he olivat arvioineet kyseisen osa-alueen muita koulutusohjelmia alhaisemmalle huomiolle. Ristiriitatilanteita koskeva osa-alue jäi tässä vertailussa vähäisimmälle huomiolle koulutusohjelmissa, mikä tukee opetussuunnitelmista saatua käsitystä. Moniammatilliseen yhteistyöhön liittyvää ristiriitatilanteiden hallintaa ja ratkaisemista koskevaa osaamista ei opetussuunnitelmien sanotuksessa tullut esiin lainkaan.

Moniasiantuntijuuteen perustuvaa yhteistoimintaosaamista kuvattiin aineistossa toisaalta monitoimijuutena, jonka keskiössä on asiakas/potilas ja toisaalta eri aloja yhdistävän kehittämistoiminnan kautta syntyvänä yhteistoimintaosaamisena. Moniasiantuntijuuden ja monitoimijuuden käsitteissä tunnistetaan selkeästi yhteisön toiminta, missä yhteisen tiedonmuodotuksen voidaan tulkita liittyvään yhteistoimintaan. Moniasiantuntijuuteen perustuvaa

yhteistoimintaosaamista tunnistettiin aineistosta erityisesti niistä opinnoista, joissa eri alojen opiskelijoita tuodaan yhteen.

Monitoimijuus ja yhteistoimintaosaaminen tulivat näkyviin asiakkaan osallisuutta ja toimijuutta edistävän toiminnan sanotuksessa. Yhteistoimintaosaaminen kuvattiin keinona asiakkaan toimijuuden ja osallisuuden vahvistamiseen. Kyselyn vastauksissa tätä osaamista kuvattiin sosiaalialan ja kuntoutuksen koulutusohjelmien kohdalla. Opetussuunnitelmissa monitoimijuus ja yhteistoimintaosaaminen tunnistettiin erityisesti moniammatillisen yhteistyön teemoja käsittelevien erillisten kurssien sisällöistä.

”Sosiaali-, terveys- ja kuntoutuspalveluiden tarpeen mukaisesti koulutuksessa painotetaan laaja-alaista osaamista ja kykyä monialaiseen yhteistoimintaan, joka perustuu asiakasymmärrykseen ja asiakkaan aktiiviseen osallistumiseen.” (ft)

”Kolmen eri alan yhteistoiminnallisella opiskelulla pyritään saavuttamaan nykyistä paremmat valmiudet moniammatilliseen toimintakyvyn ja kuntoutumisen arviointiin käytännön työelämässä.” (LL)

”Opintojakson suoritettuaan opiskelija osaa analysoida moniammatilliseen ja monitoimijaiseen vuorovaikutukseen liittyviä näkökulmia ja tekijöitä. Opiskelija osaa toimia monialaisen työtiimin jäsenenä ja yhdistää oman asiantuntijuutensa osaksi moniammatillista yhteistyötä asiakkaan osallisuuden ja toimijuuden edistämiseksi.” (sos.tt, PsM)

Toimintaterapiatutkimuksen erityispiirteenä on oman alan tietoperustaan liittyvä yhteistoiminnan teoriaperustan laajempi painottuminen.

Yhteistoimintaosaamisen kuvataan syntyvän, kun eri koulutusalojen opiskelijat ratkaisevat yhdessä ongelmia yhteisöllisessä kehittämisprosessissa. Monialaisia kehittämistehtäviä ja projekteja hyödynnetään yhteistoimintaosaamisen kehittämisessä erityisesti ammattikorkeakoulututkinnoissa. Kehittämistoiminta luo puitteet monialaiselle yhteistoiminnalle, jolloin sen voidaan tulkita tuottavan laajasti moniammatilliseen yhteistyöosaamiseen liittyvää osaamista.

”Opiskelija osaa hyödyntää omaa osaamistaan monialaisessa yhteistyössä ja työympäristössä, luoda yhteistoiminnallista neuvottelukulttuuria ja onnistunutta tiimityöskentelyä, käyttää ongelmanratkaisua-, yhteistyö-, teknisiä ja viestintätaitojaan yhteisöllisessä kehittämisprosessissa ja päätöksenteossa.” (Metropolia, Innovaatio-projekti)

”Innovaatioprojektiopintojen ja kehittämishankkeiden kautta opiskelijat harjaantuvat yhteistoimintaan: he tunnistavat työelämän kehittämistarpeita ja löytävät niihin ratkaisuja.” (Metropolia, Innovaatio-projekti)

”Opiskelija osaa suunnitella, toteuttaa ja arvioida innovaatioprojektin osana moniammatillista asiantuntijayhteisöä ja –verkostoa.” (sh, Laurea ammattikorkeakoulu)

”Opintojakson suoritettuaan opiskelija osaa vastuullisesti kehittää monialaisten toimijoiden kanssa innovatiivisia käytännöllisiä ja konkreettisia ratkaisuja.” (ft, Laurea ammattikorkeakoulu)

Yliopistotutkimusten kohdalla vastaavaa ilmiötä ei kehittämistoiminnan hyödyntämisessä nähdä, mutta esimerkiksi sosiaalityöntekijän koulutusohjelmassa yhteistoiminnallisen

kehittämisen menetelmäosaaminen tulee esiin. Yhteistoiminnalliseen kehittämiseen liittyvää menetelmäosaamista kuvataan jonkin verran myös ammattikorkeakoulututkinnoissa.

Toimintaympäristöön kiinnittyvä osaaminen. Sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden haasteeksi tunnistettu pirstaleisuus tai sujuvien hoitopolkujen toteutuminen nostaa ammattiin valmistuvien toimintaympäristöosaamisen merkitystä. Kaikkien tässä tarkasteltujen tutkintojen kohdalla sosiaali- ja terveydenhuoltoalan ammattilaisten yhdessä toimiminen liitettiin kiinteästi toimintaympäristöön. Toimintaympäristöön kiinnittyviä osaamisia tarkastellaan palvelujärjestelmäosaamisten ja moniammatillisen yhteistyön johtamisosaamisen kautta.

Palvelujärjestelmäosaamisen ja aikaisemmin kuvatun työntekijyysosaamisen voidaan katsoa liittyvän toisiinsa. Palvelujärjestelmässä toimiakseen on pystyttävä tunnistamaan oma ja muiden toimijoiden osaamiset. Moniammatilliseen yhteistyöosaamiseen liittyvä palvelujärjestelmäosaaminen kuvataan aineistossa yhteistyönä verkostoissa, hoitopolkujen ja prosessien tuntemisena, neuvonta ja palveluohjausosaamisena. Kaikissa tutkinnoissa palvelujärjestelmäosaaminen lähtee rakentumaan hahmottamalla kansallista palvelujärjestelmää, asemoimalla oman alan kannalta oleelliset palvelujärjestelmät ja niiden yhdyspinnat sekä lopulta tarkastelemalla palvelujärjestelmää potilas-/asiakasryhmäkohtaisesti. Lääketieteen lisensiaatin opetussuunnitelmien erityispiirteenä on palvelujärjestelmäosaamisen yhdistäminen näkyvästi kaikkiin eri potilasryhmiä käsitteleviin opintokokonaisuuksiin. Seuraavassa luettelona esimerkkejä palvelujärjestelmäosaamiseen liitetystä oppimistavoitteista:

- *Opiskelija nimeää sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmän rakenteen ja rahoituksen sekä tunnistaa niiden toimintaan vaikuttavat keskeiset lait. (ft, tt)*
- *Opiskelija hahmottaa sosiaalityön erilaisia asiakkuuksia, asiakkaan toimijuuden tukemista ja sosiaalityön käytännön roolin osana palvelujärjestelmää. (sos.tt)*
- *Opiskelija tuntee toimeentuloturvan ja sosiaalivakuutuksen osa-alueet, osaa jäsentää hyvinvointia ja sosiaalista turvallisuutta edistävän palvelujärjestelmän (sosionomi)*
- *Opintojakson suoritettuaan opiskelija tuntee mielenterveyden palvelujärjestelmän sekä sen tyypilliset hoitopolut, tuntee palvelujärjestelmää koskevaa terveydenhuollon lainsäädäntöä (PsM))*
- *Opiskelija kykenee osallistumaan moniammatilliseen ja -tieteiseen toimintaan työterveyshuollossa (LL)*
- *Opiskelija tuntee puolustusvoimien normaaliolojen ja poikkeusolojen terveydenhuoltojärjestelmän (LL)*

Kuten työntekijyysosaamisen kohdalla, palvelujärjestelmäosaamista kuvataan opettajille suunnatun kyselyn vastauksissa laajasti ja samansuuntaisesti kuin kirjallisessakin aineistossa. Kyseessä on osaamisalue, joka tunnistetaan hyvin ja liitetään tiiviisti moniammatilliseen yhteistyöosaamiseen.

Verkostoissa tapahtuvaan yhteistyöhön liittyviä osaamisia kuvataan teoreettisena ymmärryksenä verkostoissa toimimisesta, kykyä luoda ja tunnistaa tarpeellisia verkostoja sekä toimimisena yhteistyöverkostossa.

”Opiskelija ymmärtää verkostoituvan organisaation toimintaperiaatteet ja tunnistaa siihen liittyvät kehittämisen, johtamisen, työntekijyyden ja asiantuntijuuden erityispiirteet.” (sos.tt)

”Opiskelija osaa hyödyntää verkostotyötä työmenetelmänä ja tietää laajasti sen erilaiset käyttömahdollisuudet sekä perustelee monipuolisesti niillä toimintaansa.” (lh)

”Moduulin tavoitteena on kehittää opiskelijan kansainvälistä kuntoutuksen verkosto-osaamista. Moduulin suorittuaan opiskelija osaa toimia kansallisissa ja kansainvälisissä kuntoutuksen verkostoissa.” (ft)

Yksityiskohtana nousee esiin sairaanhoitajien, lähihoitajien ja fysioterapeuttien koulutusohjelmissa yrittäjyysosaamisen ja verkostoyhteistyöosaamisen yhdistäminen.

Hoito- ja palvelupolkuihin ja potilaan tai asiakkaan prosesseihin liittyvää osaamista kuvataan hoidon tai palvelun jatkuvuuden varmistamisena ja saumattoman hoidon tai palvelun merkityksen ymmärtämisenä.

”Osaa kuvata moniammatillisen saumattoman hoitopolun merkityksen sisätautipotilaan hoitotyössä.” (sh)

”Tuntee maahan muuttaneiden kotoutumisprosessin ja osaa toimia kotoutumista edistävasti.” (sosionomi)

Neuvonta- ja palveluohjausosaamisella tarkoitetaan tässä potilaan tai asiakkaan hoidon tai palvelun tarpeen tunnistamiseen liittyvää osaamista, johon yhdistyy kyky tunnistaa palvelujärjestelmän mahdollisuudet näihin tarpeisiin vastata.

”Ohjata erityistä tukea tarvitsevaa lapsiperhettä huomioiden heidän palvelutarpeensa, hoitopolun ja tuen saamisen mahdollisuudet moniammatillisessa yhteistyössä.” (sh)

”hyödyntää työssään laajasti tietoa kuntoutujien asumisen muodoista ja ohjaa kuntoutujalähtöisesti kuntoutujaa näiden palveluiden käytössä” (lh)

”Tuntee psykiatrisen hoitojärjestelmän ja päihdepalvelut ja osaa ohjata potilaan oikeaan hoitopaikkaan” (LL)

”osaa tehdä palveluohjausta ja suunnitella yksilöllisiin palvelutarpeisiin vastaavia ratkaisuja yhdessä asiakkaan, hänen läheistensä ja moniammatillisen työryhmän kanssa ja koordinoida palvelukokonaisuutta.” (sosionomi)

Moniammatillisen yhteistyön johtamisosaaminen kuvataan toisaalta työyhteisössä yhteistyön tai tiimin johtamisosaamisena ja toisaalta kykyä koordinoida hoitoa tai palveluita palvelujärjestelmässä. Moniammatillisen yhteistyön johtamisosaaminen korostuu lääketieteen lisensiaatin tutkinnossa, muihin tutkintoihin verrattuna selkeästi enemmän. Tämä johtuu osittain siitä, että yhdessä oppilaitoksessa oli tarjolla moniammatillisen yhteistyön johtamisesta oma 5 op kokonaisuus, jossa johtamisosaamista oli sanotettu laajemmin.

”Moniammatillinen johtaminen ja sen erityispiirteet sosiaali- ja terveysalalla. Moniammatillisen johtamisen tarkastelu muun muassa strategisen johtamisen, tiimien johtamisen ja asiakkuusprosessien näkökulmasta.” (LL)

”Opiskelija ymmärtää sosiaali- ja terveyspalvelujen moniammatillisen johtamisen erityispiirteet ja osaa jäsentää moniammatillista toimintaa johtamisen eri näkökulmia hyödyntäen.” (LL)

”Opintojakson suoritettuaan opiskelija osaa toimia monialaisissa kuntoutuksen verkostoissa soveltaen johtamis- sekä esimiestyöskentelyyn sekä työyhteisön hyvinvointiin liittyvää osaamistaan.” (ft)

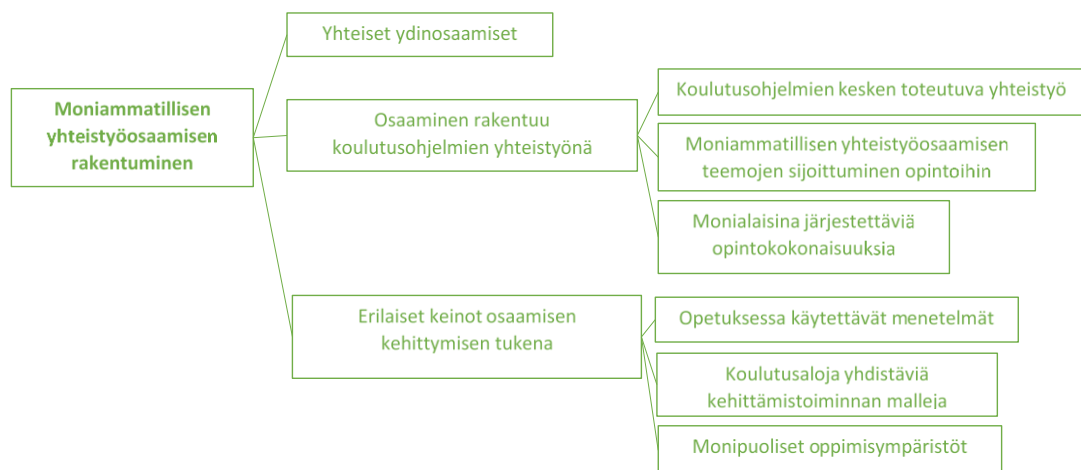
Lääketieteen lisensiaattien koulutuksessa johtamisosaaminen yhdistettiin myös palveluiden kehittämisosaamiseen.

”Lääkäri kehittää muun terveydenhuollon johdon kanssa korkeatasoista terveydenhuoltojärjestelmää.” (LL)

Opettajille suunnatun kyselyn vastaukset vahvistivat johdonmukaisesti kirjallisesta aineistosta tehtyjä tulkintoja. Ristiriitaa aineistojen välillä ei mainittavasti esiintynyt. Kirjallinen aineisto osoittautui tämän tutkimuskysymyksen kohdalla varsin rikkaaksi.

5.2 Moniammatillisen yhteistyöosaamisen rakentuminen

Kuva moniammatillisen yhteistyöosaamisen rakentumisesta muodostui kulkien laajoista kokonaisuuksista kohti yksittäisiä keinoja yhteistyöosaamisen rakentumisessa. Moniammatillisen yhteistyöosaamisen rakentuminen jäsentyy kolmeen kokonaisuuteen: yhteiset ydinosaamiset, osaaminen rakentuu koulutusohjelmien yhteistyönä sekä erilaiset keinot osaamisen kehittymisen tukena. Kuviossa 5 on esitetty moniammatillisen yhteistyöosaamisen rakentuminen pää- ja yläluokittain.

Kuvio 5. Moniammatillisen yhteistyöosaamisen rakentuminen pää- ja yläluokittain esitettynä.

Koulutusohjelmien yhteiset ydinosaamiset tulivat esiin tarkasteltujen koulutusohjelmien tutkintokuvauksissa ja opetussuunnitelmissa kuvatuissa ydinosaamisissa ja osaamisalueissa.

Ydinosaamisia voi tarkastella alakohtaisina ydinosaamisina sekä yhteistyössä tarvittavina ydinosaamisalueina. Tutkintojen ydinosaamisen ja osaamisalueiden kuvauksessa moniammatilliseen yhteistyöosaamiseen liitetyistä ydinosaamisista tunnistettiin kaikille yhteisiksi vuorovaikutus ja yhteistyöosaaminen, se kuvattiin kaikissa tutkinnoissa ydinosaamisena. Myös kehittäminen, innovaatio- tai työelämän uudistaja -osaaminen sekä johtamis- ja palvelujärjestelmäosaaminen näkyivät eri alojen ydinosaamisissa hyvin edustettuina. Ydinosaamisten ja osaamisalueiden sanotus saattoi erota koulutusohjelmittain, mutta sisällöllisesti samankaltaisuus oli tunnistettavissa. Lähihoitajien kohdalla tässä vertailussa käytettiin avaintaitojen kuvauksia. Taulukossa 6 on esitetty yhteenvetona, miten yhteiset ydinosaamiset esiintyvät eri koulutusohjelmissä.

Taulukko 6. Yhteenveto ydinosaamisten esiintymisestä koulutusohjelmissä

YHTEISET YDINOSAAMISET	ft	lh	LL	PsM	sh	sosio-nomi	sos.tt.	tt
Vuorovaikutus- ja yhteistyöosaaminen	x	x	x	x	x	x	x	x
Kehittämisaosaaminen	x				x	x	x	x
Johtamisaosaaminen			x		x	x	x	
Palvelujärjestelmäosaaminen	x		x		x	x	x	

Osaamisen rakentumista koulutusohjelmien yhteistyönä, kuvattiin kolmen kokonaisuuden kautta: Kyselyllä kartoitettiin koulutusohjelmat, joiden kanssa tällä hetkellä tehdään yhteistyötä. Opetussuunnitelmista ja kyselyn vastauksista selvitettiin moniammatillisen yhteistyöosaamisen teemojen sijoittumista opintoihin. Opetussuunnitelmista poimittiin monialaisina toteutettavia opintokokonaisuuksia. Lineaarinen ja dynaaminen ulottuvuus osaamisen kehitymisessä voidaan tunnistaa kirjallisesta aineistosta. Dynaaminen tulkinta tulee näkyväksi sekä opintojen edetessä, kun opintojaksot rakentuvat aikaisemman osaamisen päälle, että monialaisina toteutetuissa opinnoissa. Lineaarinen tulkinta taas näkyy yksittäisten kurssien tavoitteissa ja arviointikriteereissä.

Eri koulutusohjelmien kesken tapahtuvan yhteistyön nykytilaa kartoitettiin kyselyssä kysymällä, minkä koulutusohjelmien kanssa yhteistyötä tehdään. Valittavissa olivat kaikki tässä tutkielmassa tarkastellut koulutusohjelmat ja lisäksi oli mahdollisuus nimetä muita koulutusohjelmia.

Yhteistyötä ilmoitettiin tehtävän eniten saman koulutusasteen koulutusohjelmien kesken. Ainoastaan sosiaalityöntekijän, sosionomin, toimintaterapian ja lähihoitajan tutkinnoissa tehtiin yhteistyötä yli koulutusasteiden. Sosionomin koulutusohjelma oli ainoa, jossa yhteistyötä tehtiin läpi leikaten kaikki tässä tarkastellut koulutusasteet eli yliopisto-, ammattikorkeakoulu- ja ammattiopistotaso. Lukumääräisesti eniten ja laajin kirjo yhteistyökumppaneissa oli sosiaalityöntekijän, fysioterapeutin ja sosionomin tutkinnoissa. Vastaajista 7 totesi, etteivät he tee tällä hetkellä yhteistyötä muiden koulutusohjelmien kanssa ja kaikki näin vastanneet olivat lähihoitajakoulutuksen opettajia. Taulukossa 7 on esitetty yhteenvetona vastaajien ilmoittama koulutusohjelmien kesken toteutuva yhteistyö. Huomioitavaa on, että kysely ei tässä yhteydessä tuottanut tietoa siitä, mitä mainittu yhteistyö sisälsi.

Taulukko 7. Koulutusohjelmien kesken toteutuva yhteistyö.

Koulutusohjelma	Yhteistyökumppanit
Sosiaalityöntekijä	lääkäri, psykologi, farmasia, hammaslääketiede, oikeustiede, sosiaalipsykologia, erityisopettaja, fysioterapeutti, sairaanhoitaja, sosionomi, viittomakielen tulkki
Fysioterapeutti	toimintaterapeutti, sairaanhoitaja, sosionomi, terveysteknologia, jalkaterapeutti, apuvälineteknikko, osteopaatti, geronomi, terveydenhoitaja, kättilö
Sosionomi	fysioterapeutti, sairaanhoitaja, sosionomi-diakoni, lähihoitaja, sosiaalityöntekijä, psykologi
Psykologi	lääkäri, sosiaalityöntekijä, logopedia, erityispedagogiikka
Toimintaterapeutti	fysioterapeutti, sosionomi, lähihoitaja
Lähihoitaja	sairaanhoitaja, sosionomi
Sairaanhoitaja	fysioterapeutti, sosionomi

Moniammatillisen yhteistyöosaamisen rakentumisessa oltiin kiinnostuneita, miten moniammatillisen yhteistyön teemat sijoittuivat opintoihin. Opetussuunnitelmien kautta kyseinen osaaminen vaikutti kehittyvän integroiden yhteistyöosaamisen teemoja eri opintokokonaisuuksiin tai järjestämällä erikseen monialaisia opintokokonaisuuksia. Opetussuunnitelmien perusteella kuva jäi osittain epäselväksi, koska kurssikuvausten ja arviointikriteerien kirjaamisessa opetussuunnitelmiin oli suurta vaihtelua. Kyselyllä tarkennettiin tätä kuvaa antamalla neljä vastausvaihtoehtoa siitä, miten omassa koulutusohjelmassa moniammatillisen yhteistyöosaamisen teemat on huomioitu. Vaihtoehtoista pystyi valitsemaan useamman. Selkeästi yleisintä (70%) oli, että moniammatillisen yhteistyön teemoja integroidaan eri opintokokonaisuuksiin. Omina opintokokonaisuuksina kurssija järjestetään sekä pakollisina (35%) että valinnaisina (38%). Vastausten mukaan kurssit sisältyvät pakollisina sosiaalityöntekijän, fysioterapeutin ja

lähihoitajan opetussuunnitelmiin. Vapaavalintaisena kurssit ovat valittavissa edellisten lisäksi myös psykologian koulutusohjelmassa. Yhteistyöosaamisen teemojen integroiminen eri opintokokonaisuuksiin näkyy kurssien tavoitteissa ja osittain arviointikriteereissä. Kyselyyn vastaajista 85% ilmoitti, että moniammatilliselle yhteistyöosaamiselle on asetettu omia oppimis- tai osaamistavoitteita. Moniammatillisen yhteistyöosaamisen teemojen integroiminen eri opintokokonaisuuksiin tarkoitti tyypillisesti sitä, että opiskelu tapahtui oman alan opiskelijoiden kanssa eikä monialaisuutta hyödynnetty.

Monialaisina järjestettäviä opintokokonaisuuksia poimittiin opetussuunnitelmista. Monialaisia kursseja tarjottiin opiskelijoille sekä pakollisina että vapaavalintaisina. Erityisesti yliopistotutkinnoissa moniammatillista yhteistyötä käsittelevät opintokokonaisuudet kuuluivat pääsääntöisesti vapaasti valittavien opintojen joukkoon. Kaikkiin vapaavalintaisiin kursseihin ei saatu näkymää, koska ne kuuluivat yliopistojen tai ammattikorkeakoulujen laajoihin kurssivalikoimiin. Tämän tarkastelun perusteella kaikilla yliopisto- tai ammattikorkeakoulututkintoja suorittavilla opiskelijoilla on mahdollisuus osallistua monialaisille kursseille, mutta liittyäkö kursseihin moniammatillisen yhteistyöosaamisen sisältöjä, jäi epäselväksi. Kyselyyn vastaajista 62% ilmoitti, että näille monialaisina toteutetuille kursseille oli määritelty yhteiset tavoitteet moniammatilliseen yhteistyöosaamiseen liittyen. Seuraavassa luettelonomaisesti opetussuunnitelmista poimintoja monialaisista kursseista:

- Monitoimijainen yhteistyö sosiaali- ja terveydenhuollossa 5op
- Moniammatillista yhteistoimintaa sosiaali- ja terveysalalla simulaatio-oppimisen keinoin 2 op
- Kuntoutuminen monialaisena yhteistoimintana 5 op
- Moniammatillinen toimintakyvyn arviointi ja kuntoutuminen, 1.5op
- Moniammatillinen vuorovaikutusosaaminen, 5 op
- Hyvinvointioikeuden ja sosiaalityön moniammatillinen klinikka, 5 op
- Monialainen innovaatioprojekti, 10 op
- Irti tupakasta -moniammatillisesti, 2 op
- Ongelmalähtöiset seminaarit: Haastavat lapsipotilaat perusterveydenhuollossa -ongelmanratkaisu moniammatillisesti

Moniammatillisen yhteistyöosaamisen rakentumisen tarkastelussa tullaan lopuksi **erilaisiin keinoihin, joilla yhteistyöosaamisen kehittymistä tuetaan**. Tällaisina keinoina tunnistettiin opetuksessa käytettäviä menetelmiä, koulutusaloja yhdistäviä kehittämistoiminnan malleja sekä monipuolisia oppimisympäristöjä.

Opetuksessa käytettävien menetelmien voidaan tulkita tuottavan yleisesti vuorovaikutus- ja yhteistyöosaamista, mutta myös spesifisti moniammatillista yhteistyöosaamista. Kun yhteistyöosaamisen katsotaan syntyvän monialaisuutta hyödyntäen eri alojen opiskelijoiden yhdessä toimiessa, nousee kurssitoteutusten kautta näkymä menetelmiin, joissa nämä elementit toteutuvat. Tyypillisesti monialaisilla kursseilla käytetään moniammatillista ryhmä- ja

parityöskentelyä, joissa yhteinen ongelmanratkaisu on keskeisessä roolissa. Yhteisen tietope-
rustan opiskelu teoriaopinnoissa näkyi opetussuunnitelmissa ja kyselyaineistossa vain vähän.
Yksittäisinä menetelminä, joissa yhdistyy yhdessä oppiminen ja yhteistyöstä oppiminen, näkyi
monialaisesti toteutettu simulaatio-opetus ja klinikka -opetus. Näissä menetelmissä keskeistä
ovat neuvottelutaidot, yhteinen päätöksenteko, palautteen antamisen ja vastaanottamisen tai-
dot sekä ongelmanratkaisutaidot. Simulaatio-oppiminen nousi selkeästi esiin sekä opetussuun-
nitelmissa että kyselyaineistossa.

*"Simulaatio-oppimisessa simuloidaan draaman keinoin pienryhmissä moniammatillisia tilanteita ja käydään
niiden ympärillä oppimiskeskusteluja." (sos.tt.)*

*"Klinikkatoimintaan osallistujat opettelevat toimimaan moniammatillisena työparina ja hahmottamaan omaa
rooliaan tiimin jäsenenä." (sos.tt.)*

*"Simulaatio-oppiminen erittäin keskeinen keino, jolloin draaman keinoin tarkastellaan yhteistä asiakastilan-
teita. Esimerkiksi eettiset kysymykset avautuvat moniammatillisessa reflektiossa aivan uudella tavoin kuin esi-
merkiksi alakohtaisesti. Yksi keskeinen muutosta ilmentävä on erillisyysspuheen muuttuminen yhteisyyspu-
heeksi eli ammattien rajat hälvenevät." (kysely)*

*"Erityisesti simulaatiopohjainen oppiminen toimii. Eri aloja edustavat opiskelijat pääsevät tutustumaan konk-
reettisesti yhteiseen työskentelyyn ja havainnoimaan muiden alojen osaamista käytännössä." (kysely)*

Ammattikorkeakoulututkintojen kohdalla moniammatillisen yhteistyöosaamisen ja erityisesti
yhteistoimintaosaamisen kehittämisessä hyödynnettiin useita koulutusaloja yhdistäviä kehittä-
mistoiminnan malleja, joista esimerkkinä Metropolia ammattikorkeakoulun Innovaatioprojekti
tai Laurea ammattikorkeakoulun kehittämispohjaisen oppimisen Learning by Doing -malli.
Näissä molemmissa korostuu opiskelijoiden yhteistoiminta- ja ongelmanratkaisutaidot.

*"Ammattikorkeakoulun innostavat ja uutta kehittävät oppimisympäristöt rakentuvat Laurean ke-
hittämispohjaisen oppimisen, LbD-mallin pohjalle. Kehittämispohjaisen oppimisen ideana ovat ai-
dot kohtaamiset työelämän kanssa. Yhdessä toimitaan luovuudella ja luottamuksella." (Laurea)*

Monipuoliset oppimisympäristöt kuvataan keinona moniammatillisen ja monialaisen osaami-
sen kehittämiseksi. Kaikissa tarkastelluissa koulutusohjelmissa työelämän harjoittelujaksoilla on
edelleen näkyvä ja vahva rooli moniammatillisen yhteistyöosaamisen kehittämisessä. Työelä-
mäharjoittelun vahva asema oppimisympäristönä tuli esiin myös kyselyn vastauksissa. Kehittä-
mistoimintaan linkittyen myös työelämälähtöisten projektien kautta avautuu monipuolisia op-
pimisympäristöjä. Laurean ja Diakin erityispiirteenä on käyttää vapaaehtoistyöhön osallistu-
mista keinona oman ammatillisen osaamisen kehittämisessä.

Digitaaliset oppimisympäristöt ja verkossa toteutuvat opintokokonaisuudet moniammatillisen yhteistyön teemoista näkyi yksittäisenä mainintana opetussuunnitelmissa. Kyselyaineistossa digitaalisten oppimisympäristöjen asema näkyi.

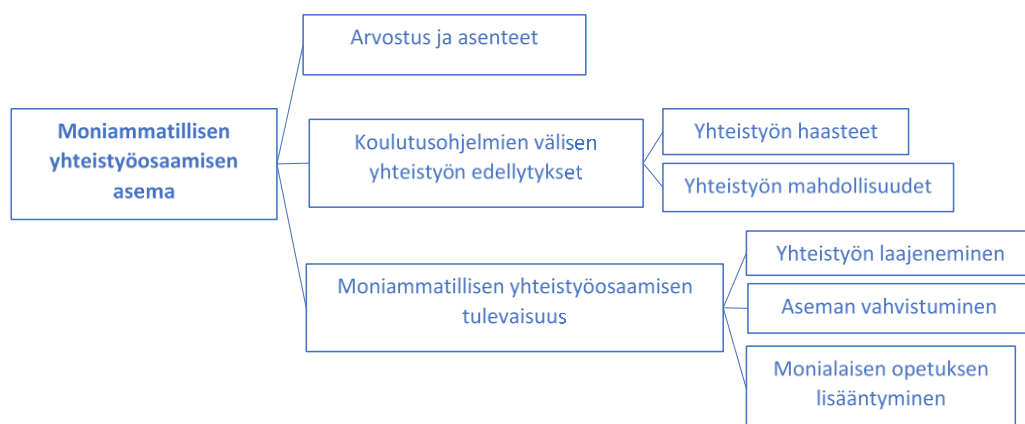
"Aikaan ja paikkaan sitomaton verkko- ja monimuotopedagogiikka, jossa tosin aikaan sidottuja yhteistyöosuuksia etänä toteutettavaksi. Yhteistoimintaan, yhdessä tuottamiseen, kompromisseihin "pakottaminen", toisten kuunteleminen, oman näkökulman avaaminen, oman ammatillisuuden tutkiminen ytimessä." (kysely)

Digitaalisten oppimisympäristöjen hyödyntämistä monialaisessa opetuksessa perusteltiin myös työelämäyhteydellä. Digitalisten oppimisympäristöjen nähtiin antavan valmiuksia työelämään, jossa osa moniammatillisesta vuorovaikutuksesta toteutuu todennäköisesti etäkontaktein.

Opetuksen toteutuksen ja kurssisisältöjen yksityiskohtaisia tietoja ei ollut kaikkien tutkintojen aineistoissa, joten kattavaa kuvaa käytössä olevista menetelmistä ja oppimisympäristöistä ei voida muodostaa.

5.3 Moniammatillisen yhteistyöosaamisen asema opettajien kuvaamana

Moniammatillisen yhteistyöosaamisen asemaa tarkasteltiin nykytilan ja tulevaisuuden näkökulmista. Nykytila hahmottui aineistosta moniammatillisen yhteistyöosaamisen saaman arvostuksen ja asenteiden kautta sekä koulutusohjelmien välisen yhteistyön kuvauksesta. Tulevaisuuden kuva piirtyi opettajien arviosta, kuinka he näkevät moniammatillisen yhteistyöosaamisen aseman muuttuvan lähitulevaisuudessa. Kuvio 6 kuvaa moniammatillisen yhteistyöosaamisen asemaa pää- ja yläluokittain.

Kuvio 6. Moniammatillisen yhteistyöosaamisen asema pää- ja yläluokittain esitettynä.

Arvostus ja asenteet. Kyselyyn vastaajia pyydettiin arvioimaan moniammatillisen yhteistyöosaamisen arvostusta omassa koulutusohjelmassa asteikolla 1-10, kun 1 tarkoitti arvostuksen olevan hyvin vähäistä ja 10 tarkoitti arvostuksen olevan erittäin suurta. Kaikkien koulutusohjelmien yhteinen keskiarvo oli 8,27. Eroja koulutusohjelmien välillä oli jonkin verran, keskiarvot sijoittuivat 7,67 ja 9,0 välille. Huomioitavaa on, että 42,31 % vastaajista arvioi arvostuksen 8 ja 38,46% arvioi arvostuksen 9, mikä kertoo moniammatillisen yhteistyöosaamisen arvostuksen olevan tämän kyselyn vastaajien keskuudessa varsin korkea.

Kyselyn avoimien vastausten kautta välittyi koulutusohjelmien väliseen yhteistyön liittyvä asenneilmapiiri. Positiiviset kokemukset liittyivät toimivaan yhteistyöhön ja uuden luomiseen, kun taas negatiivissävytteiset kokemukset kuvattiin ennakkoluuloina, reviiherkkyytenä tai kilpailuna asiantuntijuudesta. Asenteista kertoi myös se, kuinka valmiita itse oltiin toimimaan moniammatillisen yhteistyöosaamisen edistämiseksi.

”Mielestäni jonkin verran on ennako luuloja/esteitä koulutusalojen välillä, mutta todella paljon parempaan suuntaan ollaan menossa. Näen tämän asian positiivisena kehityksenä.” (kysely)

”Tiedon puute toisten työstä, ammatti-identiteetti asemoituu liiaksi pelkästään omaan ammattikuntaan ja sen kehittämiseen. Myös vuorovaikutustaitojen puutetta ilmenee aika ajoin monitieteisessä opetuksessa, vaikka pääsääntöisesti ovat hyvin innostavia tiimejä, jossa saamme paljon uutta aikaiseksi.” (kysely)

”Erittäin hyviä mahdollisuuksia ja tahtotila on yhteinen sote-alalla ja muiden koulutusohjelmien välillä (esim. restonomi AMK, liiketalous AMK, tietojenkäsittely AMK)” (kysely)

”Kaikki on mahdollista ja on ilo päästä työskentelemään oppiainerajat ylittävästi.” (kysely)

Koulutusohjelmien välisen yhteistyön edellytyksiä kuvattiin haasteiden ja mahdollisuuksien kautta. Kyselyssä pyydettiin kertomaan koulutusohjelmien yhteistyön liittyviä esteitä ja mahdollisuuksia. Esteitä kuvattiin johtamiseen, yhteisten opintokokonaisuuksien toteuttamiseen ja eri koulutusasteiden väliseen yhteistyöhön liittyvinä haasteina. Mahdollisuudet kuvattiin opiskelijan oppimisen mahdollisuuksina ja mahdollisuutena parantaa koulutuksen ja opetuksen laatua.

Moniammatillisen yhteistyöosaamisen edistämisen ja systemaattisen kehittämisen tunnistettiin tarvitsevan organisaatiossa johdon tuki. Koulutusohjelmien yhteisten opintokokonaisuuksien toteuttamisen vaatimasta työstä ja rakenteista tulisi olla ymmärrys johtamisen eritasoilla. Resursseihin ja ajankäyttöön liittyvää puhetta tuli esiin lähes kaikkien koulutusohjelmien kohdalla.

”Keskeinen ongelma, että välijohto ei oivalla asian merkitystä rakenteiden kannalta, vaan edelleen joudutaan aika-ajoin selittelemään, miksi liikutaan horisontaaliseen suuntaan tai yliopistojen välissä verkostoissa. Ajattelu saattaa olla vielä pitkään yksioppiaineista.” (kysely)

”Monialainen opettaminen ja sen suunnittelu vaatii todella paljon aikaa, ja siihen olisi ymmärrettävä erottaa myös työsuunnitelmasta sen vaatima aika. Nyt laitosjohto ei näe kaikkea sitä työtä, mitä tällaisten vaativien opintojaksojen ja oppimiskokonaisuuksien, jopa kokonaan uusien oppimisentapojen (esim suursimulaatio) ympärillä tehdään.” (kysely)

Yhteisten opintokokonaisuuksien toteuttamisessa haasteita kuvataan epäilynä uusien opintokokonaisuuksien mahtumisesta opetussuunnitelmiin, opetussuunnitelmien yhteensovittamisen haasteina sekä opintokokonaisuuksien aikataulutukseen liittyvinä haasteina. Myös tiedon puute eri tutkintojen rakenteesta ja sisällöistä tunnistettiin haasteena yhteisten opintokokonaisuuksien suunnittelussa.

”Toisaalta koulutusohjelmissa on tälläkin hetkellä niin paljon tärkeää ydinsisältöä, että voi olla vaikeaa löytää aitoja moniammatillisia yhteisiä opintoja.” (kysely)

”eri koulutusalojen opetussuunnitelmien aikataulut on joskus haastava saada synkkaamaan keskenään niin, että opiskelijoilla olisi AIDOSTI mahdollisuus moniammatillisen osaamisen kehittämiseen” (kysely)

Lisäksi tunnistettiin eri koulutusasteiden yhteistyön edellyttävän hyvää yhteistyötä oppilaitosten opettajien välillä.

”Samoin opiskelijoiden oppimisvalmiudet ovat erilaisia eri asteille, jolloin yhteisen oppimiskokemuksen pedagoginen suunnittelu tarvitsee hyvän yhteistyö oppilaitosten opettajien kesken.” (kysely)

Koulutusohjelmien välisen yhteistyön mahdollisuudet liitettiin opiskelijan oppimisen mahdollisuuksiin, koulutuksen ja opetuksen laadun parantamiseen. Opiskelijan näkökulmasta koulutusohjelmien välinen yhteistyö tuottaa osaamista, joka kehittää paremmin työelämävalmiuksia ja sujuvoittaa esimerkiksi jatko-opintojen suunnittelua.

”Moniammatillisuus valmentaa työelämään paremmin kuin pelkkä oman alan piirissä oppiminen. Mahdollisuus tutustua eri ammattialojen työskentelyyn.” (kysely)

Koulutuksen ja opetuksen laadun parantamiseen liitettiin mahdollisuus yhdessä oppimiseen ja osaamisen jakamiseen sekä opiskelijoiden että opettajien kesken. Synergiahyötyjä kuvattiin saavutettavan myös taloudellisesti yhteistyön kautta.

”Erittäin paljon mahdollisuuksia jakaa osaamista ja oppia yhdessä, sekä opettajien että opiskelijoiden.” (kysely)

”interdiskiplinaarinen työskentelyote kaikille ammattiryhmille tutuksi, ammattiryhmien keskinäisen kunnioittamisen kasvu, asiakaslähtöisyyden korostuminen, tavoitteellisuuden tehostuminen interventioissa.” (kysely)

Moniammatillisen yhteistyöosaamisen tulevaisuuden näkymiä selvitettiin kysymällä opettajilta, miten he arvioivat moniammatillisen yhteistyöosaamisen aseman muuttuvan lähitulevaisuudessa omassa koulutusohjelmassaan. Muutosta kuvattiin yhteistyön laajentumisena, aseman vahvistumisena ja selkeinä suunnitelmina monialaisen opetuksen lisääntymisestä. Toivotun muutoksen jarruttavaksi tekijäksi tunnistettiin opetussuunnitelmien asettamat rajat ja muutoksen mahdollistajana kuvattiin omat mahdollisuudet vaikuttaa opetussuunnitelmien sisältöihin.

Koulutusohjelmien välisen yhteistyön laajeneminen tuli konkreettisesti esiin, kun kyselyssä pyydettiin nimeämään koulutusohjelmia, joiden kanssa haluaisi tehdä yhteistyötä tulevaisuudessa. Tutkielmassa tarkasteltujen koulutusohjelmien opettajista lähes kaikki ilmoittavat haluavansa tehdä tulevaisuudessa yhteistyötä kaikkien tässä tarkasteltujen sote-alan koulutusohjelmien kanssa. Sen lisäksi vastaajat näkevät monialaisuuden laajenevan myös sote-alojen ulkopuolelle. Eri koulutusohjelmista löydetään oman alan kannalta oleellisia yhteistyökumppaneita monipuolisesti. Verrattuna tämänhetkisiin yhteistyötahoihin (taulukko 7, s. 42.), tulevaisuudessa sote-alojen ulkopuolelle ulottuva yhteistyö vaikuttaa tavoiteltavalta. Mainittuja koulutusohjelmia tai aloja olivat: kasvatustiede, varhaiskasvatus, kasvatusala, opetus, oikeustiede, poliisi, hallintotieteet, liiketalous, tietotekniikka, media, muovitekniikka ja restonomi. Avoimissa kysymyksissä aloja löydettiin vielä lisää:

”Kasvatustieteen (opetus, varhaiskasvatus, nuorisotyö), oikeustieteiden, kauppatieteiden, hallintotieteiden, teologian, luovien alojen ja tekniikan kanssa. Yhteistyön tulisi olla sosiaalityön näkökulmasta laajaa, vain sote toimijat eivät riitä.” (kysely)

Moniammatillisen yhteistyöosaamisen aseman tulevaisuutta arvioidessaan kyselyyn vastaajien vastauksista tuli esiin eri koulutusohjelmien hyvin erilaiset vaiheet monialaisen tai moniammatillisen koulutuksen kehityspolulla.

”Pidän omaa yliopistoani jopa johtavana monialaisen opetuksen yksikkönä Suomessa tällä hetkellä, sillä monialaista opetusta on meillä jo paljon verrattuna moneen muuhun opetusyksikköön. Myös kehitteillä on paljon uusia monialaisen oppimisen opintojaksoja. Niiden tärkeys on alettu nähdä jo yliopistotasolla, mutta yksittäisen opettajan kehittäjäroolia tällaisten uusien oppimistapojen äärellä ei ole aivan omassa oppiaineessa ymmärretty, ja ehkä ymmärrys moniammatillisen yhteistyöosaamisenkin merkityksestä oman oppiaineeni sisällä vielä voisi parantua.” (kysely)

”Minusta vielä aika perinteisesti mennään. Kerran olen ollut mukana hankkeessa, jossa ammatillista opiskelua rakennettiin eri koulutustasojen välillä yhteisen kehittämishankkeen kautta – se oli kiinnostavaa ja antoisaa myös opiskelijoille. Koulutusten rakenteet eivät kuitenkaan tue laajaa yhteistyötä eri koulutusasteiden välillä.” (kysely)

Lähes kaikki vastaajat arvioivat monialaisen opetuksen lisääntyvän ja moniammatillisen yhteistyöosaamisen aseman vahvistuvan ja korostuvan tulevaisuudessa. Aineistosta erottuu yksittäisiä vastauksia, jossa kuvataan aseman olevan jo niin vahva, etteivät he näen sen vahvistumiselle enää tarvetta.

”Tahtotilana on lisätä opiskelijoiden osaamisen rakentumista niin, että monialaisten opintokokonaisuuksien määrä ja yhteistyö koulutusalojen kesken lisääntyy.” (kysely)

”ymmärtäisin, että kun terveydenhuolto tulee määrittymään ja järjestymään yhä asiakaslähtöisemmäksi, niin että asiakkaan aktiivinen toimijuus oman terveyden ja hyvinvoinnin edistämisessä tulee keskeiseksi, myös ammattilaisten kyky ohjata potilasta ja tuntea moniammatillisten toimijoiden tehtävät korostuu.” (kysely)

”Nyt kun on opittu opettamaan monitoimijaisesti, on tärkeä luoda sille jatkuvuus ja rakenteita. Näitä onkin organisaatioissamme luotu, että resurssejakin syntyy ’rajoille’.” (kysely)

”Yhteistyö lisääntyy sosiaalialan näkökulmasta entisestään. Olemme jo vuosikymmenet tehneet moniammatillista yhteistyötä yli sote alojen.” (kysely)

”Mielestäni tähän ei ole tulossa muutoksia, koska jo nyt aika paljon moniammatillista yhteistyötä.” (kysely)

Moniammatillisen yhteistyöosaamisen aseman vahvistumista kuvattiin myös konkreettisina lähitulevaisuudessa toteutuvina opintokokonaisuuksina ja suunnitelmina.

”Ensimmäinen moniammatillisen yhteistyöosaamisen kurssi on tulossa tänä keväänä. Näen muutoksen erittäin rohkaisevana ja uskon jatkoa seuraavan.” (kysely)

”Monialaisuuteen liittyviä opintojaksoja on muutaman viime vuoden kuluessa tullut huomattavasti lisää, myös pakollisiksi opinnoiksi. Nyt niitä on pakollisina sekä alkuvaiheessa opintoja (yhteisiä sote-opintoja kaikille yliopiston sotealoille, yhteistyökumppanina myös AMK, 5op) että syventävässä vaiheessa (sosiaalityön oma syventävän vaiheen opintojakso, jolla opiskellaan monialaisesti muiden alojen opiskelijoiden kanssa, 5op).” (kysely)

Nostan lopuksi esimerkkinä yhden vastaajan kuvaaman hankkeen, jossa edistetään moniammatillista ja monialaista osaamista. Kuvauksessa tulee monitasoisesti esiin toimenpiteitä ja rakenteita, jotka edistävät moniammatillisen yhteistyöosaamisen asemaa koulutusohjelmien ja koulutusasteiden rajoja ylittäen.

”Monialainen käytännönjakso on parhaillaan EU-hankerajoituksella kehitteillä alallemme, ja se toteutetaan yhdessä muiden yliopiston ja ammattikorkeakoulun sote-alojen kanssa.” (kysely)

”suunnitteilla on (EU-rahoitteisessa hankkeessa) myös aito monialainen käytännönharjoittelu sekä asiantuntijakeskuksen rakentuminen tämän ja muun monialaisen opetuksen, tutkimuksen ja kehittämisen ympärille. Suunnittelemme myös monialaisten opintojen osaamistavoitteiden nimeämistä ja aukikirjoittamista yliopiston curriculumiin niin, että se tulee kumulatiivisesti osaksi kaikkien yliopiston sote-alojen opintoja koko tutkinto-ohjelmien keston ajan. Tarvitaan monialaisen osaamisen ”keskus”, joka koordinoi monialaista opetusta ja huolehtii siitä, että se pysyy näkyvänä ja laadukkaana osana yliopiston opetusta.” (kysely)

6. Johtopäätökset

Tutkielman tavoitteena oli selvittää, miten moniammatillinen yhteistyöosaaminen ilmenee sosiaali- ja terveydenhuoltoalan koulutusohjelmissa. Tarkoituksena oli luoda kuva moniammatillisen yhteistyöosaamisen asemasta sosiaali- ja terveydenhuoltoalan ammattitutkinnoissa. Esitän johtopäätökset vastaten tutkimuskysymyksiin.

Moniammatilliseen yhteistyöhön liitetyt osaamiset

Moniammatilliseen yhteistyöhön liitettynä osaamisina tunnistetaan niin yksilöön kiinnittyvinä osaamisina kuin yhteistyössä syntyvinä osaamisina. Moniammatilliseen yhteistyöosaamiseen liittyviä osaamisia tunnistettiin työntekijyysosaamisina, työyhteisö- ja yhteistyöosaamisina, moniasiantuntijuuteen perustuvana yhteistoimintaosaamisina sekä toimintaympäristöön kiinnittyvinä osaamisina. Työntekijyysosaaminen tulkitaan moniammatillisen yhteistyön onnistumisen edellytykseksi. Oman osaamisen ja asiantuntijuuden tunnistaminen ja muiden ammattiryhmien osaamisen tunteminen on lähtökohta yhdessä toimimiselle. Näin oma työ myös asemoidaan osaksi laajempaa kokonaisuutta. Oman osaamisen ja asiantuntijuuden tunnistaminen suhteessa muihin näyttäytyy kaikissa koulutusohjelmissa hyvin saman kaltaisena kuvauksena osana moniammatillista yhteistyöosaamista.

Työyhteisö ja yhteistyöosaamisen ytimessä ovat monipuoliset vuorovaikutustaidot, joita osataan soveltaa erilaisissa tilanteissa. Vuorovaikutusosaamisia kuvataan laajasti. Ne liitetään osaamisen kuvauksessa tyypillisesti asiakastyöhön ja ammattilaisten yhdessä toimiseen. Ryhmässä toimiminen ja tiimityötaidot saavat erilaisia vivahteita eri alojen opetussuunnitelmissa. Yhteinen piirre on kuitenkin se, että niissä näkyy ryhmän ongelmanratkaisutaidot.

Moniasiantuntijuuteen perustuvaa yhteistoimintaosaamista kuvattiin yhteisenä monitoimijuu- tena, jossa asiakas tai potilas on keskiössä sekä eri aloja yhdistävänä yhteistoimintaosaamisena kehittämistoiminnassa. Monitoimijuus ja yhteistoimintaosaaminen tulivat näkyviin asiakkaan osallisuutta ja toimijuutta edistävän toiminnan yhteydessä keinona asiakkaan toimijuuden ja osallisuuden vahvistamiseen. Moniasiantuntijuuteen perustuvaa yhteistoimintaosaamista tunnistettiin erityisesti opinnoista, joissa eri alojen opiskelijoita tuodaan yhteen. Silloin yhdessä toimimista kuvataan yhteisenä päätöksen tekona ja yhteisenä tiedonmuodostuksena. Yhteistoimintaosaamista kuvataan tavalla, josta on tunnistettavissa yhteinen tiedonmuodostus ja yhdessä oppiminen.

Kehittämistoiminnalla on rooli yhteistoimintaosaamisen kehittämisessä, erityisesti ammatti- korkeakoulututkinnoissa. Osaamista syntyy, kun eri alojen opiskelijat ratkaisevat yhdessä ongelmia yhteisöllisessä kehittämisprosessissa. Kehittämistoiminta luo puitteet monialaiselle yhteistoiminnalle, jolloin sen voidaan tulkita tuottavan laajasti moniammatilliseen yhteistyöosaamiseen liittyvää osaamista.

Kaikkien tutkintojen kohdalla ammattilaisten yhdessä toimiminen liitettiin kiinteästi toimintaympäristöön. Toimintaympäristöön kiinnittyvä osaaminen oli toisaalta palvelujärjestelmäosaamiseen liittyvää ja toisaalta kykyä reagoida toimintaympäristön muuttuviin tilanteisiin. Palvelujärjestelmäosaaminen nousee selkeästi esiin kaikissa tutkinnoissa. Se on osaamisalue, joka tunnustetaan hyvin ja liitetään tiiviisti moniammatilliseen yhteistyöosaamiseen. Palvelujärjestelmäosaamisen kuvauksessa siihen liitetään verkostoyhteistyöosaaminen, hoitopolkujen ja prosessien tunteminen sekä neuvonta- ja palveluohjausosaaminen. Palvelujärjestelmäosaamiseen on pystyttävä tunnistamaan oma ja muiden toimijoiden osaamiset eli palvelujärjestelmäosaaminen ja työntekijyysosaaminen yhdistyvät. Moniammatillisen yhteistyön johtamisosaaminen kuvataan toisaalta työyhteisössä yhteistyön tai tiimin johtamisosaamisena ja toisaalta kykyä koordinoita hoitoa tai palveluita palvelujärjestelmässä. Moniammatillisen yhteistyön johtamisosaaminen korostuu lääketieteen lisensiaatin tutkinnossa.

Moniammatillisen yhteistyöosaamisen rakentuminen

Moniammatillisen yhteistyöosaamisen rakentumisessa tunnustetaan kaikille koulutusohjelmille yhteiseksi ydinosaamiseksi vuorovaikutus- ja yhteistyöosaaminen. Valtaosa yhteistyöosaamisesta kehittyi oman alan opiskelijoiden kesken moniammatillisen yhteistyön teemoja opintokokonaisuuksiin integroimalla. Oppimisympäristönä työelämäharjoittelulla on vahva asema moniammatillisen yhteistyöosaamisen rakentumisessa.

Monialaisia opintokokonaisuuksia on tarjolla vielä vähän, ja ne ovat tyypillisesti vapaavalintaisten opintojen joukossa. Kun moniammatillisen yhteistyöosaamisen käsitetään syntyvän eri alojen opiskelijoiden yhdessä toimiessa, näyttäytyy monialaiset opinnot osaamisen rakentumisen kannalta oleellisina. Monialaisessa opetuksessa osaaminen rakentuu monipuolisia menetelmiä hyödyntäen. Simulaatio-oppiminen ja monialaiset projektit nousevat esiin yksittäisinä menetelminä yhteistyötaitojen oppimisessa.

Moniammatillisen yhteistyöosaamisen teemoista opintotarjonnassa on suurta vaihtelua oppilaitosten, koulutusohjelmien ja koulutusasteiden välillä. Koulutusohjelmien monialainen yhteistyö tapahtuu pääasiassa saman koulutusasteen ja saman oppilaitoksen eri

koulutusohjelmien välillä. Yhteistyö koulutusasteita ylittäen tai eri oppilaitosten välillä vaikuttaa olevan harvinaista.

Moniammatillisen yhteistyöosaamisen asema

Moniammatillisen yhteistyöosaamisen arvostus koulutusohjelmissa on korkea. Asenneilmapiiriä kuvataan sekä positiivisena ja rakentavana että yhteistyötä haittaavina asenteina. Koulutusohjelmien välisen yhteistyön edellytyksiä tunnistetaan monipuolisesti. Ne liittyvät monialaisen opetuksen merkityksen ymmärtämiseen organisaation eritasoilla, opetussuunnitelmien luomisiin rajoituksiin ja mahdollisuuksiin sekä koulutusasteiden välisen yhteistyön vaatimuksiin. Koulutusohjelmien yhteistyön kuvataan parantavan opetuksen laatua ja tuottavan parempaa yhteistyöosaamista. Opettajien yhteistyön nähtiin lisäävän synergiahöyryä niin tuottavuuden kuin opettajien osaamisenkin näkökulmista.

Opettajat arvioivat moniammatillisen yhteistyöosaamisen aseman vahvistuvan tulevaisuudessa ja se tulee näkymään koulutusohjelmien monialaisen yhteistyön laajenemisena sekä opintotarjonnan lisääntymisenä.

Tulosten perusteella voidaan todeta, että moniammatillisen yhteistyöosaamisen tarve on tunnustettu ja sen arvostus koulutusohjelmissa on korkea. Koulutusohjelmien opetussuunnitelmissa kuvataan moniammatilliseen yhteistyöosaamiseen liittyviä osaamisista monipuolisesti ja niissä tunnustetaan alakohtaisia painotuksia. Suurin osa yhteistyöosaamisesta syntyy oman alan opiskelijoiden kesken yhdessä toimiessa. Työelämäharjoittelulla on vahva rooli moniammatillisen yhteistyöosaamisen kehittämisessä. Monialaisia opintoja on tarjolla vielä vähän. Koulutusohjelmat ja eri oppilaitokset ovat eri vaiheissa monialaisten opintojen kehityspolulla.

7. Pohdinta

Tutkielman tulokset osoittavat sosiaali- ja terveydenhuoltoalojen ammattitutkintojen yhteisiä piirteitä ja eroavaisuuksia moniammatillisen yhteistyöosaamisen asemasta, osaamisen rakentumisesta ja siihen liitetystä osaamisista. Koulutusohjelmien, oppilaitosten ja koulutusasteiden välillä tunnistettiin eroja tarkastelun kohteena olleissa kokonaisuuksissa. Pohdinta osuudessa arvioin tutkielman toteutusta ja tarkastelen tuloksia suhteessa aikaisemman tutkimukseen. Lopuksi esitän tulosten hyödyntämisen mahdollisuuksia sekä jatkotutkimusehdotuksia.

7.1 Tulokset suhteessa aikaisempaan tutkimukseen

Lisääntyvä tarve moniammatilliselle yhteistyöosaamiselle sosiaali- ja terveydenhuollon piirissä on tunnistettu yli kymmenen vuotta sitten. Moniammatillinen yhteistyö on näkynyt kansallisissa kehittämissuunnitelmissa ja tulevaisuuden osaamistarpeiden ennakoitiraporteissa pitkään. Niissä todetaan muun muassa, että kaikilla koulutusasteilla pitäisi olla sekä monialaisia opintojaksuja että monialaista työelämäharjoittelua. (Nikander & Tuominen-Thuesen, 2016, Leveälähti ym., 2019, s. 139.) Moniammatillisina tai monialaisina toteutettavia opintoja toteutuu kuitenkin edelleen vähän (Tervaskanto-Mäentausta, Lastumäki, Varkki & Tervajärvi, 2020).

Sosiaali- ja terveydenhuoltoalan eri ammattitutkintojen opetus- ja toteutussuunnitelmia tarkastelevaa tutkimusta moniammatillisen yhteistyöosaamisen näkökulmasta ei ole Suomessa tätä tutkielmaa vastaavalla asetelmalla tehty. Tervaskanto-Mäentausta ym. (2020) julkaisivat tutkimuksen aiheella, miten moniammatillinen terveysalan koulutus toteutuu suomalaisissa korkeakouluissa. Vaikka heidän näkökulmansa keskittyi siihen, miten moniammatillinen oppiminen toteutuu opetuksessa ja painottui terveysalan tutkintoon johtavaan koulutukseen, voidaan heidän tekemiään havaintoja peilata tämän tutkielman tuloksiin. (Tervaskanto-Mäentausta ym., 2020.)

Tutkielman aineistosta nousseet moniammatilliseen yhteistyöosaamiseen liitetyt osaamiset noudattivat pääsääntöisesti kirjallisuudessa kuvattuja sote-alojen osaamisia. Erityisesti työntekijyysosaamisen, työyhteisö ja yhteistyöosaamisen sekä palvelujärjestelmäosaamisen osalta yhtäläisyydet olivat selkeät. (Katsisko ym., 2014, s. 13-14, Kangasniemi ym., 2018, s. 16.) Kirjallisuudessa ja opetussuunnitelmissa kuvattujen osaamisten yhtäläisyydet olivat odotettuja ja näin tulokset täyttivät nämä ennako-odotukset. Kirjallisen aineiston luonne instituutioiden tuottamina ja lainsäädännön ohjaamina dokumentteina, vaikutti osaltaan siihen, että laajemmista kokonaisuuksista oli tunnistettavissa yhdenmukaisuutta.

Työntekijyysosaamiseen liitetty muiden työn tunteminen ja oman osaamisen tunnistaminen yhteistyössä tuli esiin selkeästi kaikkien koulutusohjelmien kohdalla ja näyttäytyi yhteistyön edellytyksenä. Muiden työn tuntemista kuvattiin työtehtävien ja osaamisen tuntemisena. Se, mikä aineistossa ei tullut esille yhteistyöosaamisen yhteydessä, oli eri alojen asiakasorientaation ymmärtäminen. Asiakaslähtöisyyttä tai asiakkaan osallisuutta tarkasteltiin aineistossa pääsääntöisesti oman alan näkökulmasta. Eri alojen erot asiakasorientaatioissa on kuitenkin tunnistettavia ja ohjaavat vuorovaikutusta niin asiakkaan kanssa kuin yhteistyössä ammattilaisten kesken (Kontio, 2010, s. 8-9). Aineistosta nousseita alakohtaisia eroja voidaan kuvata karkeasti seuraavalla tavalla: Sosiaali- ja kuntoutusaloilla asiakasorientaation kautta

moniammatillinen yhteistyö näyttäytyy yhteistoimintana ja yhteisenä tiedonmuodostuksena. Hoitoaloilla ja lääketieteessä asiakasorientaatio kallistuu enemmän potilaan hoitoa koordinoivan yhteistyön ja tiimityötyyppiseen yhteistyöhön. Näin tarkasteltuna asiakasorientaatio ohjaa yhteistyön luonnetta. Eri sote-alojen asiakasorientaation parempi ymmärtäminen saattaisi vähentää yhteistyön haasteita työelämässä ja toisaalta rikastuttaa moniammatillista yhteistyötä.

Moniammatillisen yhteistyöosaamisen piirteinä tulee esiin sen konteksti- ja tilannesidonnaisuus. Sote-alojen erilaisissa toimintaympäristöissä tarvitaan erilaisia malleja, tapoja ja taitoja yhdessä toimimiseen (Reeves ym., 2018). Erityistä osaamista vaatii oman toiminnan soveltaminen kuhunkin tilanteeseen tarkoituksenmukaiseksi (Kontio, 2010, s. 6-7). Erilaisissa toimintaympäristöissä yhteistyötaitojen soveltamiseen liittyvää sanotusta aineistossa tuli esiin, mutta niukasti, eikä sen perusteella voida sanoa kuinka paljon yhteistyötaitojen soveltaminen koulutusohjelmissa painottuu.

Yhteistyöosaamisen konteksti- ja tilannesidonnaisuus tuli esiin myös kehittämisosaamisen yhteydessä, joka tunnistetaan sote-alojen yhteiseksi osaamiseksi. Moniammatillinen yhteistyöosaaminen ja kehittämisosaaminen yhdistyvät oman työn ja työyhteisön kehittämisessä sekä palveluiden ja hoitopolkujen kehittämisessä. Moniammatillisen yhteistyön käytännöt syntyvät tyypillisesti siinä toimintaympäristössä ja niiden toimijoiden kanssa, jotka yhteistyössä toimivat. Valmiita toimintakäytäntöjä voidaan harvoin siirtää sellaisenaan toimintaympäristöstä toiseen. Osallistavan kehittämisen katsotaan vastaavan näihin tarpeisiin ja samalla sillä pystytään vahvistamaan sitoutumista yhteisiin käytäntöihin. (Goodwin, 2015, Kontio, 2010, s. 6-9.) Kehittämistoiminta nousi aineistosta esiin keinona monialaisen yhteistoimintaosaamisen ja ongelmanratkaisutaitojen kehittämisessä. Näin syntyvän osaamisen voidaan katsoa vastaavan työelämässä sote-aloilla tunnistettuun kehittämisosaamisen tarpeeseen. Kehittämisosaamisen kuvauksessa oli suurta vaihtelua koulutusohjelmien välillä.

Moniammatillisen yhteistyön johtamisosaaminen näyttäytyi aineistossa selkeästi vain yhden monialaisen kurssin kuvauksessa ja muutamina mainintoina lääketieteen lisensiaatin opetussuunnitelmissa. Lisäksi ammattikorkeakoulujen projektiopinnoissa sivutaan monialaisen johtamisen teemoja. Aineisto ei kerro sisältyykö moniammatillisen yhteistyön johtamiseen liittyviä sisältöjä muihin johtamisosaamista käsitteleviin opintokokonaisuuksiin. Yhteistyön johtamisessa tavoitteena on osallistujien erityisosaamisen hyödyntäminen yhteisessä toiminnassa (Tiirinki ym., 2016, s. 108-110). Moniammatillisen yhteistyön johtamisosaamiseen liitetään kyky erilaisten osaamisten yhteensovittamiseen ja kykyyn löytää yhteistoiminnalliset keinot, joilla kollektiivisiin sopimuksiin voidaan päästä (Kontio, 2010, s. 7). Johtamisosaamisen

moniäänisessä työympäristössä voidaan nähdä muodostuvan hyvistä sosiaalisista taidoista, sosiaalisesta älystä ja ryhmädynamiikan ymmärtämisestä (Tiirinki ym., 2016, s. 108-110). Moniammatillisen yhteistyön johtamisosaaminen nostetaan esiin erityisesti moniammatillisen yhteistyön toimintakäytänteiden kehittämisen yhteydessä (Collin, Paloniemi & Herranen, 2012b, s. 131-132).

Tiirinki ym. (2016) kuvaavat moniammatillisuuden terveydenhuollossa luovan moniäänisyyttä, johon voidaan yhdistää myös yhteistyön johtamisen haasteita (Tiirinki ym., 2016, s. 108-110). Moniammatillisen yhteistyön johtamisessa on aina läsnä yhteistyöhön osallistuvien ammattilaisten monialainen tietoperusta sekä erilaiset kulttuurit. Yhdessä syntyvä asiantuntijuus edellyttää ammattirajojen ylittämistä, keskinäistä kunnioitusta ja yhteisiä tulkintoja (Niiranen, 2018, s. 140-142). Näin ollen moniammatillisen yhteistyön johtamista tukee eri alojen tietoperustan, kulttuurin ja asiakasorientaation tunteminen. Myös johtamisosaamiseen liittyy kontekstisidonnaisuus. Edellä kuvattu moniammatillisen yhteistyön johtamisosaaminen on eri luonteista kuin moniammatillisen tiimin johtaminen, joka näkyy esimerkiksi päivystysluonteisessa toiminnassa ja liitetään tiimityöosaamiseen (Collin ym., 2012a, Tervaskanto-Mäentausta ym., 2020).

Moniammatilliseen yhteistyöosaamisen tulevaisuuden osaamistarpeisiin liitettyä rajatyöosaamista ei aineistosta tunnistettu. Myöskään kyselyyn vastanneet opettajat eivät tunnistanee sen liittyvän moniammatilliseen yhteistyöosaamiseen. Rajatyöosaamisella tarkoitetaan ammattiryhmien välistä yhteistyötä, missä rinnakkain työskentelystä on siirrytty joustaviin tehtävärajauksiin ja toimenkuviin. Rajatyöosaamiseen liittyy tehtävien ja toimenkuvien joustavuus, jossa voidaan irrottautua omasta ammattiroolista, jos potilaan tai asiakkaan tarpeet niin edellyttävät. Rajatyöosaaminen kuvataan osaamisena, joka kehittyy asiantuntijuuden vahvistumisen myötä jatko-opintojen kautta eikä siksi johdonmukaisesti tulekaan esiin vielä tässä tarkasteltujen tutkintojen kuvauksissa. (Kangasniemi ym., 2018, s. 62-64.)

Rajatyöosaamisen merkityksen katsotaan korostuvan monimutkaisessa palvelujärjestelmässä. Rajatyöosaamiselle on tunnistettu tulevaisuudessa syntyvän tarvetta ja tähän tarpeeseen vastataankin jo täydennyskoulutuksella ja jatko-opintotarjonnalla. Rajatyöosaamisen katsotaan tuovan sote-aloille uusia ammattiosaamia. (Kangasniemi ym., 2018, s. 62-64.)

Tutkielman moniammatillisen yhteistyöosaamisen rakentumista kuvaavissa sisällöissä, sekä kirjallisessa aineistossa että kyselyaineistossa, tuli selkeästi esiin nykykäytäntö moniammatillisen yhteistyön teemojen integroimisesta eri opintokokonaisuuksiin. Kirjallisuudessa esitetään

erilaisia näkökulmia siihen tulisiko moniammatilliseen yhteistyöosaamiseen liittyvät opinnot integroida muihin opintokokonaisuuksiin vai järjestää omina erillisinä opintokokonaisuuksina (Chan ym., 2018, Tervaskanto-Mäentausta ym., 2020). Chan ym. (2018) ovat osoittaneet moniammatillisten sisältöjen integroimisen olemassa oleviin opintoihin vaikuttavammaksi kuin erillisten kurssien järjestämisen. Moniammatillisten sisältöjen integroinnissa voi olla riskinä, ettei moniammatillisuus toteudu. Riippumatta toteutustavasta oleelliseksi nousee moniammatilliseen yhteistyöhön liitetyt oppimistavoitteet ja niiden saavuttamisen seuranta osana ammatillista kehittymistä. Toisin sanoen eri alojen opiskelijoiden yhteiset opinnot eivät automaattisesti tuota moniammatillista yhteistyöosaamista, ellei opintojakson tavoitteet siihen ohjaa. (Tervaskanto-Mäentausta ym., 2020.)

Moniammatillisen yhteistyöosaamisen rakentumiseen liittyy myös opintojen sijoittuminen tutkintoon johtavassa koulutuksessa. Tässäkin yhteydessä näkökulmia on erilaisia, sijoittaako opinnot koulutuksen alkuun vai vasta myöhempään vaiheeseen. Mönkkönen ym. (2019) toteavat tutkimusnäytön puoltavan moniammatillisten opintojen sijoittamista opintojen alkuun, perustuen siihen, ettei liian vahvasta ammatti-identiteetistä muodostu estettä yhdessä toimimisen oppimisessa (Mönkkönen ym., 2019, s. 136-137). Tervaskanto-Mäentausta ym. (2020) taas näkevät, että moniammatilliset opinnot tulee sijoittaa opintojen eri vaiheisiin erimuotoisina hyödyntäen monipuolisia menetelmiä ja oppimisympäristöjä (Tervaskanto-Mäentausta ym., 2020). Tutkielmassa tarkastelluissa opetussuunnitelmissa moniammatillisesti toteutettuja kokonaisuuksia näkyi opintojen eri vaiheissa, poikkeuksena kuitenkin opintojen alkuvaihe, missä moniammatillisia opintoja oli vähiten.

Tutkielman tulokset osoittavat, että moniammatillisen yhteistyöosaamisen rakentumisessa työelämäharjoittelulla on vahva rooli. Sen luotetaan tuottavan tavoiteltavaa yhteistyöosaamista. Tervaskanto-Mäentausta ym. (2020), kuitenkin argumentoivat, ettei pelkkä harjoittelun suorittaminen työyhteisössä eri ammattiryhmien rinnalla, tuota automaattisesti moniammatillista yhteistyöosaamista. Kuten edellä todettiin, moniammatillista yhteistyöosaamista syntyy, jos harjoittelulle on asetettu oppimistavoitteet yhdessä toimimiselle ja tavoitteet saavutetaan. (Tervaskanto-Mäentausta ym., 2020.)

Sosiaali- ja terveydenhuollon eri organisaatioissa tunnistetaan monialaisen yhteistyön haasteita monella eri tasolla, myös työyhteisöjen tasolla ammattilaisten yhteistyössä (Mönkkönen, Leinonen, Arajärvi, Hovatta, Tusa & Salokangas, 2019c, s. 66-73). Voidaan siis ajatella, että työyhteisö, jossa opiskelija harjoitteluaan suorittaa, ei välttämättä ole otollinen ympäristö yhteistyötaitojen oppimiseen tai riittävä monipuolisen moniammatillisen yhteistyöosaamisen

kehittymiselle. Jos sote-aloilla tavoitellaan monialaista yhteistyökulttuuria, ei yhteistyötaitojen oppiminen työelämäharjoittelun yhteydessä ole riittävää, vaan rinnalle tarvitaan monipuolisia keinoja ja oppimisympäristöjä osaamisen kehittymiseen (Mönkkönen ym., 2019b, s. 133-137). Valmistuvat ammattilaiset voidaan nähdä merkittävänä muutosvoimana uudenlaisen toimintakulttuurin muokkaajina työelämässä. Mitä monipuolisempi ja varmempi osaaminen heillä on moniammatilliseen yhteistyöhön, sitä paremmin he pystyvät tukemaan toimintakulttuurin muutosta työelämässä. Leveälähti ym. (2019) toteavat, että työelämäharjoittelun asema sote-alojen koulutuksessa nähdään vahvana jatkossakin, mutta erityistä huomiota tulee kiinnittää siihen, miten oppiminen harjoittelujaksoilla tapahtuu (Leveälähti ym., 2019, s. 142).

Opetussuunnitelmista ja kyselyyn vastanneiden opettajien vastauksista nähdään, että yhteistyöosaaminen syntyy pääasiassa oman alan opiskelijoiden kesken moniammatillisen yhteistyön teemoja eri opintokokonaisuuksiin integroimalla. Jos lähtökohtana pidetään ajatusta, että moniammatillista tai monialaista yhteistoimintaosaamista syntyy vain eri koulutusohjelmien yhteisten opintokokonaisuuksien kautta eri alojen opiskelijoiden yhdessä toimiessa, voidaan todeta tällaisten opintojen tarjonnan olevan vielä vähäistä. Moniammatillisen yhteistyöosaamisen rakentumisessa on myös huomioitava, että suuri osa monialaisista kursseista toteutetaan valinnaisina. Vastaavat huomiot tekivät Tervaskanto-Mäentausta ym. (2020) omassa tutkimuksessaan (Tervaskanto-Mäentausta ym., 2020). Mönkkönen ym. (2019) toteavat kuitenkin, että moniammatillisena toteutettujen opintojen määrä on lisääntynyt viimevuosina (Mönkkönen ym., 2019b, s. 116-117), joten suunta vaikuttaa olevan monialaisten kurssien tarjonnassa ylöspäin.

Opettajille suunnatun kyselyn vastauksista tuli esiin eri koulutusohjelmien välinen laajalta vaikuttava yhteistyö monialaisten opintojen yhteydessä. Tätä ei kirjallisessa aineistossa nähty. Aineisto ei kerro, kuinka paljon opiskelijoita nämä yhteistyönä syntyneet opintokokonaisuudet tavoittavat. Tervaskanto-Mäentausta ym. (2020) selvittivät moniammatillisiin opintoihin osallistuvien opiskelijoiden määriä. Heidän tarkastelemistaan tutkinnoista lääketieteen ja hoitoalojen opiskelijat muodostivat selvästi suurimman ryhmän moniammatilliseen opetukseen osallistuneista. (Tervaskanto-Mäentausta ym., 2020.) Tulos poikkeaa tämän tutkielman tulosten antamasta kuvasta, jossa nimenomaan lääketieteen ja hoitoalojen kohdalla monialaisina toteutuvien opintojen osuus oli vähäisintä. Tulosten eroavaisuus voi selittyä sillä, että tarkasteltavissa tutkinnoissa oli eroja. Tervaskanto-Mäentausta ym. (2020) tarkastelemat tutkinnot olivat: sairaanhoitaja, lääkäri, terveydenhoitaja, kättilö, ensihoitaja, röntgenhoitaja, farmaseutti, sosionomi, fysioterapeutti, toimintaterapeutti, bioanalyttikko ja lähihoitaja. Huomattavin ero tarkastelluissa tutkinnoissa on, että Tervaskanto-Mäentaustan ym. (2020) tutkimuksessa

terveysalan ja vielä erityisesti hoitoalan tutkinnot painottuivat selkeästi enemmän. (Tervaskanto-Mäentausta ym., 2020.)

Moniammatillisen yhteistyön rakentumisessa kuvattiin yksittäisiä malleja tai menetelmiä, joiden katsottiin tuottavan moniammatillista yhteistyöosaamista. Sekä kirjallisesta aineistosta että kyselyn vastauksista nousi esiin simulaatio-oppiminen menetelmänä. Terveysalan koulutuksessa simulaatio-oppiminen on vakiinnuttamassa paikkaansa. Se antaa eri koulutusohjelmien opiskelijoiden monipuolisia yhdessä oppimisen mahdollisuuksia. Simulaatio-oppiminen vaikuttavana menetelmänä yhdistetään usein kliinisten taitojen ja akuuttiskenaarioiden harjoitteluun erityisesti sairaanhoitaja- ja lääketieteen opiskelijoiden koulutuksessa. (Alinier, Harwood, Harwood, Montague, Huish, Ruparelia & Antuofermo, 2014.) Simulaatio-oppimisesta menetelmänä on kuitenkin näyttöä myös monialaisten opiskelijaryhmien osalta. Teodorczuk ym. (2016) esittävät simulaatio-opetuksen esimerkkejä, joissa kokoonpano laajenee sairaanhoitajasta ja lääkäristä psykologiin, sosiaalityöntekijään, toimintaterapeuttiin, farmaseuttiin ja ravitsemusterapeuttiin. (Teodorczuk, Khoo, Morrissey, & Rogers, 2016.) Tutkielmassa tarkastelluissa opetussuunnitelmissa simulaatio-oppimista hyödynnettiin sekä oman ammattiryhmän kesken tapahtuvissa opinnoissa että monialaisena toteutuksena. Kyselyyn vastanneista opettajista moni kertoi toteuttavansa simulaatio-opetusta tai olevansa kiinnostunut menetelmän hyödyntämisestä tulevaisuudessa.

Toinen tutkielman aineistosta noussut opetuksessa käytetty malli monialaisen osaamisen kehittymisessä olivat erilaiset monialaiset projektiopinnot. Tervaskanto-Mäentausta ym. (2020) kuvaavat omassa tutkimuksessaan projektiopintojen kautta syntyvää monialaista osaamista hyvin samankaltaisena kuin oli nähtävissä tutkielman aineistossa. He toteavat, että monialainen projekti, johon osallistuu eri tutkinto-ohjelmien opiskelijoita, on tehokas menetelmä tii-mioppimiseen ja erilaisen osaamisen hyödyntämiseen. Projektissa opitaan johtamistaitoja, arviointitaitoja, vastuunottamista ja palautteen antamista. (Tervaskanto-Mäentausta ym., 2020.)

Tämän tutkielman perusteella moniammatillisen yhteistyöosaamisen asema koulutusohjelmissa näyttäytyy vahvana sen saaman arvostuksen näkökulmasta. Opettajien asenteet moniammatillista koulutusta kohtaan ovat pääsääntöisesti positiivisia ja näin ollen rohkaisevia.

Opettajien vastauksista ja opetussuunnitelmista tuli näkyväksi oppilaitosten ja koulutusohjelmien erilaiset vaiheet monialaisen opetuksen kehityspolulla. Aineistosta oli tunnistettavissa sekä monialaisen yhteistyön edelläkävijäkoulutusohjelmia että koulutusohjelmia, joissa monialaisen koulutuksen tarve oli tunnistettu, mutta konkreettisia toimia asian edistämiseksi ei vielä ollut tehty. Edelläkävijä koulutusohjelmia yhdisti niiden pitkäjänteinen kehittämistyö

monialaisen opetuksen edistämässä. Kyselyn tuottamassa aineistossa kuvattiin monialaisen opetuksen ja yhteisten koulutuskokonaisuuksien toteuttamisen vaatimuksina se, että organisaation eritasoilla johtamisen on luotava edellytykset monialaiselle koulutukselle. Konkreettisia haasteita tunnistettiin opetussuunnitelmissa, joiden koettiin tällä hetkellä antava heikosti mahdollisuuksia monialaisten koulutusten toteuttamiselle sekä eri alojen opettajien heikko tuntemus toistensa opetussuunnitelmien sisällöistä. (Juujärvi ym., 2019b, Mönkkönen ym., 2019b, s. 135-136, Mäkinen & Annala, 2010). Opettajat nostivat kyselyssä esiin hyvin samankaltaisia haasteita monialaisen koulutuksen toteutumiseksi kuin kirjallisuudessa on aikaisemmin tunnistettu.

Teodorczuk ym. (2016) ovat kuvanneet monialaisen koulutuksen käynnistämiseen liittyviä käytäntöjä Griffith yliopiston tapausesimerkin pohjalta käytännön oppaaksi moniammatillisen koulutuksen kehittämiseen. He kuvaavat moniammatillisen koulutuksen käynnistämisen lähtevän säännöllisesti kokoontuvan ohjausryhmän muodostamisesta, joka koostuu eri koulujen, tieteenalojen ja sidosryhmien edustajista. Moniammatillinen opetus tulee hyväksyä kaikkien koulutusohjelmien osaksi opetussuunnitelmiin. Seuraavana vaiheena kuvataan keinojen valitseminen, joilla voidaan varmistaa opiskelijoiden moniammatillisten yhteistyötaitojen oppiminen ja sovitaan tavoiteltavista oppimistuloksista tieteenalat ylittäen. Opinnot suunnitellaan kiinteästi käytäntöön sitoen. Toiminnan tulee sallia kunnioituksen rakentaminen ja syvempi eri ammattilaisten roolien ymmärtäminen. Opetuksessa hyödynnetään monipuolisia menetelmiä kuten simulaatio-oppimista ja verkkoympäristöjä. Oleellista on varmistaa, että toiminta on aitoa ja merkityksellistä kaikille ammattiryhmille. (Teodorczuk ym., 2016.)

Kouluttajien kouluttaminen nostetaan yhdeksi keskeiseksi tekijäksi monialaisten koulutuskokonaisuuksien käynnistämässä. Moniammatillisten opintojen opettajien osaamisvaatimuksia tai ominaisuuksia kuvataan tehokkaina kommunikoijina, tiimikeskeisen työskentelyn taitajina sekä energisinä ja yhteistyöhaluisina. Opettajan rooli keskittyy vähemmän tiedon jakamiseen ja enemmän eri ammattitutkintojen opiskelijoiden väliseen oppimisprosessiin. Moniammatillisen koulutuksen arviointia tulee tehdä monipuolisesti eri tieteenalojen näkökulmista oppimisen, osaamisen ja saavutetun ammattitaidon kannalta. Jatkuvan kehittymisen näkökulmasta opetussuunnitelmia tulisi arvioida säännöllisesti oppimistulosten ja tehokkuuden kautta. (Teodorczuk ym., 2016.) Nämä Teodorczuk ym. (2016) esittämät käytännöt monialaisen koulutuksen käynnistämässä, voisivat hyvin toimia myös suomalaisten sote-koulutusohjelmien ympäristössä. Kuvatut käytännöt vaikuttavat vastaavan pitkälti Suomessa tunnistettuihin monialaisen koulutuksen haasteisiin.

Vaikka oppilaitoksissa ja koulutusohjelmissä tehtävä työ moniammatillisen yhteistyöosaamisen edistämiseksi on arvokasta, voidaan esittää kysymys, onko se riittävää, jos tavoitteena on moniammatillisen opetuksen laaja-alainen läpilyönti kaikkiin sote-alojen tutkintoihin. Mönkkönen ym. (2019b) kuvaavat moniammatillisen opetuksen lisäämisen vaativan melko mittavia rakenteellisia muutoksia. He kuvaavat muutos tarpeet makro-, meso- ja mikrotason tekijöinä. Makrotaso tarkoittaa valtakunnallista poliittisen tason ohjausta. Mesotaso käsittää hallinnolliset tekijät, jotka vaikuttavat moniammatillisen koulutuksen toteutumiseen koulutusjärjestelmän tasolla luoden puitteet oppilaitoksissa. Mikrotason tekijöinä mainitaan opetuksen järjestämiseen ja oppimisympäristöihin liittyviä asioita, jotka mahdollistavat tieteenalarajat ylittävän koulutuksen toteuttamisen ja luovat opiskelijoille ympäristön, jossa he voivat sosiaalistua moniammatillisuuteen. (Mönkkönen ym., 2019b, s. 135-136). Tutkielman tulosten ja kirjallisuuden perehtymisen myötä on muodostunut kuva, että valtakunnallisesti makrotasolla ohjaus monialaisen koulutuksen lisäämiseen on näkynyt jo pitemmän aikaa. Mikrotasolla oppilaitoksissa on myös otettu paikallisesti edistysaskeleita monialaisen koulutuksen toteuttamisessa. Puutteet vaikuttaisivat olevan mesotasolla koulutuksen hallinnollisiin tekijöihin kuten koulutuksen johtajuuteen, koordinointiin ja resurssien ohjaamiseen liittyvissä seikoissa, jotka muodostuvat moniammatillisen koulutuksen laaja-alaisen läpimurron esteeksi, jos niissä ei tapahdu muutosta. Mönkkönen ym. (2019b) kohdistavat osaamistarpeen myös mesotason toimijoihin. Moniammatillista osaamista vaaditaan myös henkilöiltä, jotka vaikuttavat hallinnollisiin prosesseihin moniammatillisen koulutuksen mahdollistamiseksi. (Mönkkönen ym., 2019b, s. 135-136.)

7.2 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Tutkielman kaikissa vaiheissa on noudatettu hyvää tieteellistä käytäntöä (Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2019). Aineistolle on pyritty olemaan uskollinen ja tulkintaan johtanut prosessi kuvaamaan. Tutkielman tekijä ei työskentele missään oppilaitoksessa eli sidonnaisuuksia aineistoon ole.

Opetus- ja toteutussuunnitelmat sekä tutkintokuvaukset muodostivat rikkaan, mutta heterogeenisen aineiston. Teoriaohjaava sisällönanalyysi tuki hyvin tämänkaltaisen aineiston analyysiä. Aineistosta saatiin näkyviin yhteistyöosaamisia ja niiden ulottuvuuksia. Teoriaohjaava sisällönanalyysi osoitti toisaalta myös sen, mitä moniammatilliseen yhteistyöosaamiseen kirjallisuudessa yhdistettyjä osaamisia ei aineistossa tullut esiin. Kuten Eskola & Suoranta (2008)

toteavat, teoriaohjaava sisällönanalyysi ei perustu suoraan teoriaan, mutta kytkennät ovat havaittavissa. Teoria toimii tulkintojen tukena sekä vahvistaen löydöksiä että mahdollistaa havainnot empirian vastaamattomuudesta suhteessa aiempiin tutkimuksiin. (Eskola & Suoranta, 2008.)

Analyysissä pääluokat muodostuivat teoriasta. Se jäseni heterogeenisen aineiston analyysiä luontevasti ja tuki osaamisen teemoittelua ja tyypittelyä. Kolme ulottuvuutta auttoi tarkentamaan osaamisen rakentumista ja tunnistamaan merkityksiä. Analyysin eteneminen yksittäisten koulutusohjelmien aineiston analyysistä kahdeksan eri koulutusohjelman analyysien yhdistämiseen, oli mahdollista huolellisesti rakennetun teoreettisen viitekehyksen ansiosta. Teoriaohjaavan sisällönanalyysin kulku on pyritty kuvaamaan tarkasti tutkimusmenetelmät - ja tulokset -kappaleissa, jotta tutkijan tulkintaan johtanut ajatteluprosessi on tunnistettavissa.

Toisen osan aineistoa muodosti kyselyaineisto. Tutkimuslupien tarve koski kyselyaineiston keräämistä. Tutkimusluvat haettiin ammattikorkeakoulujen ja ammattiopistojen omien käytäntöjen mukaisesti. Yliopistotutkintojen osalta tutkimuslupia ei tarvittu. Asia selvitettiin rekrytoitavista koulutusohjelmista. Eettistä ennakoarviointia ei tarvittu, asia selvitettiin Helsingin yliopiston ihmistieteiden eettisen ennakoarvioinnin toimikunnalta.

Kysely toteutettiin tavalla, joka varmisti vastaajien anonymiteetin. Vastaamisen vapaaehtoisuus tuotiin esille sekä ennakkotiedotteessa että kyselylomakkeen alussa ennen varsinaiseen kyselyyn siirtymistä. Suostumus kyselyyn osallistumisesta pyydettiin kyselyn ensimmäisellä sivulla (liite 2). Kyselyyn saatiin vastauksia oletettua vähemmän. Vastauksia tallennettiin 26, vaikka kyselyä oli avattu yli 60 kertaa. Lomakkeen pituus ja avointen kysymysten suhteellisen suuri osuus, ovat saattaneet vaikuttaa vastaajien lukumäärään. Toisaalta juuri avoimet kysymykset tuottivat tutkimuskysymysten kannalta arvokkainta tietoa.

Kyselylomake rakennettiin kirjallisen aineiston analyysin alustavien tulosten perusteella. Mikäli aikataulullisesti olisi ollut mahdollista, olisi kirjallisen aineiston analyysia voinut viedä pitemmälle ennen kyselylomakkeen tekemistä. Kyselylomake tuotti tutkimuksen kannalta oleellista tietoa, mutta teoriaohjaavan analyysin edetessä, nousi esiin kokonaisuuksia, joita olisi ollut mielekästä nostaa myös kyselylomakkeelle ja näin edelleen syventää aineistoa.

Aikaisemmissa tutkimuksissa moniammatillisen yhteistyön ymmärtäminen monin eri tavoin, oli tullut esiin vasta aineistojen analyysi vaiheessa (Tervaskanto-Mäentausta ym., 2020). Käsitteen monitulkintaisuuden aiheuttamat epävarmuudet haluttiin minimoida tässä tutkielmassa. Vastausten luotettavuutta lisättiin sillä, että kyselyn alussa selvitettiin, miten moniammatillinen

yhteistyöosaaminen ymmärretään vastaajan koulutusohjelmassa. Näin tiedettiin, mistä vastaaja puhuu, hänen puhuessaan moniammatillisesta yhteistyöstä.

Kyselyn tuottamassa aineistossa on huomioitava, että vastaajien lukumäärät eri koulutusohjelmissa vaihtelivat 1-9 vastaajan välillä. Eniten vastuksia saatiin lähihoitajien opetukseen osallistuvilta opettajilta eli heidän näkemyksensä painottuvat vastauksissa jonkin verran. Toimintaterapian koulutusohjelmasta saatiin vain yksi vastaus ja edustavuus oli näin ollen pienin. On myös huomioitava, että kyselyyn vastanneet henkilöt todennäköisesti kokivat moniammatillisen yhteistyöosaamisen lähtökohtaisesti tärkeäksi aiheeksi eikä tuloksia voida pienen vastaajamäärän perusteella yleistää laajemmin.

Tässä tutkielmassa ei ollut tarkoitus vertailla oppilaitosten välisiä eroja, vaan tuoda esiin eri ammattiryhmien peruskoulutuksessa syntyvää moniammatillista yhteistyöosaamista. On kuitenkin huomioitava, että oppilaitosten välillä oli eroja. Tulokset kuvaavat ammattiryhmäkohtaisesti kahden koulutusohjelman yhdistettyä kuvaa moniammatillisesta yhteistyöosaamisesta.

7.3 Tulosten hyödynnettävyys

Tutkielman tulokset tuottavat laajan kuvan tarkasteltujen koulutusohjelmien moniammatillisen yhteistyöosaamisen asemasta ja tunnistaa moniammatilliseen yhteistyöhön liittyviä osaamisia. Tulosten kautta on mahdollista laajentaa omaa ymmärrystä moniammatillisesta yhteistyöosaamisesta ilmiönä sekä saada eri sote-aloista yhteinen näkymä moniammatillisen yhteistyöosaamisen rakentumisesta koulutusohjelmissa. Tuloksia on mahdollista hyödyntää niin koulutusta järjestävien tahojen kuin työelämänkin. Tuloksissa esiin tulevat erot koulutusohjelmien ja oppilaitosten välillä antavat mahdollisuuden tarkastella omaa koulutusohjelmaa tai oppilaitosta suhteessa tutkielman luomaan kuvaan moniammatillisesta yhteistyöosaamisesta sote-alojen ammattitutkinnoissa.

Tulokset osoittavat, että oppilaitokset ja koulutusohjelmat ovat eri vaiheissa omilla kehitysohjelmuillaan moniammatillisen yhteistyöosaamisen ja monialaisen koulutuksen edistämässä. Edelläkävijyyden ja hyvien käytäntöjen tunnistaminen ja näkyväksi tekeminen, mahdollistavat kokemusten jakamisen ja niiden hyödyntämisen omassa toiminnassa. Tämän tutkielman tulosten perusteella sote-toimintaympäristössä sosiaalialoilla vaikuttaa olevan pitemmät perinteet monialaisessa yhteistyössä koulutusohjelmien välillä. Koulutusohjelmien erilaiset vaiheet monialaisten koulutusten järjestämisessä antaisi oppilaitosyhteistyön kautta mahdollisuuden oppia

niiltä koulutusohjelmilta, joilla kokemusta monialaisesta opetuksesta on jo kertynyt. Moniammatillisen yhteistyöosaamisen korkea arvostus ja vahva tahtotila koulutusohjelmien välisen yhteistyön lisäämiselle tulee esiin tuloksissa. Nämä seikat toivottavasti innostavat ja kannustavat moniammatillisen yhteistyöosaamisen edistämiseen koulutusohjelmissä sekä eri koulutusohjelmien ja -asteiden välisessä yhteistyössä.

Koulutusohjelmien opetukseen osallistuvien opettajien näkökulmasta tutkielman tulokset osoittavat, miten eri tutkinnoissa moniammatillista yhteistyöosaamista painotetaan, millaisia osaamisia moniammatilliseen yhteistyöhön liitetään sekä esittää konkreettisia keinoja osaamisen saavuttamiseksi. Tämä antaa mahdollisuuden peilata omaa oppilaitosta ja koulutusohjelmaa tutkielman tulosten luomaan kuvaan.

Työelämän näkökulmasta tutkielman tulosten pohjalta saadaan tietoa siitä, minkälaista osaamista tulevilla sosiaali- ja terveydenhuoltoalan ammattilaisilla on heidän siirtyessään työelämään. Sen lisäksi moniammatilliseen yhteistyöhön liitettyjen osaamisten kuvausta voidaan hyödyntää työelämässä täydennyskoulutustarpeiden tunnistamisessa.

Sosiaali- ja terveydenhuoltoalojen yhteisiä moniammatillisia yhteistyöosaamisia ei ole aikaisemmin tarkasteltu vastaavalla asetelmalla, joten tutkielma kannustaa toivottavasti myös jatkotutkimukseen aihepiiristä.

7.4 Jatkotutkimusehdotukset

Moniammatillisen yhteistyöosaamisen kehittymistä on tutkittu yksittäisiin opetuksessa käytettyihin menetelmiin, malleihin tai interventioihin liittyen. Tutkimukset ovat keskittyneet tyypillisesti opiskelijoiden kokemuksiin opiskeluvaiheessa (Kuukkanen & Hynynen, 2016, Tuomela, Heikkilä, Kortekangas-Savolainen & Salminen, 2017). Mielenkiintoinen jatkotutkimuskohde olisi opiskelijoiden valmistuttua selvittää, miten opintojen aikana kehittynyt moniammatillinen yhteistyöosaaminen on vastannut työelämän muuttuviin osaamisvaatimukseen eli minkälainen on ollut koulutuksen kyky tuottaa moniammatillista yhteistyöosaamista. Jos tutkimukseen otetaan mukaan useiden eri sote-alojen ammattilaisia, on mahdollista saada monipuolinen kuva erilaisista vaihtoehtoisista reiteistä osaamisen kehittymiseen.

Sosiaali- ja terveystieteiden palvelurakenteen muutos aiheuttaa uusia osaamistarpeita myös työelämässä olevan henkilöstön osaamisessa. Laaja-alainen toimintakulttuurin muutos vaatii erillisiä täydennyskoulutuksia. (Juujärvi ym., 2019b.) Näin ollen olisi mielenkiintoista selvittää

moniammatillisen yhteistyöosaamisen näkökulmasta pitempään työelämässä olleiden työntekijöiden täydennyskoulutustarpeita. Minkälaisella täydennyskoulutuksella voidaan vastata palvelurakenteen muutoksen tuomaan moniammatillisen yhteistyöosaamisen vaatimuksiin.

Tutkielmassa opettajille suunnattu kysely tuotti tietoa monialaisten koulutusten käynnistämiseen ja järjestämiseen liittyvistä haasteista. Muutamat oppilaitokset nousivat esiin nk. edelläkävijöinä, jotka ovat nostaneet monialaiset opintokokonaisuudet mukaan sote-alojen opintosuunnitelmiin. Monialaisen koulutuksen laajemman läpimurron mahdollistamiseksi, olisi hyödyllistä selvittää, mitä monialaisen koulutuksen käynnistäminen edellyttää eri tasoilla. Viitaten Mönkkösen ym. (2019b) makro-, meso- ja mikrotason tekijöihin, mitä vaatimuksia kohdistuu organisaatioihin, minkälaisia horisontaalisia rakenteita tulisi rakentaa koulutusohjelmien ja koulutusasteiden välille ja minkälaista ohjausta koulutusjärjestelmä laajemmin tarvitsee moniammatillisen yhteistyöosaamisen teemojen edistämiseksi.

Lähteet

- Alinier, G., Harwood, C., Harwood, P., Montague, S. & Ruparelia, K. (2014). Immersive Clinical Simulation in Undergraduate Health Care Interprofessional Education: Knowledge and Perceptions. *Clinical Simulation in Nursing* 10 (4), e205–216.
- Ammattikorkeakoululaki (2003). 4§ 2003/351.
- Archibald, D., Trumppower D. & MacDonald, C. J. (2014). Validation of the interprofessional collaborative competency attainment survey (ICCAS). *Journal of Interprofessional Care*. Volume 28, 2014 - Issue 6.
- Bridges, D. R., Davidson, R. A., Odegard, P. S., Maki, I. V., & Tomkowiak, J. (2011). Interprofessional collaboration: three best practice models of interprofessional education. *Medical education online*, 16.
- Cahn, P. S., Tuck, I., Knab, M. S., Doherty, R. F., Portney, L. G., & Johnson, A. F. (2018). Competent in any context: An integrated model of interprofessional education. *Journal of interprofessional care*, 32(6), 782-785.
- Collin, K., Paloniemi, S. & Herranen, S. (toim.) (2012a). *Yhteistyö ja moniammatillisuus akuuttihoidossa*. Jyväskylä: Jyväskylä University Printing House.
- Collin, K., Paloniemi, S. & Herranen, S. (2012b). Moniammatillisuus – ideaalia vai arkea? Teoksessa Collin, K., Paloniemi, S. & Herranen, S. (toim.), *Yhteistyö ja moniammatillisuus akuuttihoidossa*. (s. 126-134). Jyväskylä: Jyväskylä University Printing House.
- D'amour, D., & Oandasan, I. (2005). Interprofessionality as the field of interprofessional practice and interprofessional education: An emerging concept. *Journal of interprofessional care*, 19(sup1), 8-20.
- Diak (2020). Diak erikoistumiskoulutukset. Haettu 19.4.2020 osoitteesta <https://www.diak.fi/tyoelamapalvelut/koulutuspalvelut/erikoistumiskoulutukset/>
- Ellaway, R. (2016). CanMEDS is a theory. *Advances in Health Sciences Education: Theory and Practice*, 21(5), 915–917.
- Eskola, J. & Suoranta, J. (2008). *Johdatus laadulliseen tutkimukseen* (8. p.). Tampere: Vastapaino.
- Frank, J., & Danoff, D. (2007). The CanMEDS initiative: implementing an outcomes-based framework of physician competencies. *Medical Teacher*, 29(7), 642–647.
- Frank, J. R., Snell, L., Sherbino, J., & Boucher, A. (2015). CanMEDS 2015. *Physician Competency Framework Series I*.
- Goodwin, N. (2015). How should integrated care address the challenge of people with complex health and social care needs? Emerging lessons from international case studies. *International journal of integrated care*, 15.

Halme, S. & Tiirinki, H. (2019). *Hajaannuksesta kohti yhteensovitettuja palveluita. Dokumentti-analyysi toiminnallisesta integraatiosta sairaanhoitopiirien alueilla*. Työpäpöri 27/2019.

Hanhinen, T. (2010). *Työelämäosaaminen: kvalifikaatioiden luokitusjärjestelmän konstruointi*. Tampereen yliopisto. Kasvatustieteiden laitos.

Helsingin yliopisto (2020). Helsingin yliopisto, Sosiaali- ja terveystutkimuksen ja johtamisen maisteriohjelma. Haettu 19.4.2020 osoitteesta <https://www.helsinki.fi/fi/opiskelijaksi/koulutusohjelmat/sosiaali-ja-terveystutkimuksen-ja-johtamisen-maisteriohjelma>

Hiilamo, H. (2015). *Hyvinvoinnin vakuutusyhtiö – Mistä SOTE-uudistuksessa on kysymys?* Helsinki: Into kustannus.

Hussi, T. (2005). Sosiaalinen raportointi moniäänisen tiedonmuodostuksen välineenä. Teoksessa Kopomaa, T. & Meltti, T. (toim.), *Kaupunkisosaalityötä paikantamassa*. (Palmenia-sarja, 97–112). Helsinki: Yliopistopaino Kustannus.

Isoherranen, K. (2012). *Uhka vai mahdollisuus – moniammatillista yhteistyötä kehittämässä*. (Sosiaalitieteiden laitoksen julkaisuja 2012:18) Helsingin yliopisto Sosiaalitieteiden laitos.

Itä-Suomen yliopisto (2020). Moniammatilliset sosiaali- ja terveydenhuollon -opinnot. Haettu 19.4.2020 osoitteesta <https://www.uef.fi/web/sosiaali-ja-terveysjohtaminen/moniammatilliset-sote-opinnot>

Juujärvi, S., Sinervo, T. & Nummela, O. (2019b). Sote uudistuu – uudistuuko koulutus? *Journal of Finnish Universities of Applied Sciences* 1/2019.

Juujärvi, S., Sinervo, T., Laulainen S., Niiranen V., Kujala S., Heponiemi, T. & Keskimäki, I. (2019a). *Sote-ammattilaisten yhteinen osaaminen sosiaali- ja terveydenhuollon muutoksessa*. (Päätösten tueksi 3/2019). THL.

Järvinen, J. & Rantavuori, H. (2019). Työelämä, opiskelijat ja opettajat kohtaavat: MINNO on kaikkien projekti. Haettu 19.4.2020 osoitteesta <https://blogit.metropolia.fi/hiilta-ja-timantia/2019/12/09/tyoelama-opiskelijat-ja-opettajat-kohtaavat-minno-on-kaikkien-projekti/>

Kangasniemi, M., Hipp, K., Häggman-Laitila, A., Kallio, H., Karki S., Kinnunen, P., Pietilä, A-M., Saarnio, R., Viinamäki, L., Voutilainen, A. & Waldén, A. (2018). *Optimoitu sote-ammattilaisten koulutus ja osaamisuudistus*. (Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 39/2018).

Katisko, M., Kolkka, M. & Vuokila-Oikkonen, P. (2014). *Moniammatillinen ja monialainen osaaminen sosiaali-, terveys-, kuntoutus- ja liikunta-alojen koulutuksessa*. (Raportit ja selvitykset 2014:2). Opetushallitus.

Kontio, M. (2010). *Moniammatillinen yhteistyö*. TUKEVA-hanke. Haettu 7.3.2020 www.ouka.fi/seutu/tukeva

Korkalainen, P. (2005). *Kumppanuus ja moniasiantuntijuus erityispäivähoidon kehittämiskohteina*. Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus verkostoituva erityispäivähoito –hanke 2003-2005. Jyväskylä: Jyväskylän Yliopistopaino.

Kukkonen, H. & Raudasoja, A. (2018). *Osaaminen esiin. Ammatillisen koulutuksen reformi ja osaamisperusteisuus*. (Tampereen ammattikorkeakoulun julkaisuja. Sarja A. Tutkimuksia 23).

Kuukkanen, T. & Hynynen, P. (2016). Moniammatillinen tiimioppiminen sosiaali- ja terveysalan opiskelijoiden ja opettajien kokemana. *Ammattikasvatuksen aikakauskirja 18*, 53-61.

Kvantitatiivisen tutkimuksen verkkokäsikirja (2021). Kyselylomakkeen laatiminen. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Haettu 30.3.2021 osoitteesta <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvanti/kyselylomake/laatiminen/>

Laurea (2020). Laurea ammattikorkeakoulu, YAMK-tutkinnot. Haettu 19.4.2020 osoitteesta <https://www.laurea.fi/koulutus/#YAMK-tutkinnot>

Leveälähti, S., Nieminen, J., Nyyssölä, K., Suominen, V. & Kotipelto, S. (2019). *Osaamisrakenne 2035. Alakohtaiset tulevaisuuden osaamistarpeet ja koulutuksen kehittämisen haasteet – Osaamisen ennakointifoorumin ennakointituloksia*. (Raportit ja selvitykset 2019:14). Opetushallitus.

MacDonald, C., Archibald, D., Trumpower, D., Casimiro, L., Cragg, B. & Jelly, W. (2010). Designing and operationalizing a toolkit of bilingual interprofessional education assessment instruments. *Journal of Research in Interprofessional Practice and Education*, 1(3).

Markkola, Pirjo (2008.) Lähdekritiikki – niin hiljaista ettei sitä huomaa. Teoksessa Kirsti Lempiäinen, Olli Löytty & Merja Kinnunen (toim.), *Tutkijan kirja* (168-177). Tampere: Vastapaino.

McLaughlin, R. J., O'Brien, C. W., Weinstein M., Anderson R. B., Cameron J., Romig B. D., Westervelt S. & O'Sullivan-Maillet J. (2019). Clinical Education in Transition: Recommendations and Strategies. A Report of the ASAHP Clinical Education Task Force. *Journal of Allied Health*, Winter 2019, 48(4), 237-247B.

Metropolia ammattikorkeakoulu (2020). Metropolia erikoistumiskoulutukset. Haettu 19.4.2020 osoitteesta <https://www.metropolia.fi/fi/opiskelu-metropoliassa/osaamisen-taydentaminen/erikoistumiskoulutukset>

Metropolian ammattikorkeakoulututkintojen yhteisten osaamisten kuvaukset, (2019). Haettu 21.11.2020 osoitteesta <https://opinto-opas.metropolia.fi/fi/88094/fi/70305/SXB21S1/year/2021>

Mäkinen, E. (2014). Kuntoutujan uusi asema. Teoksessa Sipari, S., Mäkinen, E. & Paalasmaa, P. (toim.), *Kuntoutettavasta kehittäjäkumppaniksi*. (Metropolia Ammattikorkeakoulun julkaisusarja AATOS-ARTIKKELIT 13:2014).

Mäkinen, M. & Annala, J. (2010). Osaamisperustaisen opetussuunnitelman monet merkitykset korkeakoulutuksessa. *Kasvatus & Aika*, 4(4) 2010, 41-61.

Mäkinen, M. & Annala, J. (2012). Osaamisperustaisen opetussuunnitelman kahdet kasvot. Teoksessa Mäkinen, M., Annala, J., Korhonen, V., Vehviläinen, S., Norrgrann, A-M., Kalli P. & Svärd P. (toim.), *Osallistava korkeakoulutus*. (s. 127-151). Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy – Juvenes Print.

Mönkkönen K., Kekoni T. & Pehkonen A. (2019a). *Moniammatillinen yhteistyö. Vaikuttava vuorovaikutus sosiaali- ja terveysalalla*. Helsinki: Gaudeamus.

- Mönkkönen, K., Kekoni, T., Jaakkola, A-M, Profiam Sosiaalipalvelut Oy:n henkilöstö & Pehkonen A. (2019b). Kohti monitoimijaista kehittämistä. Teoksessa Mönkkönen K., Kekoni T. & Pehkonen A. (toimi.), *Moniammatillinen yhteistyö. Vaikuttava vuorovaikutus sosiaali- ja terveysalalla* (s. 112-148). Helsinki: Gaudeamus.
- Mönkkönen, K., Leinonen, L., Arajärvi, M., Hovatta, A-E., Tusa, N. & Salokangas K. (2019c). Moniammatillisen vuorovaikutuksen tarkastelua. Teoksessa Mönkkönen K., Kekoni T. & Pehkonen A. (toimi.), *Moniammatillinen yhteistyö. Vaikuttava vuorovaikutus sosiaali- ja terveysalalla* (s. 47-88). Helsinki: Gaudeamus.
- Niiranen, V. (2018). Monialaisten verkostojen johtaminen. Teoksessa Rissanen, S. & Lammintakanen, J. (toim.), *Sosiaali- ja terveysjohtaminen* (3.-4. painos) (s. 129-146). Helsinki: Sanoma Pro Oy.
- Nikander, J., Juntunen, E., Holmberg, A. & Tuominen-Thuesen, M. (2017). *Aikuisten parissa tehtävän sosiaalialan työn osaamistarpeet*. (Raportit ja selvitykset, 13). Opetushallitus.
- Nikander, J. & Tuominen-Thuesen M. (2016). Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämis-ohjelma (kaste 2012–2015). Ulkoinen arviointi – loppuraportti. (Raportteja ja muistioita 2016:16). Sosiaali- ja terveysministeriö.
- Nolte, E. & Pitchforth, E. (2014). *What is the evidence on the economic impacts of integrated care?* (Policy Summary 11). The European Observatory on Health Systems and Policies.
- Nummela, O., Juujärvi, S. & Sinervo, T. (2019). Competence needs of integrated care in the transition of health care and social services in Finland. *International Journal of Care Coordination*, 22(1), pp. 36-45.
- OKM (2019). *Osaaminen ratkaisee. Viitekehyksen laajentamistyöryhmän loppuraportti*. (Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2019:3).
- Parviainen, J. (2006). Kollektiivinen tiedonrakentaminen asiantuntijatyössä. Teoksessa Parviainen, J. (toim.), *Kollektiivinen asiantuntijuus*. (s. 155-187). Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy – Juvenes Print.
- Pehkonen, A., Martikainen, Kinni, R-L. & Mönkkönen, K. (2019). Teoksessa Mönkkönen K., Kekoni T. & Pehkonen A. (toimi.), *Moniammatillinen yhteistyö. Vaikuttava vuorovaikutus sosiaali- ja terveysalalla* (s. 89-111). Helsinki: Gaudeamus.
- Pärnä, K. (2012). Kehittävä moniammatillinen yhteistyö prosessina. Lapsiperheiden varhaisen tukemisen mahdollisuudet. (Turun yliopiston julkaisuja, Sarja C, 341). Turun yliopisto, yhteiskuntatieteellinen tiedekunta.
- Reeves S., Xyrichis A. & Zwarenstein M. (2018). Teamwork, collaboration, coordination, and networking: Why we need to distinguish between different types of interprofessional practice. *Journal Of Interprofessional Care* 2018, VOL. 32, NO. 1, 1–3.
- Reeves, S., Lewin, S., Espin, S., & Zwarenstein, M. (2011). *Interprofessional teamwork for health and social care* (Vol. 8). John Wiley & Sons.

- Räsänen, T. (2004). Oppiminen tuo muutoksen! Työkonferenssi oppimisareenana. Teoksessa Lehtonen, J. (toim.), *Työkonferenssi Suomessa – vuoropuheluun perustuva työyhteisöjen kehittämismetodi*. (Työturvallisuuskeskus 2004/1). Helsinki: Edita Prima Oy.
- Schmitt M., Blue A., Aschenbrener C. A. & Viggiano T. R. (2011). Core competencies for inter-professional collaborative practice: Reforming health care by transforming health professionals' education. *Academic Medicine*. 86(11):1351, NOVEMBER 2011.
- Schmitz, C. C., Radosevich, D. M., Jardine, P., MacDonald, C. J., Trumpower, D., & Archibald, D. (2017). The Interprofessional Collaborative Competency Attainment Survey (ICCAS): A replication validation study. *Journal of interprofessional care*, 31(1), 28–34.
- Schön, D. (1983). *The Reflective Practitioner. How Professionals Think in Action*. New York: Basic Books.
- Sipari, S. & Mäkinen E., (2014a). Kehittäjäkumppanuus vaatii uudenlaista osaamista. Teoksessa Sipari, S., Mäkinen, E. & Paalasmaa, P. (toim.), *Kuntoutettavasta kehittäjäkumppaniksi*. (Metropolia Ammattikorkeakoulun julkaisusarja AATOS-ARTIKKELIT 13:2014.)
- Sipari, S., Mäkinen, E. & Paalasmaa, P. (2014b). Kuntoutettavasta kehittäjäkumppaniksi. (Metropolia Ammattikorkeakoulun julkaisusarja AATOS-ARTIKKELIT 13:2014).
- Sosiaalialan AMK verkosto (2016). Sosionomikoulutuksen osaamisvaatimukset. Diak. Haettu 7.3.2020 osoitteesta <https://www.diak.fi/opiskelu/opiskelijan-polku/opintojen-suorittaminen/arviointi/osaamisvaatimukset-sosionomi/>
- STM (2016). Terveydenhuollon ammattihenkilöiden neuvottelukunta, Hoitotyön jaosto. Kliinisen hoitotyön erikoisosaaminen. Kehittämisehdotukset tukemaan työelämän muutosta. (Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2016:61).
- Suomen Fysioterapeutit (2016). Fysioterapeuttien ydinosaaminen. Haettu 7.3.2020 osoitteesta <http://www.suomenfysioterapeutit.com/ydinosaaminen/FysioterapeutinYdinosaaminen.pdf>
- Teodorczuk, A., Khoo, T., Morrissey, S., & Rogers, G. (2016). Developing interprofessional education: putting theory into practice. *The Clinical Teacher*, 13(1), 7–12.
- Tervaskanto-Mäentausta, T. (2018). Interprofessional education during undergraduate medical and health care studies. *Acta Universitatis Ouluensis. D, Medica*. Oulu: University of Oulu.
- Tervaskanto-Mäentausta, T., Lastumäki, O., Varkki, E. & Tervajärvi, L. (2020). Miten moniammatillinen terveysalan koulutus toteutuu suomalaisissa korkeakouluissa? *ePooki*. (Oulun ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitystyön julkaisut 73). Haettu 20.4.2021 osoitteesta <http://urn.fi/urn:nbn:fi-fe2020091870142>
- Tiirinki H., Suhonen M., Lunkka N. & Turkki L. (2016). Diversiteetin kohtaaminen moniammatillisessa terveysalan johtamisessa. Teoksessa Syväjärvi A. & Pietiläinen V. (toim.), *Inhimillinen ja tehokas sosiaali- ja terveysjohtaminen*. (s. 103-146). Tampere: Suomen Yliopistopaino Oy – Juvenes Print.
- Tuomela, K., Heikkilä, K., Haapanen, H., Kortekangas-Savolainen, O. & Salminen, L. (2017). Moniammatillinen oppiminen yhteistyöosaamisen edistäjänä terveydenhuollossa. *Hoitotiede* 29(4), 264-275.

Tsakitzidis, G., Timmermans, O., Callewaert, N., Verhoeven, V., Lopez-Hartmann, M., Truijen, S. & van Royen, P. (2016). Outcome indicators on interprofessional collaboration interventions for elderly. *International Journal of Integrated Care*, 16(2).

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2009). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi* (6., uudistettu laitos). Helsinki: Tammi.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta (2019). Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2019. Haettu 21.11.2020 osoitteesta <https://tenk.fi/fi/tiedevilppi/hyva-tieteellinen-kaytanta-htk>

Vehkalahti, K. (2014). *Kyselytutkimuksen mittarit ja menetelmät*. Helsinki: Finn Lectura.

Verma S., Broers T., Paterson M., Schroder C., Medves J. M. & Morrison C. (2009). Core competencies: the next generation. Comparison of a common framework for multiple professions. *Journal of Allied Health*. 38(1):47-53, 2009.

Vilka, H. (2007). *Tutki ja mittaa. Määrällisen tutkimuksen perusteet*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Violato, E. & King, S. (2019). A validity study of the interprofessional collaborative competency attainment survey: An interprofessional collaborative competency measure. *Journal of Nursing Education*, 58(8), pp. 454-462.

WHO (2010). Framework for action on interprofessional education and collaborative practice (No. WHO/HRH/HPN/10.3). World Health Organization.

Xyrichis A., Reeves S. & Zwarenstein M. (2018). Examining the nature of interprofessional practice: An initial framework validation and creation of the InterProfessional Activity Classification Tool (InterPACT). *Journal Of Interprofessional Care* 2018, VOL. 34, NO. 4, 416–425.

Yliopistolaki (2009). 2§ 2009/558.

Liitteet

Liite 1 Saatekirje

Arvoisa vastaanottaja,

pyydän Teitä vastaamaan kyselyyn, joka käsittelee moniammatillista yhteistyöosaamista sosiaali- ja terveydenhuoltoalan tutkinnoissa. Kyselyn kohderyhmänä ovat sote-alan koulutusohjelmien opetusta toteuttavat ja opetuksesta vastaavat henkilöt kahdeksasta eri koulutusohjelmasta ja kahdeksasta eri oppilaitoksesta.

Teen maisteritutkielmaa Helsingin yliopiston valtiotieteellisessä tiedekunnassa Sosiaali- ja terveystutkimuksen ja johtamisen -maisteriohjelmassa. Tutkielmani otsikko on **Moniammatillinen yhteistyöosaaminen sosiaali- ja terveydenhuoltoalan ammattitutkinnoissa**. Tavoitteena on selvittää ja verrata, miten moniammatillinen yhteistyöosaaminen tulee esiin sosiaali- ja terveydenhuollon eri tutkinnoissa. Tarkoituksena on luoda kuva moniammatillisen yhteistyöosaamisen asemasta sosiaali- ja terveydenhuoltoalan ammattitutkinnoissa.

Tutkimusasetelma on kaksiosainen. Ensimmäisessä vaiheessa olen tarkastellut kahdeksan eri sosiaali- ja terveydenhuollon ammattitutkinnon sisältöjä tutkintokuvauksista ja opetussuunnitelmista muodostuvan kirjallisen aineiston perusteella etsien moniammatillista yhteistyötä kuvaavia sisältöjä. Tarkasteltavat tutkinnot ovat lääketieteen lisen-siaatti, sairaanhoitaja, lähihoitaja, fysioterapeutti, toimintaterapeutti, psykologi, sosionomi ja sosiaalityöntekijä. Aineisto on kerätty joka ammattitutkinnon kohdalla kahdesta eri oppilaitoksesta. Nyt toisessa vaiheessa toteutetaan sähköinen kysely samojen koulutusohjelmien opetusta toteuttaville ja opetuksesta vastaaville henkilöille. Kyselyllä pyritään tarkentamaan ja syventämään ensimmäisen vaiheen aineistoa sekä tuomaan esiin koulutusta järjestävien tahojen näkemyksiä moniammatillisen yhteistyöosaamisen asemasta omissa koulutusohjelmissaan. Kysely toteutetaan tammi-helmikuun aikana 2021. Kyselyn toteutus on suunniteltu niin, ettei henkilötietorekisteriä synny. Maisteritutkielma valmistuu keväällä 2021 ja toimitetaan mukana olleisiin oppilaitoksiin.

Taustatietona Teiltä kysytään ainoastaan koulutusohjelma tai tutkinto, minkä näkökulmasta Te kyselyyn vastaatte. Tämä mahdollistaa ammattiryhmäkohtaisen vertailun. Muita tunnistetietoja ei kerätä. Avoimiin kysymyksiin vastatessanne pyydän huomioimaan, ettei vastauksista ole tunnistettavissa henkilöihin liittyviä tietoja. Vastaajien henkilöllisyyttä tai heidän taustaorganisaatioitaan ei ole tunnistettavissa aineistosta eikä tuloksista. Kerätty aineisto säilytetään Helsingin yliopiston tieturvavaatimukset täyttävässä verkkosijainnissa ja hävitetään tutkielman valmistuttua.

Kyselyyn vastaaminen on vapaaehtoista. Vastaamisen voi keskeyttää, missä vaiheessa tahansa. Vastaukset tallentuvat vasta, kun kyselyn lopussa klikkaa lähetä -painiketta.

Pyydän vastaamaan kyselyyn perjantaihin 29.1.2021 mennessä. Vastaamiseen kuluva aika on noin 30 minuuttia.

Linkki kyselyyn:

<https://link.webpolsurveys.com/S/32FE7BF40E8932C4>

Mikäli teillä on kysyttävää tutkimuksesta, voitte olla yhteydessä sähköpostitse tai puhelimitse. Yhteystiedot alla.

Moniammatillisin yhteistyöterveisin,

Anna Troberg
Maisteritutkielman tekijä
Sosiaali- ja terveystutkimus ja johtaminen -maisteriohjelma
Valtiotieteellinen tiedekunta, Helsingin yliopisto
+358503683797
anna.troberg@helsinki.fi

Liite 2 Kyselylomake

Moniammatillinen yhteistyöosaaminen sosiaali- ja terveydenhuollon ammattitutkinnoissa

Suostumus tutkimukseen osallistumisesta

Olen saanut riittävän selvityksen tutkimuksesta, sen tarkoituksesta ja toteutuksesta sekä oikeuksistani. Minulla on ollut mahdollisuus esittää kysymyksiä.

Olen saanut tiedon, ettei tutkimuksessa synny henkilötietorekisteriä. Tunnistietona kysytään ainoastaan tutkinto tai koulutusohjelma, jonka näkökulmasta kyselyyn vastaan.

Osallistun tutkimukseen vapaaehtoisesti. Minulla on ollut riittävästi aikaa harkita osallistumistani tutkimukseen. Voin keskeyttää kyselyyn vastaamisen missä vaiheessa tahansa syytä ilmoittamatta. Keskeytetyn kyselyn tiedot eivät tallennu. Vastaukseni tallentuvat vasta painamalla Lähtää -painiketta kyselyn lopussa.

Jatkamalla varsinaiseen kyselyyn, vahvistan suostumukseni osallistua tähän tutkimukseen.

Taustatiedot

1. Valitse koulutusohjelma tai tutkinto, minkä näkökulmasta kyselyyn vastaat. *

- Fysioterapeutti AMK
- Lähihoitaja, sosiaali- ja terveysalan perustutkinto
- Lääketieteen lisensiaatti
- Psykologian maisteri
- Sairaanhoidtaja AMK
- Sosiaalityöntekijä, valtiotieteiden tai yhteiskuntatieteiden maisteri
- Sosionomi AMK
- Toimintaterapeutti AMK

Arvostus ja asenteet

2. Arvioi moniammatillisen yhteistyöosaamisen arvostusta omassa koulutusohjelmassasi tällä hetkellä. *
arvostus on hyvin vähäistä 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 arvostus on erittäin suurta

3. Kuvaile, miten moniammatillinen yhteistyöosaaminen rakentuu omassa koulutusohjelmassasi. *

Moniammatillinen yhteistyö käsitteenä

Seuraavassa on lueteltu kirjallisuudessa esitettyjä moniammatillista yhteistyötä ja yhteistyöosaamisen muodostumista kuvaavia määritelmiä.

4. Valitse vaihtoehdoista ne, jotka mielestäsi kuvaavat parhaiten oman koulutusohjelmäsi näkökulmaa aiheeseen.

Voit valita vaihtoehdoista 1-3 kappaletta. *

- Keskeistä on yhdessä oppiminen
- Keskeistä on yhteistyökokemuksista oppiminen
- Yhteistyö on rinnakkain työskentelyä, jossa korostuu työn ja tehtävien koordinaatio sekä tiedon jakaminen
- Yhteistyössä korostuu yhteinen tiedonmuodostus eri alojen ammattilaisten kanssa
- Asioita tarkastellaan sekä oman että muiden ammattiryhmien näkökulmasta
- Asiantuntijoiden ammattiroolijaon rikkominen on mahdollista, kun asiakkaan tarpeet niin edellyttävät
- Yhteistyöosaamista syntyy koulutusaloja ylittävässä toiminnassa, jossa erilaiset osaamiset yhdistyvät yhteisen päämäärän saavuttamiseksi

5. Voit halutessasi kommentoida valintojasi kysymyksessä 4.

Moniammatillinen yhteistyöosaaminen osana opintoja

Valitse seuraavista vaihtoehdoista kaikki ne, jotka kuvaavat moniammatillisen yhteistyöosaamisen sijoittumista opintoihin omassa koulutusohjelmassasi.

6. Käsitelläänkö moniammatillista yhteistyötä: *

- Omana opintokokonaisuutenaan osana pakollisia opintoja
- Omana opintokokonaisuutenaan osana valinnaisia opintoja
- Integroiden eri opintokokonaisuuksiin
- Muulla tavalla

7. Voit halutessasi tarkentaa vastaustasi kysymykseen 6.

8. Onko moniammatilliselle yhteistyöosaamiselle määritelty omia oppimis- tai osaamistavoitteita? *

- Kyllä
- Ei

9. Jos vastasit kyllä, voit halutessasi kertoa tarkemmin, miten moniammatillisen yhteistyöosaaminen näkyy oppimis- tai osaamistavoitteissa.

Keinot ja menetelmät yhteistyöosaamisen rakentumisessa

10. Kuvaile tällä hetkellä opetuksessa käytettäviä keinoja ja menetelmiä, jotka mielestäsi tukevat moniammatillisen yhteistyöosaamisen rakentumista? *

Moniammatillisen yhteistyöosaamisen osa-alueiden painottuminen

Arvioi kuinka paljon huomioita omassa koulutusohjelmassasi kiinnitetään seuraaviin moniammatillista yhteistyöosaamista kuvaaviin osa-alueisiin. Osa-alueet on tässä esitetty ICCA- Interprofessional Collaborative Competencies Attainment -jäsenystä mukailleen.

1 = osa-alueeseen kiinnitetään hyvin vähän huomiota

5 = osa-alueeseen kiinnitetään erittäin paljon huomiota

11. Vuorovaikutus moniammatillisessa yhteistyössä *

Hyvän vuorovaikutuksen edistäjä	1 2 3 4 5	
Aktiivinen kuuntelija		1 2 3 4 5
Omien mielipiteiden esittäminen selkeästi ja vastuullisesti		1 2 3 4 5
Rakentavan palautteen antaminen ja vastaanottaminen		1 2 3 4 5

12. Yhteistyö moniammatillisessa tiimissä *

Moniammatillisen tiimin hyödyntäminen potilaan/asiakkaan hoidossa ja kuntoutuksessa 12345

Tiimin jäseniltä oppiminen ja yhdessä oppiminen 1 2 3 4 5

13. Tiimissä toimiminen *

Hoito- ja/tai kuntoutussuunnitelman rakentuminen tiimityönä	1 2 3 4 5	
Vastuista ja käytännöistä neuvottelemine		1 2 3 4 5

14. Osaamisen tunnistaminen moniammatillisessa yhteistyössä *

Tunnistaa omat ja muiden yhteistyöhön osallistuvien kyvyt 1 2 3 4 5

Ymmärtää, miten muiden osaaminen täydentää omaa osaamista 1 2 3 4 5

15. Asiakslähtöinen yhteistyö *

Potilaan/asiakkaan/kuntoutujan osallistaminen yhteistyöhön 1 2 3 4 5

Asiakas- ja perhekeskeisyyden huomioiminen yhteisessä päätöksen teossa 1 2 3 4 5

16. Ristiriitatilanteiden hallinta ja ratkaiseminen *

Muiden yhteistyöhön osallistuvien ammattilaisten näkökulmien huomioiminen 1 2 3 4 5

Ristiriitatilanteiden arvostava ratkaiseminen 1 2 3 4 5

Yhteistyö muiden koulutusohjelmien kanssa

17. Minkä koulutusohjelmien kanssa teette tällä hetkellä yhteistyötä moniammatillisen yhteistyöosaamisen teemoista? *

Fysioterapeutti AMK

Lähihoitaja, sosiaali- ja terveysalan perustutkinto

Lääketieteen lisensiaatti

Psykologian maisteri

Sairaanhoidtaja AMK

Sosiaalityöntekijä, valtiotieteiden tai yhteiskuntatieteiden maisteri

Sosionomi AMK

Toimintaterapeutti AMK

Muu, mikä

Emme tee tällä hetkellä yhteistyötä muiden koulutusohjelmien kanssa moniammatillisen yhteistyön teemoista

18. Jos teette yhteistyötä muiden koulutusohjelmien kanssa, oletteko määritelleet yhteisiä osaamistavoitteita moniammatilliselle yhteistyöosaamiselle? * Kyllä Ei

19. Voit halutessasi kommentoida vastaustasi kysymykseen 18.

20. Minkä koulutusohjelmien kanssa haluaisitte tehdä yhteistyötä tulevaisuudessa moniammatillisen yhteistyöosaamisen teemoista? *

Fysioterapeutti AMK

Lähihoitaja, sosiaali- ja terveysalan perustutkinto

Lääketieteen lisensiaatti

- _ Psykologian maisteri
- _ Sairaanhoidaja AMK
- _ Sosiaalityöntekijä, valtiotieteiden tai yhteiskuntatieteiden maisteri
- _ Sosionomi AMK
- _ Toimintaterapeutti AMK
- _ Muu, mikä
- _ Yhteistyö muiden koulutusohjelmien kanssa on epätodennäköistä.

21. Voit halutessasi kommentoida valintojasi kysymyksessä 20.

Tulevaisuus

22. Arvioi, tuleeko moniammatillisen yhteistyöosaamisen asema muuttumaan omassa koulutusohjelmassasi lähitulevaisuudessa - minkälaisena muutoksen näet? *

23. Minkälaisia mahdollisuuksia tunnistat koulutusohjelmien välisessä yhteistyössä? *

24. Minkälaisia esteitä tunnistat koulutusohjelmien välisessä yhteistyössä? *

25. Voit vielä halutessasi täydentää aikaisempia vastauksiasi.